

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
KANTONALNI SUD U ZENICI
Broj: K-26/01
Zenica, 11.5.2007. godine

Presuda pravosnažna dana 22.01.2008. godine.
Presudom Vrhovnog suda FBiH broj: 070-0-Kž-07-000387 od
22.01.2008. godine preinačena prvostepena presuda u odluci o
kazni na način da se optuženi osuđuje na kaznu zatvora u trajanju
od 14 (četnaest) godina.

U IME FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE!

Kantonalni sud u Zenici, u vijeću sastavljenom od sudije Malićbegović Enesa, kao predsjednika vijeća, sudije Subašić Ljilje i sudija porotnika Ramić Dušanke, Milić-Omerbegović Gordane i Jabandžić Seade, kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara Telalović Jele, u krivičnom predmetu protiv optuženog Ilijašević Dominika, zv. „Como“, sin P., iz K., zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH, po optužnici Kantonalnog tužilaštva/tužiteljstva ZE-DO kantona broj Kt-1/2000 od 20.2.2001. godine, izmijenjene dana 11.4.2007. godine, nakon održanog usmenog, javnog i glavnog pretresa, u prisustvu kantonalnog tužioca Husić Adisa, optuženog i njegovog branioca po izboru Šilić Davora, advokata iz Mostara, dana 11.5.2007. godine donio je i javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

Optuženi: **ILJAŠEVIĆ DOMINIK**, zv. „Como“, sin P. i majke R. rođene M., rođen ... godine u selu M. općina H., nastanjen u mjestu A. općina K., oženjen, bez djece, po zanimanju građevinski tehničar, bez zaposlenja, po nacionalnosti Hrvat, državljanin BiH, nalazi se u Pritvoru KPZ ZT Zenica, po rješenju Kantonalnog suda u Zenici broj K-26/01 od 11.5.2007. godine,

K R I V J E

Što je:

U vremenskom periodu od 12.6. do 24.10.1993. godine u vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, kao pripadnik jedinice za posebne namjene zv. „Maturice“, u sastavu brigade Ban Jelačić, koja je pripadala III Operativnoj zoni HVO Kiseljak pod zapovjedništvom I. R., kršio pravila međunarodnog prava za vrijeme rata i postupao suprotno članu 3 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.8.1949. godine i član 48, 50 i 51 dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12.8.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba-Protokol 1, tako što je:

1. Dana 23.10.1993. godine prilikom oružanog napada na civilno stanovništvo sela Stupni Do, u općini Vareš, u čijem planiranju je i lično učestvovao, a kojem je prethodila snažna artiljerijska paljba na ovo selo, kada su pripadnici ove jedinice ušli u isto zajedno sa ostalim vojnicima učestvovao u ubistvima, mučenjima, nečovječnim postupanjima i pljačkanju imovine mještana tog sela, te paljenju njihovih kuća, kojom prilikom je ubijeno

- 38 civila sela Stupni Do i to: L. N., L. M., L. L., L. H., L. R., L. M., L. R., L.Š., L.R., L. Đ., L.Z., L.M., L.R., L.Š., L.M., L.R., L.A., L.M., L.S., M.E., M.Z., L.S., sin B., R.S., L.Š., L. A., L.N., L.I., L.R., sin O., L.R., sin S., L.V., L.E., L.M., L.M., L.S., L.V., L.A., Ž.I., te jedna ženska neidentifikovana osoba, nakon čega su ubijeni civili ubačeni u više kuća, koje su nakon toga polivene benzinom i zapaljene, kao i ostali 58 kuća i seoska džamija, dok je u kuću M. E. zatvorena manja grupa civila koja je zatim zapaljena, iz koje kuće su se ipak ovi civili uspjeli naknadno živu izvući, da bi isto veče i narednog dana u naselju Vareš Majdan i samom gradu Varešu, zajedno sa ostalim pripadnicima jedinice „Maturice“, učestvovao u provođenju mjera, zastrašivanja i terora, kolektivnog kažnjavanja, protuzakonitog zatvaranja stanovništva, te pljačkanja njihove imovine, pa su na taj način civile odveli i protupravno zatvorili u prostorije OŠ Vareš fiskulturnu dvoranu SŠC u Varešu i podrum austrijske kuće u Vareš Majdanu, u kojim objektima su tih dana protupravno odvedeni i zatvoreni civili Bošnjaci, njih oko 300-400, koji su na najbrutalniji način fizički i psihički zlostavljani i mučeni, među kojim civilima su neki od njih zadobili teške tjelesne povrede sa trajnim posljedicama i to: A.E., Ć.S., B.A., A.M., Ć. N., L. E., L.M., L.H., L.A., L.J., P.B. i mnogi drugi zatočeni civili,
2. Dana 22.10.1993. godine zajedno sa još nekoliko pripadnika svoje jedinice, došao u prostorije bivšeg Saveza socijalističke omladine Vareš, koje su se nalazile u zgradi preko puta zgrade Općine Vareš i u kojima su bili zatvoreni civili, uhapšeni od strane vojne policije HVO Vareš dana 18.10.1993. godine i to: L.E., L.J., L.M. L.R., L.H. i L.A, te prema ovim civilima zajedno sa ostalim pripadnicima svoje jedinice, nečovječno postupao, mučio ih i nanosio im velike patnje i povrede tjelesnog integriteta, pri čemu su ih ispitivali o broju rovova i vojnika u Stupnom Dolu, te o naoružanju u tom selu, da bi prilikom ispitivanja L.H. udario drškom noža po čelu, govoreći mu da će mu na tom nožu sutra dijete okretati, a zatim mu stavio pištolj u usta i repetirao ga, da bi prilikom ispitivanja L.A. nožem probio lijevo stopalo, te mu nožem zarezao desno uho, dok je L. E. prilikom udaranja zadao i jedan ubod nožem u predjelu buta noge,
 3. Dana 12.6.1993. godine prilikom oružanog napada na selo Grahovci općina Kiseljak, skupa sa ostalim pripadnicima jedinice „Maturice“, pješadijski ušao u ovo selo, a zatim sa istima učestvovao u ubistvima, nečovječnom postupanju, nanošenju velikih patnji i povredama tjelesnog integriteta mještana tog sela, kojom prilikom je ispred kuće H.S. ubijen imam tog sela F.K., kojeg su prethodno pretukli, a zatim njegov leš ubacili u garažu D.A., nakon čega su u tu garažu utjerali jednu grupu pretučenih civila, a zatim je zapalili, iz koje nije niko izašao živ,
 4. Tačno neutvrđenog dana u vremenskom periodu od mjeseca juna do jula 1993. godine u Kiseljaku, na trotoaru ispred zgrade Općine Kiseljak, gdje je bila poredana jedna grupa ubijenih i izmasakriranih vojnika Armije BiH, skupa sa M. A. zv. „F.“ primjenio mjere zastrašivanja nehrvatskog stanovništva koji su ostali živjeti u tom gradu, tako što su se do tog mjesta zajedno dovezli sa putničkim vozilom marke „Mercedes“ na čijoj zadnjoj karambolci je bila zakačena žica koja je po kolovozu vukla otkinutu krvavu ljudsku ruku, nakon čega je izašao iz vozila i pred većim brojem okupljenih stanovnika pokazujući na ubijene vojnike rekao: „Evo pogledajte Balije“, da bi zatim M. A. zv. „F.“ uzeo jednu otkinutu ljudsku glavu i nabio je na mercedesov znak koji se nalazio na haubi putničkog vozila sa kojim su se dovezli.

Čime je počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH,

Pa ga sud primjenom odredbe prednjeg člana, te člana 40 KZ FBiH,

O S U Ā U J E**NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 15 (PETNAEST) GODINA.**

U koju kaznu se primjenom člana 48 stav 1 KZ FBiH ima uračunati vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru u periodu od 28.8.2000. godine do 27.3.2003. godine, te od 11.5.2007. godine, pa nadalje.

Shodno odredbi člana 91 stav 1 ZKP FBiH, optuženi je dužan na ime troškova krivičnog postupka platiti iznos od 1.755,00 KM, te na ime paušala iznos od 20,00 KM, sve u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti ove presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

Shodno odredbi člana 345 tačka 3 ZKP FBiH, optuženi se za radnje iz izmijenjene optužnice Kantonalnog tužilaštva/tužiteljstva ZE-DO kantona broj Kt-1/00 od 11.4.2007. godine, opisane pod tačkama 4,

O S L O B A Ā A O D O P T U Ź B E

Da je:

Tačno neutvrđenog dana u mjesecu julu 1993. godine u kasarnoj u Kiseljaku, u kojoj su protuzakonito bili zatvoreni i mučeni civili Bošnjaci iz Kreševa i Kiseljaka, nanio velike patnje i povrijedio tjelesni integritet jednog od zatočenih civila, na način da je došao do ulaznih vrata jedne od ćelije, držeći u ruci nekoliko kostiju, te kroz rešetke dozvao jednog od zatvorenika, čiji identitet nije utvrđen, naredio mu da mu priđe i da otvori usta, pa kada je isti na koljenima do njega došao i zinuo, stavio mu kroz rešetke ulaznih vrata jednu kost u usta, a zatim mu nogom zadao jedan udarac u predjelu usta od kojeg je isti pao na pod, nakon čega se ispred te prostorije nastavio smijati i vrištati.

O b r a z l o Ź e n j e

Kantonalno tužilaštvo/tužiteljstvo ZE-DO kantona optužilo je Ilijašević Dominika zv. „Como“ iz Kiseljaka, optužnicom broj Kt-1/2000 od 20.2.2001. godine zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH.

Tom optužnicom optuženom je stavljeno na teret da je:

1. U periodu od 18.10. do 14.11.1993. godine kao pripadnik HVO, a posebno kao komadant Jedinice za posebne namjere zv. „Maturice, koja se nalazila u sastavu brigade Ban Jelačić, sa sjedištem u Kiseljaku, a ista je pripadala III operativnoj zoni HVO Kiseljak pod zapovjedništvom Ivica Rajića dana 23.10.1993. godine kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, postupajući suprotno članu 3 stav 1 tačka 1 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata prilikom oružanog napada na civilno stanovništvo sela Stupni Do u općini Vareš, prethodno učestvovao u planiranju ovog oružanog

napada, te nakon snažne artiljerijske paljbe na selo i ulaska ove jedinice u Stupni Do, zajedno sa ostalim pripadnicima ove jedinice, a posebno sa Anić Miroslavom, zv. „F.“ i Čurtić Erminom, učestvovao u ubistvima 38 civila Bošnjaka ovog sela, podsticao ili naređivao ili na drugi način podržavao izvršenje ovog napada, prethodno na silu od civila oduzeli zlato i novac, nakon čega su na najbrutalniji način u selu ubijeni: L.N., L. M., L. H., L.R., L.M., L.R., L.Š., L.R., L.Đ., L.Z. L.M., L.R., L.Š., L.M., L.R, L.A, L.M, L.S, M.E, M.Z, L.S, sin B, R.S, L.Š, L.A, L.N, L.I, L.R, sin O., L.R, sin S., L.V., L.E, L.M, L.M, L.S, L.V, L.A. i Ž.I., te jedna ženska neidentifikovana osoba, ukupno 16 muškaraca, 17 žena i petoro djece, nakon čega su ubijene civile po njegovoj naredbi, a i on lično ubacivali u kuće, polili benzinom i sve kuće zapalili skupa sa ubijenim civilima, tako da je tom prilikom zapaljeno i uništeno 58 kuća Bošnjaka i jedan vjerski objekat, a nakon prestanka napada, ubijanja i pljačkanja u Stupnom Dolu, tu veče i narednog dana skupa sa svojom jedinicom ušao u naselje Vareš Majdan i Vareš, te sa ostalim pripadnicima ove jedinice nastavio zastrašivanje, silovanje i pljačkanje imovine civila Bošnjaka, odvođenje i zatvaranje civila u prostorije pretvorene u logore u Osnovnoj školi Vareš, fiskulturnoj dvorani Srednjo školskog centra u Varešu i u podrum austrijske kuće u Vareš Majdanu u kojim logorima su tih dana protupravno odvedeni i zatvoreni civili Bošnjaci, njih oko 300-400, koji civili su na najbrutalniji način fizički i psihički zlostavljani i mučeni, među kojim civilima su od strane optuženog Ilijašević Dominika zv. „Come“ i drugih pripadnika ove jedinice na najbrutalniji način fizički i psihički zlostavljani i zadobili teške tjelesne povrede sa trajnim posljedicama, oštećeni A.E, Ć.S, B.A, A.M, Ć.N, L.E, L.M, L. H, L. A, L.J, P.B. i mnogi drugi zatočeni civili.

2. Dana 24.10.1993. godine u popodnevnim satima, nakon što je sa svojom jedinicom napustio Stupni Do, te sa ostalim pripadnicima ove jedinice, ušao u Vareš, došao u kuću Parić Kumre, naoružan automatskom puškom u društvu sa dvojicom pripadnika Maturica, Anić Miroslavom zv. „F.“ i plavim bojovnikom pripadnikom ove jedinice, u kojoj su se u prizemnim prostorijama već nalazile žene i djeca iz komšiluka koje su već prethodnog dana nakon odvođenja muškaraca u logore, pljačkanja novca i zlata, ostale u tim prostorijama, pa je nakon ulaska optuženog Ilijašević Dominika zv. „Como“ u prostorije kuće Parić Kumre u kući zatekao oštećenu A.B. i njenu majku A.Z., P.A, S.M, P.N, te nekoliko mladb. djece. Optuženi je u rukama držao automatsku pušku, a i ostala dvojica su bila naoružana, koju je cijelo vrijeme držao uperenu u navedene zatočene civile, nakon čega su im naredili da im se iznese jelo i piće, nisu im dali napustiti prostorije, prisiljavali su ostale žene da skupa sa njima piju, a nakon izvjesnog vremena optuženi Ilijašević Dominik zv. „Como“ uperio je pušku u oštećenu A.B. i naredio joj da izađe iz kuće i da pođe u susjednu kuću, koja je bila njena, a koja je prethodni dan opljačkana i na kojoj su vrata bila otvorena, razgledao je unutrašnje prostorije u prizemlju, a zatim joj naredio da se popne na sprat, odveo je u spavaću sobu njenih roditelja sa uperenom puškom, naredio joj da se skine, a zatim je gurnuo na krevet i nad istom na najgrublji način izvršio silovanje, kojom prilikom vršenja obljube oštećena je jako krvarila, jer je bila nevina i do tada nije imala polni odnos, nakon izvršene obljube naredio joj da se obuče, nije joj dozvolio da se opere, pa se oštećena A.B. obukla i u takvom stanju sišla ponovo u kuću P.K., gdje su svi prisutni vidjeli u kakvom se stanju nalazi, sjela je do majke A.Z. i oborila glavu, a tu istu veče na isti način u dva navrata i ostala dvojica prisutnih bojovnika, izveli su je iz kuće P.K. i odveli u njenu kuću sa uperenom puškom u nju, te na isti način izvršili ponovno silovanje i vratili je u kuću P.K., nakon čega su se cijelo veče izivljavali i nad ostalim ženama, pa su tu veče odvojeno vodili P. K, P.A, S. M. i P.N.
3. Dana 8.10.1993. godine na punktu Budožere na putu Breza-Vareš od strane Vojne policije HVO Vareš uhapšeni su i protupravno zarobljeni L.E, L.J, L.M, L.H, L.A. i L.R, te

dovedeni i pritvoreni u prostorije u Varešu Saveza socijalističke omladine, koje su se nalazile preko puta Općine Vareš, a služile su kao službene prostorije Vojne policije HVO Vareš. Nakon dovođenja i zatvaranja u ove prostorije, komadant Vojne policije Leon Dodik skupa sa svojim policajcima, ispitivao je zatvorene civile-Bošnjake, te ih na najgori način pretukao, da bi dana 22.10.1993. godine u prostorije došao i optuženi Ilijašević Dominik zv. „Como“ u vojničkoj uniformi sa crnim prslukom, maskirnoj košulji, crnim hlačama utrpanim u čizme, opasačem sa futrolom i većim niklovanim pištoljem, te je zatvorenike-civile, koji su bili svi iz Stupnog dola, a isti je to znao, odmah počeo ispitivati, pa je tako prilikom ispitivanja L.E. istog pitao koliko ima muškaraca u Stupnom Dolu, koliko pripadnika Armije BiH, gdje su položaji Armije, čime su naoružani, pa kad oštećeni L.E. na postavljena pitanja nije odgovorio, Ilijašević Dominik ga je sa ostalom trojicom prisutnih pripadnika jedinice Maturice, fizički i psihički na najgrublji način pretukao, udarajući ga po svim dijelovima tijela, a onda je uzeo svoj pištolj i gurnuo mu pištolj u usta, a na kraju ispitivanja rekao mu je: „sutra ćemo vam napasti selo, pobiti sve živo što se kreće i zapaliti“, nakon ispitivanja L.E. na isti način su pojedinačno ispitivani i svi ostali nabrojani civili, tako da je Ilijašević Dominik skupa sa ostalim, tu veče u navedenoj prostoriji na najgrublji način pretukao L.E, braću L.J. i M., L.R., L.H. i L.A. Zatvorenici su u takvom stanju bez hrane i vode proveli naredni dan, a onda su prebačeni i zatvoreni u logor Vareš Majdan, a zatim Osnovnu školu Vareš i u Srednjoškolskom centru Vareš, gdje su ostali sve do 4.11.1993. godine.

4. Početkom i u toku 1993. godine i početkom 1994. godine, kao pripadnik i komadant jedinice za posebne namjere „Maturice“ u Kiseljaku i Kreševu, te u selima na području općine Kiseljak i Kreševo, sa ostalim pripadnicima ove jedinice, a posebno sa Anić Miroslavom zv. „F.“, neposredno učestvovao ili naređivao hvatanje i odvođenje, te protupravno zatvaranje civila Bošnjaka u logore ovih mjesta, učestvovao u premlaćivanju civila u logorima, odvođenje istih na kopanje rovova i živih štitova, nanošenje teških tjelesnih povreda, mučenja i zlostavljanja, te učestvovao u neposrednim ubistvima ili naredio ubistva većeg broja civila-Bošnjaka, pljačkao i prisvajao, te uništavao imovinu civila-Bošnjaka na ovom području, pa je tako:
 - a) neutvrđenog dana u februaru mjesecu 1993. godine, u centru Kiseljaka, skupa sa Anić Miroslavom zv. „F.“ i 20 ostalih pripadnika Maturica u vojničkim crnim uniformama i naoružani dovezli se do ugostiteljskog objekta „Stela“ vlasnika Agić Mustafe i Agić Nafije, blokirali puteve prema objektu, izašli iz vozila, opkolili objekat, polupali stakla na objektu, zatim je u objekat ušao Ilijašević Dominik zv. „Como“ i Anić Miroslav zv. „F.“, zadržali se oko 10 minuta u objektu, izašli iz istog, sjeli u vozilo, a nakon što su ovaj objekat napustili, iz unutrašnjeg dijela začula se strašna detonacija-eksplozija i objekat je miniran, da bi nakon izvjesnog vremena taj ugostiteljski objekat prisvojio Ilijašević Dominik, isti je renovirao, uselio se u njega, dao mu naziv „Jeruzalem“ cijelo vrijeme rata, pa i danas ga koristi, dok je vlasnik objekta A.M. nakon kraćeg vremena od ovog događaja nestao i do danas se ne zna da li je živ ili mrtav, jer ni do danas nije pronađen, a niti mu je tijelo pronađeno.
 - b) Neutvrđenog dana u mjesecu maju 1993. godine sa pripadnicima Maturica ušao u selo Mratinići i Radanovići na području općine Kreševo i Kiseljak, skupa sa Anić Miroslavom zv. „F.“ te zapalio ili naredio da se uništi i zapali oko 30-40 kuća Bošnjaka iz tog sela i to selektivno, tako što su pripadnici jedinice Maturice, a i on lično palili samo kuće Bošnjaka, dok hrvatske kuće nisu paljene, a lično je u selu Radanovići iz kuće istjerao oca i kćerku civile Bošnjake i kuću zapalio, nakon izvršene akcije u selo Mratinići, te nakon paljenja i uništavanja kuća Bošnjaka, sa svojom jedinicom obilazio je kafane i kafiće, te druge ugostiteljske objekte u

Kreševu, te se hvalio kako i na koji način su tog dana zapaljane i uništene kuće Muslimana,

- c) Neutvrđenog dana u avgustu mjesecu 1993. godine u Kreševu u naselju Mahala sa pripadnicima postrojbi Maturice, dovezao se skupa sa Anić Miroslavom zv. „F.“ i bojovnikom zvani „Vineta Vine“, dovezli se sa 15-20 vozila u uniformama i naoružani zaustavili promet, zgradili prilaz džamiji u tom naselju, vozila parkirali pred džamiju, tako što je Ilijašević Dominik ostao ispred džamije, a u džamiju su ušli sa dva velika kanistera F. i Vina, pa su unutrašnjost džamije polili benzinom, a zatim su iz tih kanistera posipali džamiju i iz vana glasno komentarišući i govoreći među sobom kako džamiju treba spaliti, kako je ona trebala goriti na Ivandan, ali da ih je u tome spriječila kiša, nakon čega su zapalili upaljač zv. „Zippo“ i isti bacili prema džamiji koja se odmah zapalila, sve je to sa udaljenosti 15-20 m posmatrao Ilijašević Dominik zv. „Como“, još dok je gorila džamija došli su vatrogasci koji su pokušali ugasi požar, ali ih je Como i drugi pripadnici Maturica spriječili i otjerali, prijeteći pripadnicima Vatrogasne službe da će ih pobiti, pa su vatrogasci napustili taj prostor, tako da je džamija pred očima Come, F. i ostalih pripadnika do temelja izgorila, nakon čega je Ilijašević Dominik zv. Como, skupa sa pripadnicima postrojbe Maturice napustio ovo mjesto, a zajedno sa istim je to proslavljao tako što je po naselju Mahala i ostalim mjestima u Kreševu pio, pucao i zastrašivao civilno stanovništvo,
- d) U mjesecu septembru 1993. godine u Kreševu, u naselju Mahala, koje naselje je većinom naseljeno Bošnjacima, ponovo i skupa sa ostalim pripadnicima Maturica, došao optuženi Ilijašević Dominik, dovezao se sa 10-15 vozila i oko 100 bojovnika, nakon čega su blokirali ceste i prilaze naselju Mahala, ušli u naselje, ušli u kuće, te iz kuća istjerali civilno stanovništvo uz plač i kuknjavu, svo civilno stanovništvo, muškarce, žene i djecu, koji su se tog trenutka zatekli u kućama odveli su preko rječice Krešečica i protupravno zatvorili u prostorije Crvenog križa u kojim prostorijama je bilo smješteno zapovjedništvo HVO Kreševo, nakon zatvaranja civila u ove prostorije, opljačkali su svu pokretnu imovinu iz 60-70 kuća u naselju Mahala, nakon čega su zapalili 4 ili 5 kuća, da bi ujutro svi zatvoreni civili autobusima bili prebačeni u jednu halu pretvorenu u logor na izlazu iz Kreševa u mjestu zvano Polje, žene i djeca su pušteni iz logora, a muškarci su zadržani, te korišteni za kopanje rovova, sječu šume i sličnih poslova.

5. a) dana 12. juna 1993. godine, kao pripadnik jedinice Maturice, neposredno učestvovao u pješadijskim napadima na selo Tulice općina Kiseljak (u kom selu je iz popisa 1991. godine živjelo 278 Muslimana i jedan Hrvat), pa je tako skupa sa ostalim pripadnicima ove jedinice, nakon što je selo prethodno granatirano artiljerijskom paljbom, od strane istih uslijedio je pješadijski napad na ovo isključivo bošnjačko selo, gdje je lično učestvovao sa ostalim pripadnicima Diverzantske jedinice Maturice u ubistvu 12 civila Bošnjaka od tog tri žene nakon čega su žene i djecu i ostale starije osobe zatvorili u jednu kuću, a vojno sposobne muškarce odveli i zatvorili u kasarnu u Kiseljak, da bi ih kasnije kao zarobljenike koristili za kopanje rovova, živi štit i ostale poslove,

b) nakon naprijed navedenog pješadijskog napada sa ovom jedinicom, ušao u selo Grahovci općina Kiseljak (gdje je živjelo 66 Muslimana i 2 Hrvata), pa je lično sa ostalim uhapsio i zatvorio 25 civila Bošnjaka, najviše žena i djece i starijih osoba u jednu garažu koju su zatim zapalili, tako da je u toj garaži zapaljen i izgorio imam sela Grahovci, nakon toga optuženi Ilijašević Dominik, skupa sa Anić Miroslavom zv. „F.“ i bojovnikom Marinkom zv. „Marinkača“ odveli su zarobljenu maloljetnicu J.El., silovali je, a zatim ubili,

c) tačno neutvrđenog dana, polovinom 7. mjeseca 1993. godine iz logora Resnik u Kreševu, odvedeno je oko 200 logoraša Bošnjaka na kopanje rovova na liniji odbrane HVO Kreševo iznad sela Mratinići, među zatvorenici koji su kopali rovove bili su otac i sin Ć.R. i Ć.F.(izbjeglice iz Rogatice), te braća B.E. i B.I., oba iz Kreševa, a nakon obilaska ovih linija optuženi Ilijašević Dominik zv. „Como“, bez ikakvog razloga i povoda od jednog bojovnika HVO uzeo je puškomitraljez 84 i u pravcu ove četvorice logoraša ispalio dva rafala, tako da je tom prilikom ubio Ć.R., Ć.F., B.E. i B.I.,

6. Neutvrđenog dana u 7. mjesecu 1993. godine, naoružan i uniformisan, došao u logor, koji je bio smješten u Vojarni u Kiseljaku, u kojem logoru su već duže bili zatočeni civili-Bošnjaci iz Kiseljaka i Kreševa i okolnih mjesta sa ovih općina, pa je sa ostalim pripadnicima HVO u navedenim prostorijama slavio neku pobjedu, pa kada je slavlje završeno i kada su ostale kosti od hrane, pokupio je kosti, te naredio čuvaru da otvori vrata jedne prostorije, na kojoj su se nalazile željezne šipke, pa je najgrublji i ponižavajući način maltretirao zatvorenike, tako što je imenom i prezimenom zovnuo P.A., koji je sjedio bolestan pored rešetaka na podu, naredio je P.A. da na koljenima kao cuko dopuže do rešetki, naredio mu da otvori usta, onda mu je kroz rešetke ugurao kosti u usta, a zatim je snažno nogom udario u lice P.A., od kog udara je Adem pao nazad na leđa u ćeliju-prostoriju, nakon čega ga je ponovo tjerao da ustane i pitao ga gdje mu je sin S., smijao se, vrištao, vrijeđao P.A. i ostale zatvorenike,

7. neutvrđenog dana u junu ili julu mjesecu 1993. godine, u centru Kiseljaka, dovezao se skupa sa Anić Miroslavom zv. „F.“ u putničkom vozilu Mercedes, u vojničkoj uniformi i naoružan puškom, izašao iz vozila ispred Općine u Kiseljaku, gdje su na trotoaru ispred Općine bili poredani ubijeni vojnici Armije BiH koji su bili izmasakrirani, jer je pojedinima bila otkinuta glava, pa je došao do ubijenih vojnika i okupljenom stanovništvu rekao: „Evo pogledajte Baliža“, nakon čega su pojedini mještani Hrvati, vrištali, klicali i tapšali Comu, da bi nakon toga Anić Miroslav zv. „F.“ uzeo jednu otkinutu glavu i istu nabio na saobraćajni znak. Nakon ovog u isto vrijeme i na istom mjestu u Kiseljaku, zajedno sa Anić Miroslavom zv. „F.“ upravljao putničkim vozilom marke Mercedes banana boje, na dijelu puta robne kuće u Kiseljaku do zgrade Općine Kiseljak, vršeći zastrašivanje prolaznika, tako što je na zadnjem dijelu razbijene karanbolke žicom zakačio krvavu otkinutu ljudsku ruku sa koje se cijedila krv, vozio vrišteći, urlajući kroz Kiseljak.

Kantonalno tužilaštvo/tužiteljstvo ZE-DO kantona je optuženog prvobitnom optužnicom optužilo za izvršenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH („Sl. novine FBiH“ broj 43/98).

Nakon okončanog dokaznog postupka u ovom krivičnom predmetu, Kantonalno tužilaštvo je dana 11.4.2007. godine, izvršilo izmjenu činjeničnog dijela prvobitne optužnice od 20.2.2001. godine, tako što je optuženom stavljeno na teret da je:

U vremenskom periodu od 12.6. do 24.10.1993. godine u vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, kao pripadnik jedinice za posebne namjene zv. „Maturice“, u sastavu brigade Ban Jelačić, koja je pripadala III Operativnoj zoni HVO Kiseljak pod zapovjedništvom Ivica Rajića, kršio pravila međunarodnog prava za vrijeme rata i postupao suprotno članu 3 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.8.1949. godine i član 48, 50 i 51 dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12.8.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba-Protokol 1, tako što je:

1. Dana 23.10.1993. godine prilikom oružanog napada na civilno stanovništvo sela Stupni Do, u općini Vareš, u čijem planiranju je i lično učestvovao, a kojem je prethodila snažna artiljerijska paljba na ovo selo, kada su pripadnici ove jedinice ušli u isto zajedno sa

ostalim vojnicima učestvovao u ubistvima, mučenjima, nečovječnim postupanjima i pljačkanju imovine mještana tog sela, te paljenju njihovih kuća, kojom prilikom je ubijeno 38 civila sela Stupni Do i to: L. N., L. M., L. L., L. H., L. R., L. M., L. R., L.Š., L.R., L. Đ., L.Z., L.M., L.R., L.Š., L.M., L.R., L.A., L.M., L.S., M.E., M.Z., L.S., sin B., R.S., L.Š., L. A., L.N., L.I., L.R., sin O., L.R., sin S., L.V., L.E., L.M., L.M., L.S., L.V., L.A., Ž.I., te jedna ženska neidentifikovana osoba, nakon čega su ubijeni civili ubačeni u više kuća, koje su nakon toga polivene benzinom i zapaljene, kao i ostali 58 kuća i seoska džamija, dok je u kuću M.E. zatvorena manja grupa civila koja je zatim zapaljena, iz koje kuće su se ipak ovi civili uspjeli naknadno živu izvući, da bi isto veče i narednog dana u naselju Vareš Majdan i samom gradu Varešu, zajedno sa ostalim pripadnicima jedinice „Maturice“, učestvovao u provođenju mjera, zastrašivanja i terora, kolektivnog kažnjavanja, protuzakonitog zatvaranja stanovništva, te pljačkanja njihove imovine, pa su na taj način civile odveli i protupravno zatvorili u prostorije OŠ Vareš fiskulturnu dvoranu SŠC u Varešu i podrum austrijske kuće u Vareš Majdanu, u kojim objektima su tih dana protupravno odvedeni i zatvoreni civili Bošnjaci, njih oko 300-400, koji su na najbrutalniji način fizički i psihički zlostavljani i mučeni, među kojim civilima su neki od njih zadobili teške tjelesne povrede sa trajnim posljedicama i to: A.E., Ć.S., B.A., A.M., Ć. N., L. E., L.M., L.H., L.A., L.J., P.B. i mnogi drugi zatočeni civili,

2. Dana 22.10.1993. godine zajedno sa još nekoliko pripadnika svoje jedinice, došao u prostorije bivšeg Saveza socijalističke omladine Vareš, koje su se nalazile u zgradi preko puta zgrade Općine Vareš i u kojima su bili zatvoreni civili, uhapšeni od strane vojne policije HVO Vareš dana 18.10.1993. godine i to: L.E., L.J., L.M., L.R., L.H. i L. A, te prema ovim civilima zajedno sa ostalim pripadnicima svoje jedinice, nečovječno postupao, mučio ih i nanosio im velike patnje i povrede tjelesnog integriteta, pri čemu su ih ispitivali o broju rovova i vojnika u Stupnom Dolu, te o naoružanju u tom selu, da bi prilikom ispitivanja L.H. udario drškom noža po čelu, govoreći mu da će mu na tom nožu sutra dijete okretati, a zatim mu stavio pištolj u usta i repetirao ga, da bi prilikom ispitivanja L.A. nožem probio lijevo stopalo, te mu nožem zarezao desno uho, dok je L.E. prilikom udaranja zadao i jedan ubod nožem u predjelu buta noge,
3. Dana 12.6.1993. godine prilikom oružanog napada na selo Grahovci općina Kiseljak, skupa sa ostalim pripadnicima jedinice „Maturice“, pješadijski ušao u ovo selo, a zatim sa istima učestvovao u ubistvima, nečovječnom postupanju, nanošenju velikih patnji i povredama tjelesnog integriteta mještana tog sela, kojom prilikom je ispred kuće H.S. ubijen imam tog sela F.K., kojeg su prethodno pretukli, a zatim njegov leš ubacili u garažu D.A., nakon čega su u tu garažu utjerali jednu grupu pretučenih civila, a zatim je zapalili, iz koje nije niko izašao živ,
4. Tačno neutvrđenog dana u vremenskom periodu od mjeseca juna do jula 1993. godine u Kiseljaku, na trotoaru ispred zgrade Općine Kiseljak, gdje je bila poredana jedna grupa ubijenih i izmasakriranih vojnika Armije BiH, skupa sa M. A. zv. „F.“ primjenio mjere zastrašivanja nehrvatskog stanovništva koji su ostali živjeti u tom gradu, tako što su se do tog mjesta zajedno dovezli sa putničkim vozilom marke „Mercedes“ na čijoj zadnjoj karambolci je bila zakačena žica koja je po kolovozu vukla otkinutu krvavu ljudsku ruku, nakon čega je izašao iz vozila i pred većim brojem okupljenih stanovnika pokazujući na ubijene vojnike rekao: „Evo pogledajte Balije“, da bi zatim M. A. zv. „F.“ uzeo jednu otkinutu ljudsku glavu i nabio je na mercedesov znak koji se nalazio na haubi putničkog vozila sa kojim su se dovezli.
5. Tačno neutvrđenog dana u mjesecu julu 1993. godine u kasarnoj u Kiseljaku, u kojoj su protuzakonito bili zatvoreni i mučeni civili Bošnjaci iz Kreševa i Kiseljaka, nanio velike patnje i povrijedio tjelesni integritet jednog od zatočenih civila, na način da je došao do ulaznih vrata jedne od ćelije, držeći u ruci nekoliko kostiju, te kroz rešetke dozvao jednog od zatvorenika, čiji identitet nije utvrđen, naredio mu da mu priđe i da otvori usta, pa kada je isti na koljenima do njega došao i zinuo, stavio mu kroz rešetke ulaznih vrata jednu

kost u usta, a zatim mu nogom zadao jedan udarac u predjelu usta od kojeg je isti pao na pod, nakon čega se ispred te prostorije nastavio smijati i vrištati.

Tužilaštvo nije mijenjalo pravnu kvalifikaciju iz prvobitne optužnice, jer je pravna kvalifikacija označena u Krivičnom zakonu FBiH („Sl. novine FBiH“ broj: 43/98) najpovoljnija za optuženog. To znači da je navedeni Krivični zakon najblaži za optuženog, a shodno članu 4 tog Krivičnog zakona. Sud je prihvatio ovu pravnu kvalifikaciju, jer je ona i prema ocjeni ovog suda najblaža za optuženog, tako da je optuženi oglašen krivim zbog izvršenja krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH („Sl. novine FBiH“ broj: 43/98), a kako je to bliže navedeno u izreci ove presude.

Shodno utvrđenom činjeničnom stanju tokom glavnog pretresa, a naročito na osnovu materijalne dokazne građe, sud je tačku 1 činjeničnog dijela optužnice dopunio sa imenom L.L., jer je ova osoba zajedno sa ostalih 37 civila ubijena u Stupnom Dolu, a njeno ime i prezime je omaškom ispušteno i u prvobitnoj optužnici od 20.2.2001. godine, kao i u izmijenjenoj optužnici od 11.4.2007. godine. Ovom izmjenom nije povrijeđen identitet optužnog akta i ova korekcija jednostavno predstavlja usklađivanje broje ubijenih civila sa brojem 38, a koji broj civila je i naveden u optužnici. Takođe, sud je korigovao činjenični dio i u dijelu imena L.V. To ime upisano je u činjeničnom dijelu, a iz dokazne građe proizilazi ime L.V., pa je u tom pravcu sud izvršio usklađivanje imena ove ubijene osobe.

Ovaj predmet Tužiteljstvo Međunarodnog suda za zločine počinjene na području bivše Jugoslavije je u smislu Paragrafa 16 i dodatka b Procedura i smjernica upućenih stranama za podnošenje slučajeva Međunarodnom sudu, a u skladu sa Dogovorenim mjerama od 18. februara 1996. godine („Pravila puta“) smjestilo u kategoriju „A“ standardnih obilježavanja. Prema podnesku Tužilaštva Međunarodnog suda od 29.2.2000. godine, kojeg je potpisao zamjenik tužiteljice ICTY Graham T. Blewitt, vidi se da prema međunarodnim standardima postoji osnovana sumnja da se vjeruje da je Ilijašević Dominik poznat kao Como, počinio ozbiljno kršenje međunarodnog humanitarnog zakona. Dakle, Tužiteljstvo Međunarodnog suda, ovaj predmet je svrstalo u kategoriju „A“ standardnih obilježavanja predmeta ratnog zločina, te je dalo saglasnost da se krivični postupak protiv optuženog Ilijašević Dominika vodi pred domaćim pravosudnim organima.

Optuženog su branili u toku ovog krivičnog postupka branioci Karkin Fahrija, advokat iz Sarajeva i Šilić Davor, advokat iz Mostara. Branilac Karkin Fahrija je podnio prijedlog Sudu Bosne i Hercegovine da se ovaj krivični predmet izuzme od Kantonalnog suda u Zenici, te da se suđenje nastavi u Sudu BiH. Prijedlog navedenog branioca odbijen je rješenjem Suda BiH broj: X-KRN-06/201 od 15.5.2006. godine, tako da je predmet ostao i dalje u nadležnosti Kantonalnog suda u Zenici.

Dana 1.8.2003. godine stupio je na snagu novi Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, ali je članom 452 stav 3 tog Zakona propisano da će se postupci u kojima je optužnica stupila na pravnu snagu nastaviti po ranijim propisima, odnosno po Zakonu o krivičnom postupku FBiH koji je objavljen u „Službenim novinama FBiH“ broj 43/98, tako da je ovaj predmet i vođen prema odredbama ZKP FBiH iz 1998. godine.

Protiv optuženog ovaj sud je rješenjem istražnog sudije broj: Ki-40/00 od 9.8.2000. godine otvorio istragu, a koja se okončala podizanjem optužnice od strane Kantonalnog tužilaštva u Zenici broj Kt-1/2000 od 20.2.2001. godine, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH, odnosno za radnje koje su opisane u toj optužnici, a i u uvodnom dijelu obrazloženja ove presude. Optuženi se od istrage, a potom i nakon podizanja optužnice cijelo vrijeme branio šutnjom, da bi svoju odbranu izložio tek na

pretresu dana 24.1.2007. godine. Dakle, u poodmakloj fazi glavnog pretresa i nakon okončanja dokaza po prijedlogu tužilaštva.

Optuženi je u svojoj odbrani izjavio da je ovaj postupak montiran, da su dokazi frizirani i instruirani od strane AID-a. Optuženi je iznoseći svoju odbranu istakao da je protiv njega već vođen jedan montirani proces koji je okončan oslobađajućom odlukom, a radi se o slučaju „Leutar“ i optuženi navodi da je slučaj „Leutar“ jedini razlog što se u ovom predmetu branio ćutnjom. Optuženi je izjavio da je rođen u selu Mokrine, općina Hadžići. Osnovnu školu pohađao je u selu Zabređe na teritoriji općine Kiseljak. To je bila četvorogodišnja škola i udaljena od kuće optuženog 600-700 m. Od petog do osmog razreda išao je u osnovnu školu u Lepenici, koja je udaljena od njegove kuće oko 5 km, a Srednju građevinsku školu je završio u Sarajevu 1984. godine. Nakon toga zapošljava se u preduzeću GP „Hercegovina“ gdje je radio i njegov pokojni otac, a rat ga zatiče na mjestu rukovoditelja gradilišta u Hrasnici. Na relacijama između navedenih sela uvijek je postojala autobusna linija, tako da nije bilo potrebe da ide pješke, pa je negirao bilo kakvo lupanje vikendica ili lomljenje mladih stabala voća, a što su govorili neki svjedoci. U decembru mjesecu 1991. godine otišao je na odmor jer je GP „Hercegovina“ slala ljude na odmor zbog zimskih uslova. Međutim, nakon toga optuženi se nije vratio na posao, jer je izbio rat. Optuženi je bio učlanjen u stranku HDZ jer je istu smatrao svehrvatskim pokretom. U decembru 1991. godine i u 1. mjesecu 1992. godine dolazi do raspodjele određene količine oružja po selima, dolazi do pravljenja desetina, a u kojoj jednoj desetini je bio i sam optuženi. Zapovjednik te desetine bio je njegov rođak Ilijašević Vjeko. Desetine su formirane i u selu Bukovica i Zabređe, a objedinjavanjem desetina, desetina u kojoj se nalazio optuženi, imala je zadatak da svakih 15 dana dva dana provede na Kobiljači na crti odbrane koja je postavljena prema Srbima, odnosno srpskoj vojsci, jer su tada Srbi držali Rakovicu, Ilidžu i Hadžiće. Na takvim zadacima, optuženi ostaje do marta mjeseca 1992. godine. Sredinom marta 1992. godine u HVO Kiseljak pristupio je i Mato Lučić, poznat po nadimku „Maturica“, koji će dobiti zadatak da osigura crte na Kobiljači. Pošto se prije sa istim poznao Mato je optuženom predložio da mu optuženi bude vozač, što je optuženi prihvatio. Vozio je nekog Jugu - 45 bijele boje. Optuženi je vozio Lučić Matu prilikom obilaska crta odbrane i išao je na nekakve sastanke u kasarnu ili po mjesnim zajednicama. Obično bi Matu čekao ispred kasarne ili u nekom kafiću. Optuženom je ovo dosadilo i u maju mjesecu 1992. godine je rekao da to ne može više da radi, da mu je to dosadno, te se jednostavno počeo baviti samim sobom. Većinu vremena provodio je po Brnjacima, to je jedno naselje prije Kiseljaka na 5-6 km, a stanovao je u svojoj kući u selu Mokrine. Kretao se po teritorijama koju su držali Srbi po Hadžićima i Ilidži, ali i po teritorijama pod kontrolom Armije BiH, odnosno po Tarčinu i Pazariću. Tada se bavio izvlačenjem ljudi na drugu teritoriju, odnosno njihovih porodica. Optuženi je dalje govorio kako je boravio na području Viteza i Busovače, pa je govorio i za jedan slučaj kada je zarobljen od strane Armije BiH, te kako je uopće uspio da se iz tog izvuče, a krajem marta mjeseca 1993. godine, odnosno početkom 4. mjeseca 1993. godine njegovoj kući će doći Mato Lučić sa Matić Jelenkom vojnim policajcem, i tada mu je Mato predložio da mu bude ponovo vozač i pratilac, što je optuženi prihvatio. Nakon toga, Mato Lučić je organizovao jednu interventnu jedinicu koja će se sastojati od jedne grupe koju će dovesti Bošnjak Marinko iz Brestovskog, a sa kojim je bio i Marinko Ljoljo. Drugu grupu je doveo Mihaljević Zdravko zvani Pijug, a radilo se o ljudima koji su bili u sastavu Vražije divizije. Treću grupu je doveo Bošnjak Željko zv. „Pajkan“, a jer je Željкова grupa bila rasformirana u januaru mjesecu 1993. godine, a nakon dešavanja u Bilalovcu. Jedinica je rasformirana jer je pravila probleme, a rasformirali su je Blaškić i Rajić. Izbijanjem sukoba između Armije i HVO, optuženi je bio u nastaloj interventnoj jedinici i to u grupi koju je vodio Zdravko Mihaljević. Pogibijom Lučić Mate 10. maja 1993. godine zapovjedništvo nad Interventnom jedinicom je preuzeo Bošnjak Marinko koji je došao s ratišta iz Hrvatske, a pogibijom ovog čovjeka 12.6. ili 13.6.1993. godine, zapovjedništvo preuzima Zdravko Mihaljević. Maturice su formirane

krajem 8. mjeseca 1993. godine, odnosno početkom 9. mjeseca te godine. Pripadnici te jedinice su potpisali ugovore. Zdravko Mihaljević nije potpisao ugovor i otišao je na neko mjesto u zapovjedništvo brigade Ban Jelačić. Zapovjednik Maturica je tada bio Marinko Ljoljo. Maturice su se sastojale od dva voda, prvim vodom zapovjedao je Željko Katana, a drugim vodom, optuženi. Ova jedinica je korištena za zaustavljanje prodora Armije na teritoriji koju je branila tada brigada Ban Josip Jelačić. Dolaskom travničana u Kiseljak, formirana je još jedna interventna jedinica, poznatija kao „Apostoli“. U 9. mjesecu od prognanih Hrvata iz Kaknja, bila je formirana i Interventna jedinica „Božiji ratnici“ koju će voditi „Nindža“. Interventne jedinice su korištene prilikom sprečavanja prvih udara od strane Armije BiH. Optuženi je u Maturicama ostao do okončanja sukoba između Armije BiH i HVO-a, odnosno do potpisivanja Vašingtonskog sporazuma u martu mjesecu 1994. godine. Tada izlazi iz vojske i sa istom se razdužuje. Nakon toga, okrivljeni je nastavio rad u jednom kafiću. Obratio se Općinskom vijeću Kiseljak i Zapovjedništvu HVO-a od kojih je dobio urednu dokumentaciju za lokal „Stela“ kome je promjenio naziv u „Jeruzalem“. U tom periodu imao je dosta prijetnji od bošnjačke strane i nije se mogao kretati po teritoriji. Optuženi je izjavio da je bio jedan od najhrabrijih boraca, da je ulijevao povjerenje HVO vojnicima na crti gdje bi se pojavljivao, a negirao je bilo kakve negativne radnje.

Što se tiče tačke 1. prvobitne optužnice, jer je optuženi odbranu davao cjelokupno u odnosu na sve tačke prvobitne optužnice, isti je izjavio da je u kritično vrijeme u noći 20/21.10.1993. godine došao u vojarnu u Kiseljak među zadnjim pripadnicima vojske koja je već bila postrojena, jer je bio na rođendan u selu Draževići, dolaskom u vojarnu vidio je kolonu teretnih vozila koja je bila poredana sa upaljenim svjetlima. Tu je bilo i vozilo saniteta, a i bijela vitara koju je vozio, odnosno koristio Ivica Rajić. Optuženi je uzeo svoju opremu i stao u stroj, te pitao prvog vojnika do sebe šta se dešava, jesu li pale negdje crte ili nešto slično. Dobio je odgovor da se ide u Vareš kao moralna podrška brigadi Bobovac koja je napadnuta od strane Armije, jer su Hrvati, odnosno HVO već izgubili neke položaje oko Vareša, među kojima i selo Kopicare, gdje je bilo 5-6 poginulih Hrvata. Smotru je izvršio Ivica Rajić, te je obećao da neće postrojene jedinice biti vojno angažirane, jer su bili u prethodnom periodu angažirani na raznim pravcima, kao što su Pašino brdo, Meorišje i Golubac. Posebno je bitno ovo selo Golubac, jer je tu bilo 6 mrtvih, 7 ranjenih, a od ovih 6 mrtvih, pet je bilo iz Apostola. Nakon postrojavanja, optuženi je sjeo u kamion pod ceradu, sa ostalom vojskom i uputili su se prema Varešu. Ispred konvoja, išao je Ivica Rajić i on je dogovarao prolaze kroz punktove. Optuženi ne zna kako je Rajić dobio prolaz i kroz srpsku teritoriju da bi se došlo do teritorije pod kontrolom brigade Bobovac Vareš i to ga nije ni interesovalo. Oko 05,00 ili 06,00 sati ujutro došli su na Ponikve ispred hotela u kojem je bilo Zapovjedništvo brigade Bobovac. Tu je bilo 120-130 pripadnika Maturica i Apostola. Odlučeno je da se isti smjeste u vojarnu u Zabrezju, koja se nalazi lijevo od hotela Ponikve iz pravca Daštanskog. U Zabrezju su proveli 21. i 22. 10.1993. godine. U tom periodu, optuženi nije ništa radio kao ni ostala vojska, sve do 22.10.1993. godine, kada je u Paviljone došao Marinko Ljoljo i rekao da se mora napasti brdo Bogoš i selo Stupni Do, a da je tu naredbu izdao Ivica Rajić. Ova odluka sve je iznenadila, jer su mislili da neće biti vojno angažirani. Tu noć su isto tako proveli u Zabrezju, a ujutro su ustali, uzeli su popunu streljiva, prve zavoje, oznake koje su se nosile na rukavu i kamionima došli do hotela na Ponikvama. Tu ih je čekao Ivica Rajić koji je dao upute kako će se zadatak izvršiti. Josip Čiča podijelio je stanice svim grupama koje su učestvovala u akciji. Optuženi je dobio zadatak da sa 25 ljudi zauzme brdo Bogoš. Ispred hotela dobio je vodiča Grabovac Vijeku pripadnika VP brigade Bobovac. Njegova grupa sjela je u kamion koji je vozio Ramljak Pero. U kabinu je pored vozača sjeo i Tuka Anto i Grabovac Vijeko, a optuženi je sjeo sa ostalim vojnicima na karoseriju. Provezli su se kroz Vareš, prošli su Vareš Majdan. Išli su ispod Vareša kroz mjesto Pajtov han, gdje je bila zadnja crta odbrane koju je držala brigada Bobovac, odnosno koju je držao Vrebac Miroslav. To mjesto su prošli oko 07,00 ili 08,00 sati ujutro. Druge dvije grupe su upućene da

napadnu Stupni Do. Jedna će ići lijevo od sela i ta grupa je naišla na jak otpor, na rovove koji su se nalazili u njivi, pa će im poginuti jedan čovjek i imat će dosta ranjenih i biće na tom mjestu zakovani. Drugu grupu vodio je M. A. i oni će napasti sredinom sela i ta grupa je zauzela pola sela 23.10.1993. godine. Pola sela će ostati pod kontrolom preživjelih pripadnika Armije BiH, a poslije podne oko 16,00 sati, svi će napustiti Stupni Do. Optuženi je sa svojom grupom išao nekim šumskim putem, kozijom stazom. Imali su sat-dva hoda, dok nisu došli do prvog kontakta sa pripadnicima Armije koji su branili brdo Bogoš. Njegova grupa nije imala faktor iznenađenja, jer su one dvije grupe imale zadatak da prve napadnu na Stupni Do. Na vrhu Bogoša bili su rovovi. Tu je jedan plato veličine oko jednog duluma. Lijevo od Bogoša prema Obroncima i prema Vareš Majdanu je bukova šuma. Na vrhu Bogoša nalazila se jedna šupa koja je napravljena od dasaka, a u kojoj su bile smještene minobacačke granate, minobacači i razno streljivo. Optuženi se sa svojom jedinicom dosta mučio da zauzme brdo Bogoš i u tome je uspio oko 13,00 sati poslije podne. U tom sukobu poginuo je Popović Frano zv. „Štriclo“ koji je bio pripadnik Apostola iz Travnika, ali taj dan je bio u akciji sa optuženim. Pored toga, optuženi je izjavio da je bilo 6-7 ranjenih pripadnika njegove grupe, među kojima i Anić Stanislav. Nakon toga, ranjene su prebacivali u Vareš Majdan i dalje u bolnicu. Optuženi je ostao dok su drugi prebacivali ranjene na Bogošu i negdje oko 15,00 sati ili 15,30 preko stanice mu se obratio Ljoljo Marinko, a onda i Ivica Rajić da optuženi sa svojom grupom ode u Stupni Do koji još nije bio zauzet. Optuženi je to odbio, rekavši da je uradio ono što se od njega tražilo i da mu ne pada na pamet da ide u Stupni Do. Između 15,00 i 16,00 sati, spustio se rubom kroz selo Stupni Do, držeći se šume, povlačeći se prema Zabrezju, nedaleko od sela, našao je vojni kamion kojeg je vozio Duno Mato zv. „Lala“ u koji je sjeo sa još nekim vojnicima, te se vratio u Zabrezje. Ivica Rajić je 24.10.1993. godine, odnosno sutradan u Zabrezju pročitao čuvenu zapovjed od Praljka, koja se vrtila po televiziji, a u kojoj je rečeno da se u Varešu po svaku cijenu uvede red.

Optuženi je negirao da je bilo kada išao u prostorije gdje su bile zatočene osobe iz tačke 1. optužnice i negirao je da je bilo šta negativno uradio prema njima. Optuženi je izjavio da ima lijevu nogu kraću 7 cm, da nema skočni zglob na toj nozi, da ima oštećeno koljeno, te da je njegov hod lako uočiti. Isto tako zbog te noge nosi posebnu obuću koju je lako uočiti, kao i njegov opasač kojeg je nosio u to vrijeme. Na opasaču postoje tri šahovnice, odnosno tri hrvatska grba i optuženi je istakao da su to svjedoci trebali uočiti. Optuženi je osporavao i svjedočenje Č.E., kao i video kasete i transkripte, te je za sve to kazao da je to rezultat montaže od strane AID-a.

Što se tiče 2. tačke, a koja se odnosi na A.B., optuženi je rekao da je bespredmetno da se na tu tačku izjašnjava, a s obzirom na B. iskazivanje tokom glavnog pretresa, te činjenicu da je ova svjedokinja kazala da optuženi nije ništa negativno uradio prema njoj.

Treću tačku optužnice od 20.2.2001. godine, optuženi opovrgava na taj način što tvrdi da nikada nije bio u bilo kakvoj prostoriji gdje su maltretirani L., da je to sve mortirano od strane AID-a, ali je i izrazio bojazan u odnosu na ovu tačku, jer kaže da mu je teško se od iste odbraniti. Prema odbrani optuženog, L.E., L.J., L.M., L.R., L.H. i L.A., su instruirani od strane AID-a, oni su međusobno famelijarno povezani, te su napravili dogovor kako da optuže Ilijašević Dominika, jer su u njegovu odgovornost ubijeđeni kroz višegodišnje pisanje medija o optuženom.

Četvrtu tačku prvobitne optužnice, kao i podtačke, optuženi opovrgava na taj način što u odnosu na kafić „Stela“ navodi da je od nadležnih dobio dozvolu za taj kafić i da nije ništa tačno što je napisano u optužnici u odnosu na zauzimanje i napad na taj kafić. Dalje, ostale radnje u sklopu ove tačke, temelje se na iskazu zaštićenog svjedoka broj 28. i osim tog svjedoka nema drugih dokaza, tako da se isti ne mogu prihvatiti.

Za ostale tačke optužnice od 20.2.2001. godine, optuženi navodi da se temelje na iskazima svjedokinja K.I. i B.Z., a na čijim iskazima se ne može donijeti nikakva odluka, a kamoli utvrditi odgovornost optuženog. Takođe, optuženi je negirao i bilo kakvo djelovanje prema P.A. koji je navodno bio zatvoren u prostorijama vojarne u Kiseljaku. Na ove okolnosti svjedočio je M.K., a kojeg svjedoka odbrana nije uspjela do kraja ispitati. Ovaj svjedok je tvrdio da je optuženi P.A. gurao kost u usta, te ga tjerao na koljenima dođe do rešetke ograde, te da ga optuženi udario nogom u glavu kroz rešetke. Optuženi je izjavio da P.A. nikada nije bio u zarobljeništvu, da je to osoba koja radi u Hrvatskoj na građevini, te da će istog predložiti da dođe u ovaj sud i da posvjedoči navode odbrane optuženog.

Dakle, optuženi je na prednji način izložio svoju odbranu.

Pored izlaganja odbrane, optuženi je sudu priložio određene dokaze i to: dokumenat brigade Bobovac Vareš pod brojem: 01-613-51/93 od 22.10.1993. godine, gdje Emil Arah traži svoju smjenu od Ivica Rajića, zatim dokumenat od 23.10.1993. godine u kojem Ivica Rajić daje izvješće o borbenim djelovanjima u Varešu, gdje se potpisuje kao zapovjednik. Dalje, optuženi je priložio dokumenat pod brojem: 02-2/1-02-3147/93 od 23.10.1993. godine potpisan od strane generala bojnika Slobodana Praljka, a radi se o zapovjedi u kojoj piše „srediti situaciju u Varešu bez milosti prema kome“, priložio je dokumenat od 23.10.1993. godine – „pronaći ljude koji su dorasli vremenu i zadacima“, zatim, zapovjed pukovnika Tihomira Blaškica od 24.10.1993. godine broj: 01-10-486/93 o imenovanju Krešimira Božića kao novog zapovjednika brigade Bobovac. Na osnovu ove zapovjedi nastaje zapovjed od 24.10.1993. godine koju potpisuje Ivica Rajić, kojom se daje saglasnost za imenovanje Krešimira Božića. Optuženi je priložio avio-kartu koja pokazuje selo gdje je stanovao, zgradu četvorogodišnje osnovne škole u Zabređu, zatim zgradu osmogodišnje škole u Lepenici, prikazuje se mjesto Tulica, a time optuženi hoće da negira iskaze nekih svjedoka u pogledu razmaka između pojedinih sela, te pohađanja škole. Prilaže kopiju značke Ognjen Prica, o sebi kao dobrom učeniku u osnovnoj školi. Priložio je dokumenat od 7.6.1993. godine iz kojeg se vidi da ga ovlaštena komisija HVO useljava u napušteni objekat, dalje prilaže svjedodžbe iz osnovne škole od 5-8 razreda. Prilaže i rješenje Općinskog suda za prekršaje Kiseljak pod brojem 147/96 od 21.5.1996. godine iz kojeg se vidi da optuženi nije činio nikakve prekršaje niti nedjela na području Gromiljaka Prilaže potvrdu o školovanju Konjić Ifete pod brojem:10-1/05 iz koje se vidi da je ona završila četiri razreda osnovne škole i to školske 1972/73. godinu, potvrdu o pohađanju osnovne škole o sebi pod brojem: 11-1-/05 po kojima tvrdi da ga Konjić Ifeta nije mogla nikada vidjeti u školi. Zatim, priložio je potvrdu od firme „Centrotrans“ pod brojem: 1531/04 iz koje se vidi da je čitavo vrijeme postojala autobusna linija od Bukovice do Lepenice, tako da tvrdi da nikada nije išao pješke, daje kopiju stare osobne karte iz koje se vidi da je čitavo vrijeme stanovao u Mokrinama na teritoriji općine Hadžići. Dalje, priložio je zapovjed o formiranju interventnih postrojbi potpisanu od strane Lučić Mate od 5.5.1993. godine i zapovjed od 27.5.1993. godine potpisane od strane Bradara Marija, a iz kojih se vidi kada je došlo do formiranja Maturica. Priložio je izvod iz matične knjige umrlih za Anić Marinka pod brojem: 202-2396/2005 iz kojeg se vidi da je Marinko poginuo 21.7.1993. godine, zapovjed iz 1994. godine za akciju „Zavrtaljka“, zapovjed za akciju „Istok 93“, iz kojih dokumenata se vidi da je istima zapovjedao Ivica Rajić, kopiju ratnog dnevnika brigade Bobovac, izvještaj Federalnog meteorološkog zavoda za dan 29.1.1994. godine iz kojeg se vidi da je taj dan padao snijeg, te da nisu tačni navodi određenih svjedoka u pogledu vremenskih prilika tog dana, odluku pod brojem: 01-577/93 od 20.10.1993. godine, koju je potpisao Josip Boro, a odnosi se na imenovanje Mihaljević Zdravka u Policijsku postaju Kiseljak, ukas o dodjeli djelatnog časničkog čina pukovnika za Ivicu Rajića, a sa kojim dokazima optuženi želi negirati svjedočenje Č.E., zapovjed potpisan od strane Ivica Rajića pod brojem: 10-2025-1/93 od

16.10.1993. godine iz koje se vidi da se Ivica Rajić potpisuje kao zapovjednik, a ne kao pukovnik, a ovim optuženi želi opovrgnuti iskazivanje Č.E., koji je Ivicu Rajića kao pukovnika označio, odluku pod brojem:01-703/93 od 8.12.1993. godine, a vezano za UO „Stela“, kao i odluku od 18.4.1993. godine, kojom je ovaj objekat dodjeljen optuženom na privremeno korištenje, a koju potpisuje pukovnik Ivica Rajić, dvije fotografije po tvrdnji optuženog iz ratnog perioda, na kojima se isti nalazi, a koje optuženi prilaže da se vidi u čemu je bio obučan i šta je imao na sebi za vrijeme rata, ugovor o službi u Oružanim snagama HVO pod brojem GS-2497-96/93 od 5.9.1993. godine o formiranju postrojbi Maturica, staru vojnu iskaznicu JNA, iz koje se vidi da je optuženi nesposoban za vojnu službu u bivšoj JNA, vojne iskaznice od 4.6.1992. godine i od 20.9.1993. godine, iz kojih se vidi da je optuženi zapovjednik voda u Maturicama, zapisnik o saslušanju svjedoka L.E. od 19.2.2001. godine iz predmeta Praljo Tibor, zapisnik o saslušanju L.-J.S. od 12.3.2001. godine iz predmeta Praljo Tibor, zapisnik o saslušanju Č.E. od 26.3.2001. godine iz predmeta Praljo Tibor, analize-dokumenti VI Korpusa, dokumenat pod brojem: Z-116/93 od 18.10.1993. godine, dokumenat pod brojem: 02/1202-1 od 1.11.1993. godine, dokumenat pod brojem: 02/731-1 od 12.6.1993. godine, dokumenat od 9.7.1993. godine, a vezano za akciju Stupni Do. Dalje, optuženi je priložio otpusno pismo Ortopedijske klinike Sarajevo od 8.5.1985. godine, otpusno pismo iste Klinike od 15.8.1985. godine, otpusno pismo od 22.1.1986. godine, otpusno pismo od 13.9.1989. godine, a vezano za zdravstveno stanje optuženog, odnosno za njegovu nogu, uvjerenje od 12.4.2005. godine, a vezano za vožnju automobila, te opovrgavanje iskaza svjedoka M.K. Priložio je iskaz L.S. dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, iskaz svjedokinje L.F. dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, zapisnik sastavljen u AID-u od 10.4.1996. godine od L.F., iskaz L.F. od 14.5.1996. godine u predmetu Č., iskaz L.Z. dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, kao i zapisnik iz AID-a od 10.4.1996. godine, iskaz L.Z. od 31.5.1996. godine u predmetu Č., iskaz L.M. pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, iskaz L. H. dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, zapisnik od 22.10.1993. godine, iskaz M.H. dat haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, iskaz L.K., dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, zatim iskaz ove svjedokinje od 31.5.1996. godine u predmetu Č., iskaz L.E., dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, zapisnik od 22.10.1993. godine, iskaz M.M., dat pred haškim istražiteljima u 2. mjesecu 1996. godine, iskaz ove svjedokinje dat u AID-u 9.4.1996. godine, kao i u predmetu Č. od 13.5.1996. godine.

Optuženi je ranije tokom dokaznog postupka priložio četiri fotografije muških osoba, ali za koje nije rekao koja lica se nalaze na istima, osim za fotografiju broj 2. numerisanu od strane suda, za koju je rekao da se radi o Antić Slavi, osobi koja je poginula. Te fotografije je odbrana predočavala svjedokinji A.B. u cilju prepoznavanja izvršitelja djela pod tačkom 2. optužnice od 20.2.2001. godine. Ova svjedokinja nijednu osobu sa fotografija nije prepoznala, a s obzirom da se uopće ne zna ni ko je na tim fotografijama, ovi dokazi se ne mogu prihvatiti, niti uvezati sa drugim dokazima.

Optuženi je nakon izlaganja svoje odbrane, sudu pokazivao, vojničku maskirnu kapu sa šahovnicom i znakom II pješadijske pukovnije Legije stranaca, opasač iz JNA na kojem se nalaze tri šahovnice na desnoj strani opasača sa futrolom za pištolj i futrolom za nož, kao i jedne vojničke čizme. Vojničke čizme optuženi je pokazivao jer isti ne može nositi, jer mu je lijeva noga kraća 7 cm, nema skočnog zgloba, koljeno mu je oštećeno još iz djetinstva, pa kada hoda hramlje, te je pokazao i uložak koji nosi na nogama kako bi ispravio hod. Optuženi je izjavio da radi toga ne može nositi vojničke čizme, već da nosi planinarske gojzerice.

Optuženi je navedene stvari pokazivao sudskom vijeću u cilju odbrane svoje teze da su svi svjedoci instruirani od strane AID-a, te da ne govore istinu, jer bi navedene stvari, kao i njegovo šepanje mogli primjetiti. Pokazivanje navedenih predmeta, kao uopće i dvije fotografije na kojima se nalazi sam optuženi, za ovaj sud nema nikakvu snagu dokaza, upravo zato što je optuženi mogao pokazati bilo koju kapu, bilo koje čizme, bilo koji opasač sa futrolama. Prošlo je skoro 14 godina od izvršenja krivičnog djela, pa do donošenja ove presude, tako da se uopće ne mogu prihvatiti navedene stvari kao dokaz, niti bilo kakvo prikazivanje tih stvari od strane optuženog nakon dugih niz godina. Optuženi je mogao sudu pokazati bilo koju kapu, bilo koji opasač sa futrolama i bilo koje čizme.

Dalje, od mnogobrojne dokumentacije koju je optuženi priložio ovom sudu, mogu se prihvatiti samo oni dokazi koji govore o školovanju optuženog, kao i o njegovom zdravstvenom stanju, jer su ti dokazi vijerni originalu. Naime, optuženi je cjelokupnu naprijed navedenu dokumentaciju priložio u fotokopiji, tako da se dokumentacija vezana za njegovo školovanje i zdravstveno stanje, kao i dijelom dokumentacija koja se odnosi na pripadnost vojsci, jedino može prihvatiti kao dokaz, jer je sud izvršio uvid u originale koje je priložio optuženi, dok se ostala fotokopirana dokumentacija ne može prihvatiti kao dokaz. Osim toga, iz tih dokaza se uopće ne može zaključiti da optuženi nije krivično-pravno odgovoran za djela za koja je oglašen krivim ovom presudom. Međutim, valja napomenuti da medicinska dokumentacija za optuženog potvrđuje njegovo zdravstveno stanje, odnosno činjenicu da optuženi ima kraću lijevu nogu, a u što se sud i neposredno uvjerio prilikom pokazivanja lijeve noge od strane optuženog. Sud je prihvatio dokaze koji se tiču školovanja optuženog, a na kraju ti dokazi nisu ni bitni za presuđenje ove krivične stvari. Međutim, ostali dokumenti ničim ne dokazuju da optuženi nije počinio krivično djelo za koje je optužen. Optuženi je, ako se analiziraju i fotokopirani dokumenti, sudu priložio vojničku knjižicu iz JNA iz koje se vidi da je nesposoban za vojsku. Međutim, iz ostalih fotokopija vidi se da je on bio vojno angažovan u HVO, da je bio pripadnik Maturica, te da je bio komandir voda u toj jedinici. Fotokopirana dokumentacija najvećim dijelom govori o drugim osobama, a prvenstveno o Ivici Rajiću, ali ti dokumenti uopće ne umanjuju odgovornost optuženog za predmetno krivično djelo.

Fotokopirani iskazi naprijed navedenih lica dati haškim istražiteljima, AID-u ili u drugim predmetima, ne mogu se prihvatiti, jer nisu dati u ovom krivičnom predmetu, a naročito zbog činjenice što su svi u fotokopiji, koja ne može biti sudski dokaz.

Optuženi i njegovi branioci su predložili da se saslušaju svjedoci V.M., T.A., B.S., K. M., A. S., R.P, D.M, B.S, M.G, Č.J, G.V, V.Z, Š.J, B.V, K.D, M.B, M.Z, H.K, Lj.T, P.A, M.N, D. Z., ponovo su predložili saslušanje D.M, kao i da se pribavi iskaz svjedoka B.Z. dat haškim istražiteljima, te da se postave dodatna pitanja zaštićenom svjedoku broj 28., kao i da se sasluša I.R. Dalje, odbrana je predložila da se iz sudskog spisa izdvoji sporazum o priznanju krivnje I. R. dostavljen iz Haškog tribunala, kao i da se izvrši suočenje V.Z., Š.J. i D. L. sa svih šest L. Odbrana je stavila prijedlog da se suoči B.Z. sa svjedokom Lj.T. Ovaj sud je odbio prijedlog odbrane da se iz sudskog spisa izdvoji sporazum o priznanju krivnje I. R., kao i priloži uz taj sporazum, a koji je predmet označen u Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju pod brojem IT-95-12-PT, jer je taj sporazum zaključen prema pravilima Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i nema zakonskih smetnji da se isti ne prihvati. Sudu je poznato da se jedino na temelju bilo kojeg sporazuma o priznanju krivnje ne može zasnivati sudska odluka u drugom predmetu, jer je to samo prvi korak u utvrđivanju nečije odgovornosti po sporazumu. Konačan ishod svakog sporazuma je presuda nadležnog suda. Ovaj sud u ovom predmetu nema pravomoćnu presudu protiv I.R., tako da se jedino na osnovu njegovog sporazuma ne može donijeti sudska odluka u drugom predmetu. Međutim, nema razloga da se sporazum ne prihvati kao dokaz, ali on ne može služiti kao

jedini dokaz na osnovu kojeg bi se donijela sudska presuda. Sporazum je analiziran u sklopu sa drugom dokaznom građom i faktički iz sporazuma se može jedino zaključiti da je Dominik Ilijašević bio pripadnik jedinice Maturice. Isto tako, sud je svjestan da je uz sporazum priloženo niz fotokopiranih dokumenata, kao i to da je i sam sporazum u fotokopiji, ali ga je sud prihvatio kao dokaz, a čiju je ocjenu naprijed dao, zato što je Viši zastupnik optužbe Haškog tužilaštva Kenneth Scott u originalnom dopisu kojim je i proslijedio sporazum sa priložima napisao da je sporazum sa priložima vijeran originalnim dokumentima koji se jedino nalaze u Međunarodnom krivičnom sudu. Dakle, sud nije prihvatio prijedlog odbrane da se iz sudskog spisa izdvoji predmetni sporazum, jer za prihvatanje sporazuma nema zakonskih smjetnji, s tim što se na istom jedino ne može temeljiti odluka. Na kraju krajeva, iz sporazuma sud zaključuje jedino to da je optuženi bio pripadnik jedinice Maturice, a što potvrđuje i ostala dokazna građa, kao i sam optuženi u svojoj odbrani.

Sud je odbio prijedlog odbrane za saslušanje I.R. kao svjedoka, a s obzirom na podnesak šefa odjela za Sudsku upravu i podršku Haškog tribunala Markus Zimmera. Sud je preduzeo niz radnji na stvaranju pretpostavki za saslušanje I.R., obračavajući se neposredno Haškom tribunalu, kao i domaćim oficirima za vezu sa Haškim tribunalom. Međutim, iz naprijed navedenog dopisa vidi se da se I.R. nalazi u pritvoru Pritvorske jedinice Ujedinjenih naroda pod nadležnošću Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, a na osnovu naloga za pritvor kojeg je izdalo Pretresno vijeće I, dana 27.6.2003. godine-stanje iz podneska. Dalje, u istom podnesku je navedeno da u skladu sa pravilima, procedurom i praksom Međunarodnog suda, I.R. mora pristati na saslušanje prije nego što se udovolji zahtjevu za njegovim saslušanjem. Da bi se postupak saslušanja obavio neophodno je da se objasni priroda istrage povodom koje se traži saslušanje, te da se označi da li će se pritvorenik saslušati kao osumnjičeni ili kao svjedok. Neophodno je dati procjenu koliko će saslušanje trajati, kao i identitet osobe koja će ga saslušati. Na kraju, neophodno je tražiti saglasnost pritvorenika za njegovo saslušanje. U podnesku je navedeno da nije moguće saslušati pritvorenika putem video linka. Neophodan je pristanak I.R. za saslušanje i to isključivo u pritvorskoj jedinici Međunarodnog suda. Dakle, iz naprijed navedenog podneska vidi se da I.R. mora pristati na saslušanje i da je jedina mogućnost njegovog saslušanja, odlazak u Međunarodni sud. Finansijski ovo je veoma teško realizovati, kao i funkcionalno. Takođe, problem je ako bi se i obezbjedili novci za odlazak u Tribunal, održati rok od mjesec dana, odnosno kontinuitet suđenja. Međutim, najbitnija stvar kod ovog je ta da se po ocjeni ovog suda ne bi ništa bitno ni promjenilo u odnosu na krivičnu odgovornost optuženog. Krivičnu odgovornost optuženog potvrđuju drugi dokazi o kojima će sud dati obrazloženje, tako da eventualno svjedočenje I.R. nije od značaja za ovaj predmet. I.R. je zaključio sporazum o priznanju krivnje, a o čemu se ovaj sud već izjasnio, a osim toga prema saznanjima ovog suda u odnosu na I.R. je i okončan krivični postupak, tako da isti nema nikakvu niti obavezu, niti odgovornost u pogledu svjedočenja u drugim predmetima. Sve su ovo razlozi zbog čega sud nije prihvatio prijedlog odbrane za saslušanje I.R. Dalje, nije prihvaćen ni prijedlog odbrane za dodatnim ispitivanjem, odnosno saslušanjem zaštićenog svjedoka broj 28, jer se jedino na temelju iskaza zaštićenog svjedoka ne može donijeti sudska odluka, kao i zbog toga što iskaz zaštićenog svjedoka nije ni bitan u odnosu na preostali, odnosno izmijenjeni dio optužnice od 11.4.2007. godine. Prijedlog odbrane da se od Haškog suda pribavi iskaz B.Z. je odbijen, jer se taj iskaz ne odnosi na ovaj krivični predmet, tako da nije od značaja za ovaj krivični postupak. Dalje, sud nije prihvatio ni suočenje svjedoka V.Z., Š.J. i D. L. sa L., upravo zato što su L. direktno ukazali da je optuženi krivično-pravno odgovoran za djelo za koje je oglašen krivim. Iz istih razloga, odbijen je prijedlog i za suočenje B.Z. i Lj. T. Odbijen je prijedlog odbrane da se saslušaju svjedoci G.V., D.M. i H.K., jer je činjenično stanje dovoljno utvrđeno, tako da ovi svjedoci to ničim ne bi promijenili. Na kraju završnih riječi, optuženi i njegovi branioci su sudu dali fotokopiju lista „Oslobođenje“ od 15.1.2007. godine

gdje je napisan članak-Tegobe zaštićenih svjedoka u BiH, kao i fotokopiju iskaza pred Haškim sudom neke svjedokinje. Iz te fotokopije iskaza ne vidi se ni koja je to osoba dala, ne vidi se potpis, jer je došlo do premazivanja podataka o identitetu, tako da se taj iskaz ne može uopće ni uzeti u razmatranje, kao što se ne može uzeti u razmatranje ni fotokopija lista „Oslobođenje“.

Odbrana je predložila da se izvrši suočenje svjedoka M.K. i P.A., a što je sud i prihvatio, jer je to suočenje bitno zbog 6. tačke prvobitne optužnice, odnosno 5. tačke izmijenjene optužnice. O svjedočenju M.K. i P.A., kao i o njihovom suočenju, sud će dati naknadno obrazloženje, a koje se odnosi na tačku 5. izmijenjene optužnice, odnosno na oslobađajući dio ove presude.

Sud je u ovom krivičnom predmetu pregledao 9 video kasete o razgovoru Č.E. sa haškim istražiteljima u periodu od 18. do 22.4.1996. godine i to u dva navrata, jer je dolazilo do takvih procesnih situacija da je pretres morao iznova kretati. Prilikom prvog pregleda video-kasete, Č.E. je kao svjedok učestvovao u suđenju, iskazivao je da je tačno da je u periodu od 18.-22.4.1996. godine obavio razgovor sa haškim istražiteljima, potvrdio je svoje prisustvo na video-kasetama, ali je istakao da podaci koje ističe u razgovoru, nisu tačni, te da je kompletno iskazivanje morao dati, jer mu je zapriječeno od strane AID-a. Prilikom drugog pregleda video-kasete, Č.E. nije bio prisutan na pretresu, a niti se moglo njegovo prisustvo obezbjediti, iako je sud preduzeo niz radnji na njegovom pronalaženju. Ranije iskazivanje Č.E. se nije moglo koristiti jer odbrana nije dala saglasnost da se ti iskazi pročitaju. Dakle, drugi put samo je vršen pregled 9 video-kasete. Nakon kompletnog pregleda, odbrana je predložila da se kasete izdvoje iz sudskog spisa, jer se na istima ne može temeljiti sudska odluka. S obzirom da je Č.E. haškim istražiteljima izjavu na 9 video-kasete dao u svojstvu osumnjičenog, te s obzirom da sud nije mogao doći do ovog svjedoka, odnosno obezbjediti njegovo prisustvo, doneseno je rješenje o izdvajanju svih 9 video-kasete iz sudskog spisa pod brojem K-26/01 dana 8.11.2006. godine, jer se na tim dokazima ne može temeljiti sudska odluka. Tužilaštvo je na ovakvu odluku suda uložilo žalbu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, međutim Vrhovni sud FBiH je odbio žalbu tužilaštva kao neosnovanu rješenjem broj: 070-0-Kž-06-000 585 dana 24.11.2006. godine. Slijedom odluke o izdvajanju video-kasete, ovaj sud je donio rješenje o izdvajanju i svih transkripta o razgovoru Č.E. sa haškim istražiteljima sa 9 video-kasete. Te transkripte radilo je Kantonalno tužilaštvo u Zenici, a po naredbi ovog suda, a kako bi isti pismeno razradili iskaz Č.E., odnosno kako bi bilo lakše pratiti iskazivanje Č.E. putem video-kasete. Međutim, logičan je slijed da se izdvoje i ovi transkripti, jer je došlo do izdvajanja i video-kasete. Takođe rješenjem ovog suda iz sudskog spisa dana 31.10.2005. godine izdvojena je knjiga njemačke spisateljice Erice Fischer, a shodno članu 264 stav 4 u vezi sa članom 79 ZKP FBiH. Pored toga, ovaj sud je svojim ranijim odlukama izdvojio i sve ostale dokumente na kojima se ne može temeljiti sudska odluka.

Što se tiče ostalih subjektivnih dokaza koje je predložila odbrana (odbrana te dokaze naziva dokazima odbrane mada se postupak vodi po ranijoj krivičnoj proceduri, koja ne dijeli dokaznu građu na dokaze optužbe i dokaze odbrane kao nova procedura, već se svi dokazi tretiraju kao sudski dokazi), sud je saslušao slijedeće svjedoke: V.M., T.A., B.S, K. M, A. S., R.P, D.M, B.S, M.G, Č.J, V.Z, Š.J, M.N, D.Z, K.D, B.V, M.B, M.Z, T.Lj. i P. A.

Svjedok V.M. je izjavio da je bio angažovan u brigadi Bobovac kao zamjenik zapovjednika I pješačke bojne brigade. Izjavio je da optuženog poznaje iz viđenja, a poslije rata su počeli komunicirati. Navodi da je optuženi bio pripadnik Maturica iz Kiseljaka, a u kojoj ga je jedinici viđao. Sedmicu dana prije napada na Stupni Do optuženi je došao u Vareš. Ujutro oko pola sedam prije napada na Stupni Do, V.M. je izjavio da je bio na prostoru Pajtova na raskrižju

za Striježevo naspram Stupnog dola, bliže Brezi, a zračnom linijom od Stupnog dola oko 10 km. Navodi da su zaustavili jedan tamić sa 20 pripadnika HVO-a. Bila je to grupa iz Kiseljaka, odnosno dio Maturica. Navodi da među njima nije prepoznao optuženog, a ta vojska sa tamićem se kratko i zadržala.

Svjedok T.A. je izjavio da je bio pripadnik HVO-a od početka do kraja rata u Kiseljaku. Bio je pripadnik Maturica od samog početka. Poznaje optuženog. U Kiseljaku su sa Maturicama držali linije, a bili su i u Varešu. Bili su obični vojnici i optuženi i ovaj svjedok. U Varešu su imali zadatak da zauzmu jedno brdo krajem godine 1993, a o datumu se nije mogao izjasniti. Radilo se o brdu Bogoš. Optuženi je zapovjedao grupom koja je išla na brdo Bogoš. Bilo je oko 25-30 vojnika. Ne zna ko je naredio optuženom da vodi ovu grupu na zadatak. Zauzimanje Bogoša bilo je u vrijeme aktivnosti oko Stupnog dola. Tvrdi da nije bio u Stupnom Dolu. Glavni zapovjednik akcije na Stupni Do, bio je Ivica Rajić, a na zadatak su krenuli iz Ponikvi gdje su bili postrojeni. Zapovjednik Maturica bio je Marinko Ljoljo, čitavo vrijeme. Maturice su imale tri voda. Prvim vodom komandovao je optuženi Dominik Ilijašević, drugim vodom M.A., a trećim vodom je zapovjedao pokojni Anić Slavo.

Svjedok B.S. je izjavio da je bio pripadnik Maturica, a to je jedinica za posebne namjene. Početkom 6. mjeseca 1993. godine ušao je u ovu jedinicu i tu je bio sve do kraja rata, odnosno do potpisivanja Vašingtonskog sporazuma. U Maturicama je bio obični vojnik. Maturice su bile organizovane po vodovima, ali ne zna koliko ih je bilo. S. je bio u Cominom vodu. Učestvovali su u akciji na Stupni Do, samo što su bili na brdu Bogoš. Vodio ih je Como. Brdo Bogoš zauzeto je oko 13,00 ili 14,00 sati poslije podne i ovaj svjedok je bio na tom brdu ranjen u lijevu potkoljenu, od čega je vojni invalid. U akciji na Stupni Do bile su Maturice i Apostoli. Maturice su imale oko 60-tak ljudi, a Apostoli su momci iz Travnika.

Svjedok K.M. je izjavio da je bio pripadnik travničke jedinice Apostoli. Bio je zapovjednik desetine. Apostoli su bili formacijski organizovani u dva voda. Broj ljudi je varirao od 40-50. Apostoli su bili u sastavu travničke bojne, a koja bojna je bila u sastavu brigade Josip Ban Jelačić. U Apostolima je bio do kraja 6. mjeseca 1993. godine ili do proljeća 1994. godine. Nije se mogao precizno izjasniti ovaj svjedok. Optuženog poznaje iz Kiseljaka. Optuženi je bio pripadnik Maturica. Maturice i Apostoli su bili u istoj kasarnoj u Kiseljaku, ali u različitim paviljonima. Učestvovali su u nekim borbenim aktivnostima zajedno. Zajedno su bili u akciji na Stupni Do. Navodi da je bio na nekom zadatku koji se odnosio na osvajanje brda kod Stupnog dola, a radi se o Bogošu. Nakon postrojavanja, krenuli su u akciju. Jedinicu za Bogoš vodio je optuženi. Ivica Rajić je komandovao akcijom za Stupni Do. Nakon što su uzeli brdo Bogoš, Dominiku je naređeno da se pridruži ostalima u Stupnom Dolu, ali on to nije htio. Psovao je zbog toga, a nakon toga su se povukli sa kote. Tvrdi da nisu ulazili u Stupni Do.

Svjedok A.S. je izjavio da je i on bio pripadnik Maturica od samog osnivanja. Nalazio se u vodu kojim je komandovao Dominik Ilijašević. Misli da se radi o II vodu, koji je imao oko 20-30 vojnika, a kompletne Maturice negdje oko 70 ljudi. Marinko Ljoljo je komandovao Maturicama. Tvrdi da ne zna ko je komandovao Apostolima. Obe ove jedinice su interventnog karaktera. U Vareš su došli dva dana prije početka akcije na Stupni Do. Smješteni su u Zabrezju, a to je bila neka improvizacija kasarne. Pripravnost za akciju bila je negdje pred zoru i pred sami napad na Stupni Do. Bili su postrojeni na Ponikvama od strane I.R. Postrojene su Maturice, Apostoli i bilo je tu još neke druge vojske. Bila je vojna policija. I.R. je bio zapovjednik brigade Ban Josip Jelačić. Došli su u Zabrezje gdje su izašli iz kamiona, uzeli municiju i tu su dobili zadatak za zauzimanje Stupnog dola i brda Bogoš. Vojnicima koji su trebali zauzeti brdo Bogoš, komandovao je Como. Na zauzimanju Bogoša učestvovali su jedan dio Maturica, a ostatak je išao na Stupni Do. Na Bogošu borbe su se

vodile oko dva sata. Bilo je samo pješačko naoružanje. Como je nosio Kalašnjikov. Nosio je i radio stanicu. Prvi su napali Bogoš. S. nije ni došao faktički do Bogoša, bio je ranjen. Odnijeli su ga četvorica iz Maturica. Nakon što je ranjen, zauzet je Bogoš.

Svjedok R.P. je izjavio da optuženog poznaje iz viđenja. Zna da se zove Dominik Ilijašević i da mu je nadimak Como. Comu i njegovu jedinicu je vozio kada je trebalo ići u Vareš. Rečeno mu je samo da vozi, ali ko je izdao naređenje to ne zna. Ne zna ni o kojoj se vojsci uopće radi, odnosno kojoj jedinici u HVO. Zna da je iste odvezao u Vareš u 10. mjesecu 1993. godine. Bilo je oko 20-30 vojnika. Como je bio kao neki glavni u toj jedinici.

Svjedok D.M. u iskazu je naveo da je bio vozač pri brigadi Josip Ban Jelačić u Kiseljaku. Vozio je smjenu na liniju. To je radio povremeno, a povremeno je vozio konvoj. M. poznaje optuženog i zna da je bio u Maturicama. To je na kraju znao i čitav Kiseljak. Maturice su se od ostale vojske razlikovale po tome što su išle na intervenciju tamo gdje bi linija pala. Pored ove jedinice u Kiseljaku su postojali i Apostoli, interventni vodovi i vojna policija. M. je naveo da je komandir Maturica bio Ljoljo. Za optuženog je rekao da šepa na jednu nogu, a drugo ništa nije bilo karakteristično. Nosio je standardnu šarenu uniformu. Kritične zgode Comu nije vozio sa vojskom na zadatak. Zna da je Comu vidio na postrojavanju ispred hotela gdje je bio Ivica Rajić koji ih je postrojio i nešto im govorio za zadatke oko Stupnog dola. Kasnije se vojska ukrcala u kamione, a M. je vodio Apostole. Apostoli su u Varešu kupili stanovništvo bošnjačke nacionalnosti i ubacivali ih u kamion. Jednu takvu turu napravio je i M., pa je te ljude iskrcao u srednjoj školi.

Svjedok B.S. navodi da je bio pripadnik Maturica od početka do kraja rata. Optuženog poznaje od početka rata jer su bili skupa u jedinici. Stojan je bio na PAM-u, a Como je bio zapovjednik voda. Misli da je bio zapovjednik II voda. Maturice su imale dva voda prema navodima ovog svjedoka. Zapovjednik I voda bio je Antić Slavo. Komandir Maturica bio je Marinko Ljoljo. Ovaj svjedok nije bio u Stupnom Dolu, već u neposrednoj blizini. Kaže da je bio oko kilometar udaljen, ali ne zna gdje je bio tačno. Nije bio sa Comom. Ističe da je Como imao zadatak da napadne brdo Bogoš. U Stupni Do su ušle dvije grupe, jednu je vodio M. A. zv. F., a drugu grupu Slavo Antić, oba iz Maturica. Stojan je trebao je pružiti potporu sa PAM-om, ali za to nije imao prilike jer je bila šuma i neki prevoj, tako da nije sa PAM-om mogao djelovati. Sa položaja se povukao oko 4 ili 5 sati poslije podne. I. R. je bio oko 100 m sa vezistom u odnosu na S. Sa tog mjesta nadzirao je akciju na Stupni Do. Akcija na Stupni Do je trajala cijeli dan do kasnih popodnevnih sati, a selo je počelo goriti u jutarnjim satima, tj. oko 9 sati. Preko stanice je čuo da je brdo Bogoš zauzeto, te da jedinica ima mrtvih i ranjenih, a što je javio optuženi kao vođa grupe i osoba koja je imala vezu motorolom. Takođe motorole su imali i F. i Antić. Tvrdi da je Ljoljo zvao Dominika da se uključi u borbu u Stupni Do, a ovaj je to odbio, govoreći da ima i mrtvih i ranjenih. Čuo je da je tu negdje bio i M.D., ali ne zna gdje je tačno bio. Za Čurtića kaže da nije bio u Stupnom Dolu. Como je nakon Bogoša bio tu negdje, ali ne zna precizno mjesto.

Svjedok M.G. navodi da je bio pripadnik Maturica. Prilikom akcije na Stupni Do, bio je zajedno sa B.S. na PAM-u. Nije direktno učestvovao u akcijama. Zna da je Como bio na Bogošu sa svojom grupom, a ne zna ko je bio u Stupnom Dolu. Nije znao puno toga reći, jer se u principu i ne sjeća.

Svjedok J.Č. bio je vezista u brigadi Ban Jelačić. Optuženog je prvi puta upoznao u Travniku 1992. godine. U akciji na Stupni Do je učestvovao tako što je održavao vezu kao zapovjednik veze. Bio je sa I.R. kao vezista. Bili su poviš crkve u Vareš Majdanu. Imali su kompletnu sliku bojišta jer je Stupni Do bio ispred njih. Sa optuženim je imao kontakt putem radio veze. Optuženi je imao zadatak da zauzme Bogoš. J. ne zna šta se dešavalo na

Bogošu. Tvrdi da je Como odbio R. naredbu da ide u Stupni Do. Tvrdi da je optuženi uzeo brdo Bogoš sa svojom jedinicom.

Svjedok V.Z. je izjavio da je bio pripadnik Armije BiH Odreda „Lasta“ u Sarajevu, a potom i HVO-a u Varešu i vojni policajac. U oktobru mjesecu 1993. godine kada je došao u Vareš, HVO ga je uhapsio i bio je u pritvoru u Vareš Majdanu. To je bio neki magacin, tj. podrum. Tu je bio dva do tri dana. Prema tvrdnjama ovog svjedoka, HVO ga je uhapsio vjerovatno zato što je bio u „Lastama“. U pritvoru je bilo nekoliko prostorija, a svjedok je bio zatvoren sam u jednoj od tih prostorija. U drugim prostorijama je bilo takođe zatvorenih osoba, ali ne zna ko je bio tamo zatvoren. Dalje, prema tvrdnjama ovog svjedoka, pritvor je držala Vojna policija HVO Vareš. Druge pritvorenike nije vidio, a nije mu poznato da li je neko zatvoren iz Stupnog dola. HVO ga je pustio iz pritvora i rasporedio u svoju jedinicu u Očevlje. To je jedno selo kod Vareša prema Olovu. Kaže da optuženog nije viđao u pritvoru, niti da ga uopće poznaje. U daljem iskazivanju, svjedok se korigovao u tom pravcu da je rekao da je jednog od L. vidio na razgovoru u Vojnoj policiji. Ovaj svjedok je naveo da ga je jedan vojnik na razgovoru udario, a L. nije niko udarao. I kaže da se ne sjeća da li je L. imao nekih povreda na sebi. Prilikom ispitivanja bilo je 6 uniformisanih lica. Optuženog među njima nije vidio. Izjavio je da je čuo za jednicu Maturice, kada su ga vodili iz pritvora u grad. Kada je jedan policajac rekao da su Maturice nezgodne i da ih se čuva. Svjedok je kasnije saznao da su prilikom ispitivanja, bile Maturice. Vojnik koji je udario ovog svjedoka je F..

Svjedok Š.J. je izjavio da je bio pripadnik Vojne policije HVO i to od samog osnivanja, od 2. mjeseca 1992. godine pa do 5. mjeseca 1994. godine. Naveo je da je u sklopu vojne policije bio pritvor u Varešu. To je bio pritvor do par dana. Govori kako je uhapšen Z.V. i navodi da je isti bio u prostorijama pritvora oko dva dana. Ovaj svjedok tvrdi da je bio prisutan prilikom ispitivanja Z.V., ali samo jednim dijelom ispitivanja. Bio je tu i jedan od Likića i to zadnji koji je ispitivan, pošto je to bilo u večernjim satima. U pritvoru je bilo 5-6 L. Zna da je F. vršio ispitivanje. Ne zna da li je F. bio pripadnik Maturica. Prilikom ispitivanja bio je prisutan i L.D. On je bio šef smjene u vojnoj policiji. F. je udarao L. Tvrdi da je F. izvadio nož i opsovao Likiću mater i rekao mu da će mu odsjeći uho. Ovaj svjedok je samo ušao u prostoriju kada je uveo Z., ali je izjavio da je čuo krikove. Tvrdi da optuženog nije vidio u vojnoj policiji.

Svjedok M. N. navodi da od rođenja poznaje optuženog Ilijašević Dominika. Rekao je da su u prvi razred osnovne škole išli u Zabrđe. Do četvrtog razreda su išli skupa, a poslije četvrtog su bili u različitim odjeljenjima. Zna da je optuženi bio odličan učenik i da nije bio problematičan. Nakon osnovne škole oba su otišli u građevinsku školu, s tim da je optuženi otišao u Sarajevo. Tada su se rjeđe družili, ali su se znali viđati. Ne zna kako je učio u srednjoj školi. Isto tako tvrdi da bi znao to, ako bi optuženi u tom periodu krao, odnosno bio problematičan. N. je u ratu bio pripadnik Armije, a optuženi HVO u Kiseljaku. Dok je bio u Armiji čuo je svakakvih priča o optuženom, ali N. ne vjeruje u te priče, jer ne vjeruje da bi optuženi mogao biti takav. Optuženi je uvijek imao problema sa nogom, čak od prvog razreda osnovne škole. Navodi da je uvijek nosio specijalnu cipelu. Sa optuženim je prekinuo kontakt u ratu. Optuženi ima nadimak Como i to od kako ga N. poznaje, ali odakle mu taj nadimak, to ne zna. Optuženi ima kafić u Kiseljaku i tu živi, a N. je vezan za posao u Hadžićima, gdje i živi. Takođe i porodično je vezan za Hadžiće. Navodi da mu je optuženi u toku rata, odnosno 1992. godine, izvukao sestru i zeta sa srpske strane.

Svjedok D. Z. je u ratu bio uključen u obavještajnu službu. Govorio je o radu Obavještajne službe u toku rata, o načinu uzimanja izjava, te obradi predmeta. Iznosio je određene tvrdnje koje se tiču Stupnog dola i obrade predmeta za to selo. Radio je za SIS.

Svjedok K.D. je izjavio da je bio očevidac paljenja džamije u Kreševu. Bio je pripadnik HVO. Kritičnog dana tvrdi da je bio u stanu. To je bilo u ljeto 1993. godine. Čuo je kako pucketala vatra. To se stravično čulo. Pretpostavio je da je požar, ali nije mogao vidjeti iz svog stana šta gori, jer je tu voćnjak. Izašao je iz stana i otišao do kraja ulice gdje se već bilo skupilo ljudi, a potom i prema džamiji na udaljenosti od 100 m. Ispred kruga džamije bio je neki stari auto. Mogao je to biti opel ili mercedes. Vidio je kako u auto ulaze dva lica. Imali su duge cijevi. Bili su pripadnici HVO-a. Ne zna da li je još neko bio u autu. Vojnike ne poznaje. Bili su krupni. Oko džamije nije ništa drugo vidio, osim ovih kola i vojnika. Optuženog je u to vrijeme samo poznavao po viđenju i po nadimku. Znao je da je Como principijelna osoba. Nije se smio svako dovesti u sukob sa njim. Otresit je čovjek. Zna da je bio u nekoj interventnoj jedinici, ali ne zna u kojoj, da li u Apostolima, Maturicama ili u Božijim ratnicima.

Svjedok B.V. je mještalin Kreševa. U ratu je bio policajac. Iznio je određene navode koji se tiču džamije u Kreševu. Kaže da je ista bila drvena, stara gradnja, te da je za par minuta izgorila. Vlatko je stajao pored policijske stanice i to 100-150 m. Tvrdi da je tada pored njega prošao pokojni V., tj. K.V, koji će kasnije poginuti i obratio mu se riječima: „Reci tim smetljarijama iz policije da ne izlaze, jer mi smo došli zapaliti džamiju.“ Nakon toga otišli su i zapalili džamiju. Navodi da je bio godinu i po dana u pritvoru zbog određenih negativnosti iz rata. Tvrdi da optuženi nije bio prisutan paljenju džamije u Kreševu.

Svjedok M.B. navodi da je prilikom paljenja džamije u Kreševu sa porodicom prolazio pored kafića „Manix“ gdje je primjetio par žena s desne strane na trotoaru koje su bile uplakane. Vidio je kako džamija gori. Izašao je iz auta da vidi šta se dešava. Žena mu je govorila da ne ide, međutim Boro je ipak otišao da vidi šta se dešava. Tada je bila priča da je džamiju zapalio neki momak druge crne kose u prsluku sa još dvojicom momaka sa crvenim mercedesom. Nije čuo da je optuženi zapalio tu džamiju.

Svjedok M.Z. je takođe govorio o paljenju džamije u Kreševu. Bio je prisutan prilikom tog čina. Tada je spavao kod punca, kada ga je svastika probudila sa uzvicima: „ubiće Ljubana“. To je Z. šura, koji je izašao da vidi šta se dešava oko džamije. Ljuban je bio u alkoholiziranom stanju. Kada je Z. ugledao Lj., ovaj je stajao na sred ceste s puškom. Tada je vidio da iz džamije izlaze dvojica mladića. Jedan je bio visok i imao je dugu kosu, a drugi je bio takođe visok, ali je bio mršaviji. Ne zna koji su to momci. Iz Kreševa sigurno nisu jer bi ih poznavao. Navodi da su bili pripadnici HVO, ali nije zapazio nikakve oznake. Tvrdi da optuženog nije vidio prilikom paljenja džamije.

Svjedok Lj.T. je izjavio da živi u Han pločama, općina Kiseljak, a koje selo se nalazi preko puta sela Grahovci. Živio je u ratu u tom selu. Selo Grahovci su uglavnom bili naseljeni Bošnjacima. To naselje je pretežno sastavljeno od privatnih kuća i to možda oko 84%, a ostalo su vikendice. Bilo je oko 50-60 kuća. Naselilo se dosta Muslimana sa Ilidže koje su protjerali Srbi. U 1992. godini u ljeto sa porodicom je preselio u selo Brnjaci. To je 85% hrvatsko selo. Lj.T. je po nacionalnosti Srbin i u miješanom je braku. Bio je pripadnik HVO-a i to u Interventnom vodu u Brnjacima. Ovaj vod je pripadao nekoj pukovnici HVO u Kiseljaku. Ne zna koji je naziv te pukovnije. Govorio je o jednom događaju kada je u kafanu „Brnjačanka“ došao Ilijašević Dominik, koga je od ranije poznavao i znao je da mu je nadimak Como, te tražio Z.Lj. koji je navodno bio u Han ploči prilikom sukoba između Armije i HVO-a. Todor Ljuboje je rekao da je u navedenom selu nakon akcije vidio Firgu i Ljevaka. Govorio je da je tada F. imao mačetu. Como je u kafani bio u maskirnoj uniformi, imao je neku pušku, pištolj koji je držao za opasačem, odnosno u futrolu. Ovaj svjedok zna da je Dominik bio u Maturicama, a to se i pričalo od strane vojnika. Tu je bio i F. i Zoran Ljevaka. Čuo je da je u toj jedinici bio i Pijuk. Na Comi nije primjetio ništa karakteristično, nije primjetio ni da hramlje, a to je tek poslije rata primjetio. Como je od interventnog voda u

kafani, gdje je bio i ovaj svjedok, tražio dobrovoljce da idu na liniju Lepenica, jer se sutradan trebala raditi ta linija. Međutim, od intervenog voda niko nije pošao. Navodi da je u Grahovcima zapaljeno oko 5-6 kuća koje su do temelja izgorjele. Ne zna da li su neka lica zapaljena u kućama, odnosno u garaži, niti da je bilo kakav imam zapaljen. U Han ploči zapaljena je jedna žena u kući, a što je ovaj svjedok čuo. Za mlđb. J. E. čuo je da je ista odvedena od kuće i da joj se gubi svaki trag, a trag joj se gubi zato što su je vojnici HVO odveli prilikom napada na Grahovce. Čuo je da je ubijen Fadil Kečo i Fadil Jusić.

Svjedok P.A. je izjavio da nikada nije bio u logoru, niti u bilo kakvom zarobljeništvu. Ovaj svjedok bio je pripadnik vojske odnosno Armije BiH od 4.5.1992. do 31.3.1995. godine. Optuženog poznaje iz viđenja, a u toku rata ga nije poznavao. Navodi da nikada nije bio u zarobljeništvu, niti da je bilo kakva mučenja pretrpio. Ne poznaje svjedoka M.K. Nema sina S, već ima dvije kćerke. Tvrdi da drugi P.A. ne postoji.

Sud se u identitet ovog svjedoka uvjerio vršeći neposredan uvid u njegovu ličnu kartu, a prilikom suočenja ovog svjedoka sa svjedokom M.K. Radi se o ličnoj karti izdatoj od MUP Srednjo-bosanskog kantona-Kiseljak, broj: 04DPA2547 od 29.3.2004. godine.

Dakle, na prednji način su svjedočili svjedoci po prijedlogu odbrane. Iskazi ovih svjedoka ne mogu opovrgnuti dokaznu građu koja potvrđuje krivičnu odgovornost optuženog, a o čemu će sud dati analizu, upravo zato što veliki dio ovih svjedoka su pripadnici jedinice „Maturice“, tj. upravo one jedinice u kojoj se nalazio i sam optuženi. Ovi svjedoci negiraju da je optuženi ušao u Stupni Do sa svojom grupom, jer su bili sa njim u vodu, a što je i logičan slijed iskazivanja, jer bi i sami bili odgovorni za zločin u Stupnom Dolu. Isto tako svjedoci su negirali bilo kakvo učešće optuženog u negativnim radnjama prema Likićima. Međutim, to se ne može prihvatiti jer su L. vrlo jasno ukazali da je optuženi počinilac radnji pod tačkom 2. izmijenjene optužnice, a i izreke presude. Analizirajući iskaze navedenih svjedoka, zapaža se tvrdnja određenog broja svjedoka da optuženi nije silazio sa vodom u Stupni Do, te da je odbio naredbu I.R. da ide u Stupni Do. Međutim, ovakvo iskazivanje, sud nije prihvatio zato što su drugi svjedoci, a o kojima će biti naknadno govora, na nesumnjiv način potvrdili da je optuženi bio u Stupnom Dolu. Logično bi bilo da je optuženi sankcionisan u vojnoj jedinici zbog, kako on tvrdi, odbijanja naredbe I. R. Međutim, nema dokaza o bilo kakvom vođenju postupka protiv optuženog za odbijanje naredbe, tako da se ova tvrdnja optuženog ne može prihvatiti, niti iz ovog razloga. Takođe navedeni svjedoci negiraju da je i Č.E. bio u Stupnom Dolu, ali na drugoj strani imamo svjedočenje M.F. i čak suočenje Č.E. sa M. F. koji je kategorično i vrlo jasno rekao da je Č.E. bio u Stupnom Dolu. I L.Z. je potvrdila da je Č. E. bio u Stupnom Dolu. Isto tako i L. Kada potvrđuje E. prisustvo u Stupnom Dolu. Dalje, optuženi je tokom svoje odbrane izražavao određene specifičnosti, odnosno karakteristične stvari na njegovoj odjeći ili hodu. Međutim, čak i svjedoci koje je on predložio kažu da na optuženom nema ništa karakteristično, a da su hramljanje primjetili tek poslije rata (svjedok D.M. i T.Lj). A.T. tvrdi da je Como bio običan vojnik, a iz cjelokupne građe, a i na osnovu same odbrane optuženog, vidi se da je on bio komandir voda. B.S. ne zna ni broj vodova u Maturicama, a čitavo vrijeme je u Maturicama, pa čak govori i o komandnom sastavu te jedinice, a ne zna koliko vodova ta jedinica ima. Z.V. i Š.J. tvrde da optuženi nije bio u pritvoru kada su L. udarani, te to prebacuju na Firgu, ali iz iskaza L. na nesumnjiv način se može zaključiti da je optuženi izvršio radnju opisanu pod tačkom 2. izmijenjene optužnice. Interesantno je napomenuti da svjedoci K.D., M.B. i B.V. govore i spominju mercedes, međutim vješto izbjegavaju da taj mercedes vežu za optuženog, govoreći da su se mercedesom vozila druga lica. Međutim, nasuprot ovim tvrdnjama sud je saslušao i druge svjedoke čiji će se iskazi analizirati, a koji uvezuju optuženog za vozilo mercedes. Dalje, interesantno je napomenuti i to da su vezisti, a koje je sud saslušao po prijedlogu odbrane, istakli da je Como prilikom napada na brdo Bogoš-kako to tvrdi odbrana, nosio motorolu, te

da je bio sa tim radio uređajem na vezi. To je interesantno zato što je optuženi sa motorolom viđen u Stupnom Dolu, a što potvrđuju svjedoci koji su ga vidjeli u tom selu.

Takođe, ovaj sud je zapazio i to da je svjedok B.S. rekao da je D.M. bio tu negdje prilikom vođenja akcije na Stupni Do, mada nije znao gdje i šta je radio, a sve je ovo u suprotnosti sa Marcelovim iskazivanjem, koji je u toku pretresa izjavio da nema nikakve veze sa Stupnim dolom, niti sa optuženim.

Svjedok M.N. govori o tome kako je optuženog poznao još iz osnovne škole, da je dobar čovjek. Međutim, sa optuženim je išao u školu samo do 4. razreda osnovne škole, a poslije su bili samo u istoj osnovnoj školi, a nakon toga odlaze u različite srednje građevinske škole. Dakle, ovaj svjedok faktički i ne zna kakav je postao čovjek optuženi, a nakon osnovne škole, jer su otišli u različite srednje škole i čak u različite gradove. M.N. tvrdi da je optuženi njegovu sestru i zeta spasio sa srpske teritorije u 1992. godini, tako da ova tvrdnja ovog svjedoka, umanjuje kvalitet njegovog svjedočenja.

Valja naglasiti da su neki svjedoci i iz ove grupe svjedoka, istakli da su za optuženog čuli razne negativnosti, kao i to da je optuženi otresit čovjek, te da se nije smio svako dovesti u sukob sa njim (svjedoci M.N. i K.D.). Interesantno je svjedočenje V.Z. koji je bio zatvoren u pritvoru, koji je prvobitno rekao da ne zna ko je sve bio zatvoren u pritvoru, a potom se koriguje, pa u iskazu uvodi jednog od L. Dakle, očigledno izbjegava da sudu predoči sva svoja saznanja o dešavanjima u pritvoru.

Dakle, analizirajući ove iskaze, sud zbog prednjih razloga istima nije mogao pokloniti naročito povjerenje, a isti su i u potpunoj suprotnosti sa dokaznom građom na kojoj se temelji sudska odluka o odgovornosti optuženog. Dokazna građa koja potvrđuje odgovornost optuženog je na nesumnjiv način potvrdila sve radnje u izvršenju krivičnog djela po kojima je optuženi oglašen krivim, a o čemu će sud dati svoje obrazloženje.

Krivični postupak protiv optuženog Ilijašević Dominika u nekoliko navrata je, a zbog različitih procesnih situacija vođen iz nova, s tim da se glavni pretres posljednji puta održao u kontinuitetu i to u vremenu od 15.6.2006. do 11.5.2007. godine. Tokom ovog krivičnog postupka, pored naprijed navedene dokazne građe, sud je na prijedlog stranaka pročitao iskaze svih saslušanih svjedoka. U prvom momentu odbrana nije dala saglasnost da se čitaju iskazi svih svjedoka, ali je potom korektno, a i zbog razloga ekonomičnosti, omogućila sudu da se izvrši čitanje iskaza svih saslušanih svjedoka. Najveći dio svjedoka je u nekoliko navrata saslušan u Kantonalnom sudu u Zenici i bilo bi u najmanju ruku nekorektno ponovno pozivanje tih ljudi na glavni pretres, a pred sudom su rekli sve što su znali.

Odbrana je tražila izuzeće sudećeg vijeća, kao i svih sudija Kantonalnog suda u Zenici. Međutim, taj prijedlog odbio je Vrhovni sud Federacije BiH, rješenjem broj: Su-428/06 od 16.3.2006. godine.

Takođe, odbrana je predložila i izuzeće postupajućih tužilaca, kao i glavnog kantonalnog tužioca, međutim i taj zahtjev je odbačen rješenjem Federalnog tužiteljstva Sarajevo broj: Kta-52/06 od 30.3.2006. godine.

Dakle, nakon što su ispunjene sve procesne pretpostavke za pretres, nakon što je dobijena saglasnost za čitanje iskaza svjedoka, sud je proveo i dole navedenu dokaznu građu. Odbrana nije dala saglasnost da se čitaju iskazi svjedoka Č.E, a u odnosu na video-kasete.

Znači, sud je pročitao iskaz svjedoka A.E, dat u istrazi u Kantonalnom sudu u Zenici dana 15.10.2000. godine, kao i na glavnom pretresu u Kantonalnom sudu Zenica dana 9.1.2003. i

14.9.2004. godine, iskaz svjedokinje L.A. dat u istrazi u Kantonalnom sudu u Zenici dana 22.12.2000. godine, te sa glavnog pretresa od 10.1.2003. i 11.10.2004. godine. Prilikom čitanja iskaza ove svjedokinje isključila se javnost. Dalje, pročitana je iskaz svjedoka B. A, dat u istrazi u ovom sudu dana 2.11.2000. godine, kao i na glavnom pretresu u ovom sudu dana 9.1.2003. i 11.10.2004. godine, i iskaz svjedokinje A.Z, dat u istrazi dana 12.9.2000. te na glavnom pretresu u ovom sudu dana 7.2.2003. i 11.10.2004. godine, iskaz svjedoka L.A, dat u istrazi dana 19.1.2001. te na glavnom pretresu dana 14.2.2003. i 15.10.2004. godine, iskaz svjedoka P.A, dat u istrazi dana 3.1.2001; te sa glavnog pretresa od 27.3.2003. i 15.10.2004. godine, iskaz svjedokinje P.K, dat na glavnom pretresu dana 20.2.2003. i 8.11.2004. godine, iskaz svjedokinje H.S, dat u istrazi dana 25.9.2000. i na glavnom pretresu dana 14.2.2003. i 18.11.2004. godine, iskaz svjedoka Č.M, dat u istrazi dana 5.1.2001.godine, iskaz svjedoka R.S, dat u istrazi dana 24.1.2001. godine, iskaz svjedoka F.Z, dat u istrazi dana 13.9.2000. i na glavnom pretresu dana 26.2.2003. i 3.12.2004. godine, iskaz svjedoka A.M, dat u istrazi dana 22.12.2000. i na glavnom pretresu dana 10.1.2003. i 3.12.2004. godine, iskaz svjedoka Ć.N, dat u istrazi od 4.8.2000. i sa glavnog pretresa od 7.2.2003. i 3.12.2004. godine, iskaz svjedoka P.B iz istrage od 13.10.2000. i sa glavnog pretresa od 14.4.2003. i 3.12.2004. godine, iskaz svjedoka Đ.M iz istrage od 3.1.2001. i sa glavnog pretresa od 14.2.2003. i 21.12.2004. godine, iskaz svjedoka K. M. sa glavnog pretresa od 10.2.2003. i 4.1.2005. godine, iskaz svjedoka H. E. iz istrage od 13.9.2000. te sa pretresa od 27.3.2003. i od 16.2.2005. godine, iskaz svjedoka P. K. iz istrage od 8.12.2000. i sa glavnog pretresa od 25.3.2003. godine i 16.2.2005. godine, iskaz svjedokinje A.N sa pretresa od 13.2.2003. i od 21.2.2005. godine, iskaz svjedoka K. M sa pretresa od 20.2.2003. godine. Dalje, pročitana je iskaz svjedoka I.O. dat na glavnom pretresu dana 25.3.2003. godine, iskaz svjedokinje I.M. dat na glavnom pretresu dana 25.3.2003. godine, iskaz svjedokinje J.K., dat na glavnom pretresu dana 13.2.2003. godine i dana 24.3.2005. godine, iskaz svjedoka J.E, dat na glavnom pretresu dana 11.8.2003. godine i dana 24.3.2005. godine, iskaz svjedokinje A.B iz istrage dana 4.8.2000. i od 18.1.2001., te sa pretresa od 7.2.2003. i 24.3.2005. godine. Prilikom čitanja iskaza ove svjedokinje, isključena je javnost, a shodno članu 284 ZKP FBiH. Zatim, pročitana je iskaz svjedoka K.I. dat na pretresu dana 29.9.2003. godine, iskaz svjedoka A.Z sa pretresa od 29.9.2003. godine, iskaz svjedoka M.R, dat u Županijskom sudu u Gospiću dana 1.12.2003. godine, iskaz svjedoka A.M dat po zamolnici Županijskog suda u Splitu od 22.1.2004. godine, iskaz svjedokinje L.F iz istrage od 15.12.2000. godine, te sa pretresa od 20.12.2002. godine i 30.7.2004. godine, iskaz svjedokinje M.M iz istrage od 17.11.2000, te sa pretresa od 20.12.2002. i 30.7.2004. godine, iskaz svjedoka M.F. iz istrage od 7.11.2000. te sa pretresa od 10.1.2003; 30.7.2004. i 4.1.2006. godine, iskaz svjedokinje L.K. iz istrage od 12.9.2000. te sa pretresa od 10.1.2003. i 30.8.2004. godine, iskaz svjedokinje L.Z. iz strage od 7.8.2000. i 18.1.2001. godine, te sa pretresa od 22.1.2003. i 30.8.2004. godine, iskaz svjedoka Ć.S. iz istrage od 26.10.2000. te sa pretresa od 9.1.2003. godine i 14.9.2004. godine, iskaz svjedokinje K.I. iz istrage od 25.9.2000. te sa pretresa od 14.4.2003. i 30.8.2005. godine, iskaz svjedoka A.R. iz istrage od 8.12.2000. te sa pretresa od 22.4.2003. i 4.1.2005. godine, iskaz svjedoka L.E. iz istrage od 7.8.2000. i od 18.1.2001. te sa pretresa od 23.1.2003. i 10.11.2004. godine, iskaz svjedoka D.L. od 28.5.2003. te sa pretresa od 5.5.2005. godine, iskaz svjedoka L.A. iz istrage od 6.10.2000, te sa pretresa od 25.3.2003. i 10.11.2004; iskaz svjedoka L.H. iz istrage od 4.9.2000. te sa pretresa od 25.3.2003. i 10.11.2004; iskaz svjedoka L.J. iz istrage od 10.10.2000, i sa pretresa od 23.1.2003. i 10.11.2004. godine, iskaz svjedoka D.M. sa pretresa od 16.6.2003. godine i od 24.3.2005. godine, iskaz svjedokinje B.Z. sa glavnog pretresa od 16.6.2003. i od 30.8.2005. godine. Zatim, iskaz svjedoka L.M. iz istrage od 22.12.2000. te sa pretresa od 23.1.2003. i 10.11.2004. godine, iskaz svjedoka L.R. iz istrage od 16.11.2000. te sa pretresa od 13.2.2003. i 15.10.2004., iskaz svjedoka M.K. iz istrage od 8.12.2000. te sa pretresa od 14.4.2003. i 8.11.2004. godine. Nakon čitanja iskaza M.K., izvršen je uvid u zabilješku ovog

svjedoka, kao i u potvrdu o boravku u zarobljeništvu od 2.3.1994. godine, izvršen je uvid i u ljekarski nalaz za A.B. od medicinske ustanove „Medika“ broj: 01-230/95 od 15.3.1995. godine. Dalje, pročitani su iskazi svjedoka Č.E., dat u Kantonalnom sudu Zenica dana 16.6.2003. godine i 19.5.2005. godine. Iskazi ovog svjedoka vezano za video-kasete, nisu pročitani, jer odbrana nije dala saglasnost za čitanje tih iskaza. Pročitani su iskazi zaštićenog svjedoka broj 28. dat u Vrhovnom sudu FBiH dana 8.1.2001. godine

Pored naprijed navedene subjektivne građe, sud je izvršio uvid u spisak nestalih i poginulih u selu Grahovci 1993. godine, izvod iz matične knjige umrlih za L.M. izdat od Općine Vareš pod brojem 202-368/94 od 22.9.1994. godine, za L.L. pod brojem 202-366/94 od 22.9.1994. godine, za L.M. pod brojem 202-364/94 od 22.9.1994. godine, za L.H. pod brojem 202-363/94 od 22.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-362/94 od 22.9.1994. godine, za L.M. pod brojem 202-385/94 od 23.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-384/94 od 23.9.1994. godine, za L.Š. pod brojem 202-383/94 od 23.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-381/94 od 23.9.1994. godine, za L.Đ. pod brojem 202-379/94 od 22.9.1994. godine, za L.Z. broj 202-375/94 od 22.9.1994. godine, za L.M. broj 202-372/94 od 22.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-371/94 od 22.9.1994. godine, za L.Š. pod brojem 202-388/94 od 23.9.1994. godine, za L.M. pod brojem 202-361/94 od 22.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-360/94 od 22.9.1994. godine, za L.A. pod brojem 202-359/94 od 22.9.1994. godine, za L.M. pod brojem 202-358/94 od 22.9.1994. godine, za L.S. pod brojem 202-357/94 od 22.9.1994. godine, za M.E. pod brojem 202-356/94 od 22.9.1994. godine, za M.Z. pod brojem 202-355/94 od 22.9.1994. godine, za L.S. pod brojem 202-354/94 od 22.9.1994. godine, za R.S. broj 202-389/94 od 23.9.1994. godine, za L.Š. pod brojem 202-386/94 od 23.9.1994. godine, za L.A. pod brojem 202-382/94 od 23.9.1994. godine, za L.N. pod brojem 202-380/94 od 22.9.1994. godine, za L.I. pod brojem 202-377/94 od 22.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-377/94 od 22.9.1994. godine, za L.R. pod brojem 202-370/94 od 22.9.1994. godine, za L.V. pod brojem 202-372/94 od 22.9.1994. godine, za L.E. pod brojem 202-376/94 od 22.9.1994. godine, za L.M. pod brojem 202-369/94 od 22.9.1994. godine, za L.S. pod brojem 202-374/94 od 22.9.1994. godine, za L.V. pod brojem 202-370/94 od 22.9.1994. godine, za L.A. pod brojem 202-387/94 od 23.9.1994. godine, za Ž.I. pod brojem 202-366/94 od 22.9.1994. godine, za L.N. pod brojem 202-365/94 od 22.9.1994. godine.

Izvršen je uvid u obdukcioni zapisnik za M-E. od JKP Visoko broj 233-SP/93, obdukcioni zapisnik za L.N. broj 228-SP/93, obdukcioni zapisnik za M.Z. broj 232-SP/93, obdukcioni zapisnik za L.M. broj 231-SP/93, obdukcioni zapisnik za L.A. broj 230-SP/93, obdukcioni zapisnik za L.M. broj SP-93, obdukcioni zapisnik za Ž.I. SP-93, obdukcioni zapisnik za L.H. broj 229-SP/93, obdukcioni zapisnik za ženski leš djeteta SP-93, obdukcioni zapisnik za L.M. SP-93, obdukcioni zapisnik za L.R. broj SP-93, obdukcioni zapisnik za L.R. broj SP-93, ob. zapisnik za L.S. broj SP-93, obdukcioni zapisnik za L.M. SP-93, obdukcioni zapisnik za L.L. SP-93, obdukcioni zapisnik za L.S. broj 276-SP-93, obdukcioni zapisnik za L.R. broj 279-SP/93, obdukcioni zapisnik za L.M. broj 277-SP93, obdukcioni zapisnik za R.S. broj 234-SP-93, obdukcioni zapisnik za L.Š. 279 SP93.

Izvršen je uvid u nalaz komisije MZ Stupni Do, broj 22/93 od 20.12.1993. godine, vrši se uvid u spisak poginulih MZ Stupni Do broj 08-753/94 od 22.9.1994. godine, vrši se uvid u zapisnike o procjeni štete uništenih objekata u selu Stupni Do sačinjen od strane Komisije za popis i procjenu ratne štete općine Vareš, uvid u fotodokumentaciju izrađenu od strane MUP Zenica broj 19-3/03-7-151-1/94 od 6.11.1993. godine sa oznakom "civilne žrtve genocida u Stupnom Dolu-Dabravine-Vareš".

Uvid u fotodokumentaciju izrađenu od strane MUP Zenica broj 19-3/03-7-151-3/94 od 31.10.1993. godine sa oznakom "Civilne žrtve genocida u Stupnom Dolu"-JKP Gradska groblja Visoko-identifikacija. Vršiti se uvid u crtež lica mjesta rađen od strane MUP Zenica broj 10-01/2-4-04-114/2000 od 4.10.2000. sa naznakom prostorije koje su korištene kao zatvor-logor Vareš- Majdan, zgrada stare industrijske škole, uvid u spisak domaćinstava i gospodarskih objekata porušenih i zapaljenih u MZ Stupni Do dana 23.10.1993. godine od MZ Stupni Do pod brojem 08-758/94 od 23.9.1994. godine, u službenu zabilješku PU Visoko broj 19-3/03-7-151/93 od 11.11.1993. godine, uvid u informaciju o nestalim osobama od SJB Kiseljak pod brojem 19-18-14/96 od 21.3.1996. godine sa spiskom nestalih osoba, u zabilješku SJB Kiseljak broj 19/18-4-412/96 od 5.11.1996. godine, u spisak zarobljenih lica Bošnjaka-Muslimana koje je HVO Kiseljak zarobio poslije napada na selo Grahovci i selo Radanovići, u izvod iz matične knjige umrlih općine Kiseljak broj 1440/96 od 5.11.1996. godine, u spisak nestalih lica na području općine Kiseljak, u spisak lica Bošnjaka Muslimana sela Han Ploče Grahovci, koje su z avrijeme napada postrojbi HVO Kiseljak i SDS Ilidža, 15-17-6.1993. godine bili u garaži koja se nalazila u sklopu kuće Duharić Ahmetu u Grahovcima, u spisak lica koji su u istom periodu bili u kući Abdul Raifa, u spisak lica ubijenih Bošnjaka-Muslimana sela Tulice koje su pobile postrojbe HVO Kiseljak prilikom napada na selo Tulice dana 12.6.1993. godine, u spisak ubijenih Bošnjaka-Muslimana sela Višnjica koje su postrojbe HVO Kiseljak ubile prilikom napada na selo dana 10-20.4.1993. godine, u spisak ubijenih Bošnjaka Muslimana sela Rotilj koje su postrojbe HVO Kiseljak ubile prilikom napada na selo dana 18.4.1993. godine, u spisak Bošnjaka-Muslimana sela Svinjarevo koje supostrojbe HVO ubile prilikom napada dana 18. i 19.4.1993. godine, spisak Muslimana-Bošnjaka sela Gomijonica koje su postrojbe HVO ubile 18.4. do 2.6.1993. godine. u spisak ubijenih Bošnjaka-Muslimana sela Potkraj koje su postrojbe HVO Kiseljak ubile prilikom napada na selo u vremenu od 4.-6.8.1992. godine, u izvod iz matične knjige umrlih općine Kiseljak broj 1440/96, u spisak civilnog stanovništva u selu Rotilj općina Kiseljak zarobljenih od strane pripadnika HVO Kiseljak, u spisak civilnog stanovništva sela Gromiljak zarobljenih od strane HVO, u spisak zarobljenih civila selo Svinjarevo, u spisak zarobljenih civila mjesta Topalo, Duhri, Potkraj, spisak zarobljenih civila sela Palež općina Kiseljak, u spisak zarobljenih civila sela Višnjica, spisak zarobljenih civila sela Topole, spisak zarobljenih civila sela Rotilj, u spisak zarobljenih civila sela Doci i Hercesi. U spisak zarobljenih civila sela Han ploča, u spisak civilnog stanovništva iz Kiseljaka koji su boravili u logoru u zgradi općine Kiseljak u toku juna i jula 1993. u spisak lica koja su bila smještena u staroj zgradi općine Kiseljak, u spisak civila Bošnjaka sa područja općine Kiseljak koji su nezakonito držani u zatočeništvu od 26.8.1993. godine, uvid u fotodokumentaciju MUP Zenica broj 10-01/2-4-04-114/2000 od 4.10.2000. godine sa oznakom "prostorije koje su korištene kao zatvor, logor Vareš Majdan", zgrada stare industrijske škole, uvid u službenu zabilješku MUP Sarajevo broj 03-73 od 5.10.2000. godine, u zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda Zenica broj Kri-106/00 od 25.6.2000. godine, u službenu zabilješku MUP Zenica od 22.9.2000. godine, u crtež lica mjesta izrađen od strane MUP Zenica broj 10-01/2-4-04-117/2000 od 22.9.2000. godine, a tiče se ekshumacije na licu mjesta, odnosno Gradsko groblje Visoko, u fotodokumentaciju izrađenu od MUP Zenica broj 10-01/2-4-04-117/2000 od 18.10.2000. godine, u podnesak Općinskog suda Kiseljak broj Kri-77/00 od 19.9.2000. godine, u spisak stanovništva prema izjašnjenju o nacionalnoj pripadnosti općine Fojnica, Kiseljak, Kreševo, Vareš. U ugovor o zakupu poslovnog prostora zaključen dana 22.10.2000. godine između zakupodavca A.N. i zakupoprimca Ilijašević Dominika zastupano po Ilijašević Mariu, u rješenje Osnovnog suda u Kiseljaku sa sjedištem u Fojnici broj R-13/95 od 20.11.1995. godine, u zapisnik o pregledu tri leša muškog spola broj 04/09-01-02-2/1103-1 od 3.6.1994. godine, u informaciju Kazić Mehmeda od 10.12.1993. godine, u podnesak Župnom uredu Tarčin, uvid u fotografije osoba koje su poslužile radi identifikacije u istrazi, uvid u uvjerenje Prvog gardijskog zbora broj 29-26-12-9/01-116/03 od 29.9.2003. godine, uvid u nalaz za A. B. od 15.3.1995. godine, u potvrdu o boravku u zarobljeništvu HVO od

20.3.1994. godine za M.K, kao i pismena, u zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda Travnik broj Kri-19/2000 od 13.10.2000. godine, u zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog županijskog suda u Travniku broj Kri-7799 od 31.5.1999. godine, zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda u Travniku broj Kri-7/2000 od 9.6.2000. godine, broj Kri-2/2000 od 26.4.2000. u podnesak Federalnog ministarstva odbrane od 4.3.2003. godine, u podnesak Zapovjedništva OG 2 ZP SB Kiseljak od 23.10.1993. godine, u pohvalu od 6.10.1993. za bojovnika Ilijašević Dominika, u akt Ministarstva odbrane od 30.11.1993. godine, u zapisnik o primopredaji dokumenata s priložima, u saglasnost Međunarodnog suda za vođenje postupka od 29.2.2000. godine, uvid u četiri fotografije koje je odbrana priložila u sudski spis, u zapisnik o glavnom pretresu Općinskog suda Zenica od 27.3.2003. godine u postupku protiv Mustafić Izeta, a koja osoba je umrla, uvid u podnesak Patrik Lopeza od 27.10.2005. godine.

Na prijedlog suda, a uz saglasnost stranaka pročitan je iskaz tumača I.Z. dat na glavnom pretresu u Kantonalnom sudu u Zenici dana 31.10.2005. godine, pregledana je video-kaseta TV Visoko, a nakon akcije na Stupni Do, kao i snimka obdukcije. Izvršen je uvid u rješenje Osnovnog suda u Kiseljaku sa sjedištem u Fojnici broj: R-13/95 od 20.11.1995. godine, uvid u uvjerenje broj: 29-26-12.9/01-116/03 od 29.9.2003. godine.

Dakle, ovo je cjelokupna dokazna građa koja se odnosi na stanje iz prvobitne optužnice tužilaštva od 20.2.2001. godine.

Od velikog broja svjedoka u ovom krivičnom predmetu najbitniji su slijedeći svjedoci: L.Z., L.K., L.A., M.F., M.M., L.F., Č.N., Č.S., A.M., A.E., B.A., P.B., P.K., L.J., L.H., L.E., L.A., L.R., L.M., B.Z., K.I., M.K. i P.A. Tu je i iskazivanje Č.E., a o čemu će sud dati posebno obrazloženje. Ova grupa svjedoka vezana je za izmijenjeni dio optužnice i na kraju presuđene stvari. Drugi svjedoci nisu od značaja za ovaj krivični predmet, jer je tužilac prvobitnu optužnicu korigovao i istu sveo u pet tačaka. Bespredmetno bi bilo analiziranje iskaza tih svjedoka, jer se njihovo svjedočenje ne odnosi na preostalih pet tačaka, a niti ih faktički imamo u presuđenoj stvari.

Dakle, sud će dati analizu svjedočenja samo naprijed nabrojanih svjedoka, jer oni govore i vezani su za preostalih pet tačaka optužnice. Isto tako i tužilaštvo je svoju analizu dokaza svelo samo na te svjedoke, a što je u principu uradila i odbrana. Slijedom toga, sud će prvo prezentirati iskazivanje ovih svjedoka, a potom će dati svoju analizu, kako iskaza tih svjedoka posebno, u međusobnoj vezi i u vezi sa ukupnom dokaznom građom.

Svjedokinja L.Z. je u istrazi davala dva iskaza. U istrazi je izjavila da je rođena u Visokom, a prije rata se udala za L.S., te je sa istim živjela do početka rata u naselju Stupni Do kod Vareša. Tu je rodila dvoje djece, sina M., kojeg će kasnije ubiti u Stupnom Dolu i kćerku V., koja se prije dešavanja u Stupnom Dolu udala, te je živjela u naselje Striježevo kod Vareša. Kada je počeo rat u BiH, u gradu Varešu i okolnim mjestima formirana je TO u kojoj su bili Bošnjaci i Hrvati, a poslije su se Hrvati odvojili i formirali HVO i preuzeli svu vlast u Varešu i selima oko Vareša. Od 1993. godine počeli su problemi sa HVO. Za svako napuštanje grada ili sela tražili su dozvolu za izlazak, pa su morali ići u Vareš u općinu i tražiti propusnicu i tek tada su mogli otići u pravcu Breze ili Olova. Kako se približavao oktobar 1993. godine, HVO se sve više odvajao od bošnjačkog stanovništva, pa su vršena i hapšenja. Istakla je jedan događaj kada joj je suprug bio uhapšen, nakon čega nije više silazio u grad. Njen sin M. rođen je 1973. godine, dva ili tri mjeseca prije kritičnog događaja nije smio silaziti u Vareš, nego je zajedno sa ostalim mještanima držao straže u selu. Te straže su bile okrenute prema srpskim položajima, a niko nije očekivao da će Stupni Do biti napadnut. Kritičnog jutra 23.10.1993. godine bila je subota, L.Z. je izjavila da je njena kuća bila malo izdvojena od

ostalih kuća u selu, pa je njen sin M. napustio kuću oko 6,00 ili 6,30 sati jer je morao ići na stražu, od kada ga više nikada nije ni vidjela. Z. je ostala sa mužem S. u kući. Pili su jutarnju kafu, kada je negdje oko 8,10 sati čula prvu eksploziju. Potom se čula pucnjava iz oružja. U početku manje, a kasnije sve više i više. Nastala je panika. Njen muž S. je izašao iz kuće da vidi šta se dešava i nikada se više nije ni vratio. Z. je ostala sama u kući. Uhvatio ju je strah, a pucnjava se čula sve bliže i bliže. Odlučila je da izađe iz kuće, te se uputila prema kući svog djevera L.R. koja se nalazila 10-20 m niže. U toj kući u podrumu zatekla je djevera R. i njegovu ženu R. i nevjestu M., te njihovih dvoje djece R. i A.. A. je bio tek rođena beba. U podrum je došla i B. M., potom i Š. i dječak A. koji je imao tri ili četiri godine. Došla je i komšinica L.K.. Kada je došla rekla je da su joj ustaše ubile sina A. Vidjeli su kroz otvorena vrata podruma uniformisana lica sa puškama. Z je vidjela kako ti vojnici trče oko K. kuće. I dalje se čula pucnjava, kao i vriska i galama. Povukli su se u drugi dio podruma koji je više bio ukopan u zemlju, misleći da je tu sigurnije. Tu je bio jedan manji prozorčić. Čula je da je neko ušao na sprat R. kuće. Čulo se hodanje po spratu. Čulo se prevrtanje stvari i lomljava. Znala je da se nešto pljačka. Kroz prozor je vidjela vojnike kako prolaze pored njihove kuće. Nakon toga u prostoriju je ušao njen djever R., te im rekao da su ustaše kod njegove kuće i da se svi moraju predati i izaći napolje. To su i učinili, jer nisu ni znali kako da se drugačije ponašaju. Vojnici su držali uperene puške u njih i psovali su im balijsku majku. Prijetili su im da će ih ubiti i poklati. Tražili su zlato i novac. Svo vrijeme su držali uperene puške. Žene su počele skidati zlato iz ušiju, sa vrata i prstiju i to su davali vojnicima. U jednom trenutku Z. je uspjela podići pogled, te je vidjela kako se iz susjednih kuća prema njima kreću dva uniformisana vojnika. Imali su crnu uniformu. Na čelu su imali zavezane crne trake. Bili su našarani po licu. Imali su crne rukavice sa odsječenim prstima. Imali su oružje. Od R. su tražili da se odvoji i da im da marke. Rekao je da nema maraka, da je penzioner. Tada je Z. čula dva ili tri pucnja i čula je kako R. tijelo pada na zemlju. Uspjela je podići pogled prema R. i vidjela je da se tijelo još tresse, nakon čega je čula riječi nekog od vojnika: „Vidi balije, još je živ“. Psovali su R. majku. Ponovo je čula dva ili tri pucnja, nakon čega je R. bio mrtav. Tada su mu prišla dva vojnika, uzeli su za noge R. i odvukli ga u podrum, a kasnije su mu kuću zapalili sa njegovim tijelom. Jedan od vojnika je rekao da su ubili i M., što je jako pogodilo, jer je znala da se radi o njenom sinu M., a što je shvatila prema opisu, kojeg je čula od vojnika. Nije smjela reagovati, jer bi i nju ubili. Nakon toga, izvedenu grupu su ubacili u R. šupu. Kroz otvor su vidjeli kako s druge strane kuće, vojnici puše cigarete i vjerovatno se odmaraju, a za to vrijeme po selu se i dalje čula pucnjava i gorjele su kuće i štale. U jednom trenutku jedan od vojnika prišao je Z., pozvao je prstom da mu priđe. Pošla je i komšinica K., a vojnik je iste upitao gdje su rovovi Armije. Z. je rekla da ne zna, a ovaj je rekao: „Ako ne znaš onda ideš s nama da ih nagovoriš da se predaju.“ Kada se kretala prema svojoj kući sa Kadom, oko kuće L.S. vidjela je 15-20 vojnika kako trče. Bili su u crnim uniformama. Tada se jedan od vojnika crnim uniformisanim vojnicima obratio riječima: „Tomo nemoj pucati na ove žene“. Zineta je to tada zvučalo kao T., međutim kasnije kada se sve smirilo, shvatila je da se radilo o nadimku Como. Također u Stupnom Dolu vidjela je i Č.E.. Prilikom kretanja prema vojnicima Armije, vidjela je još jednu grupu vojnika koji K. i Z. nisu rekli ništa. Srele su i svoje mještane, L.K., L.N., L.E, L.DZ., L.F., DZ.R., L.S. i L.V., koji su bili na straži iznad šume. S tog mjesta Zineta je mogla vidjeti kako se pali Stupni Do, pale se kuće i štale. Navedenim osobama je rekla da se predaju, odnosno da su došle da ih nagovore da se predaju, te da će biti razmjenjeni za HVO vojnike iz Kaknja. Svi su bili uplašeni, a potom su se razbježali u nepoznatom pravcu. Sa Z. ostao je K., F. i DZ. R. U šumi su ostali do samog mraka i odatle su gledali šta se sve dešavalo po Stupnom Dolu. Tri noći su proveli lutajući po šumi. Drugi ili treći dan izgubio se L.F.. Ujutro u utorak stigli su u Dabravine, a prije toga su se predali Unproforu koji ih je dovezao u Dabravine. Na pretresima svjedokinja je prepoznala optuženog, te je za istog izjavila da ga između ostalog vidjela u dvorištu L.R. sa još jednim vojnikom, a tada su uslijedile riječi od jednog vojnika: „Como, nemoj pucati na žene“. Optuženog je prepoznala kada su njegove slike

objavljene na TV-u u vezi sa suđenjem u predmetu Jozе Leutara. U sudnici je prilikom suočenja sa optuženim izjavila da joj je bolno da ga gleda, ali je vrlo jasno i isključivo iskazala da je optuženi upravo ta osoba koju je vidjela u Stupnom Dolu.

Dakle, iz iskaza svjedokinje L.Z. vidi se da je ona kritičnog dana čula njegov nadimak, da ga je vidjela, a potom i prepoznala u sudnici. II

Svjedokinja L.K. je u svom iskazu izjavila da je kod nje noć prije nego što će se desiti napad na Stupni Do, došla komšinica L.N. i njena kćerka N., stara 10 godina, jer je N. muž L.J. prije na dva dana zajedno sa M., E., R., A. i H. bio zarobljen od strane HVO, odnosno njihove policije na putu odnosno punktu za Budoželje. Noć je prošla mirno. Sutradan ujutro K. kćerka Đ. otjerala je kravu na ispašu zajedno sa L.M.. K. muž bio je na liniji iznad sela u jednoj šumi. Kako je noć bila mirna, krenule su N. kući da popiju kafu. Dok su sjedile oko 8,05 ili 8,10 sati začula se eksplozija i to veoma jaka. Bilo je to u neposrednoj blizini iznad sela. Kada je znala da nešto nije u redu, pošto je prije ove jake eksplozije čula slabije koje su bile daleko. Shvatila je da nešto neće biti dobro sa njihovim selom. Sa sinom i N. sklonila se u podrum. U podrum je došla i L.M. zajedno sa djecom, a polije L.L., zajedno sa unukom i svi su se smjestili u N. podrum. Kako tu nisu bile sigurne, uputili su se u pravcu kuće L.S.. Priključila im se S. sestra i kćerka, kao i L.M.. Otišli su i do K. kuće. Tu su otišli u podrum. Prvi dio tog podruma bio je predviđen za stanovanje i imao je velike prozore, a drugi dio bio je bio ukopan i koristio se kao trap za krompir. Tu su slušale šta se dešava. Čula se pucnjava po selu. U jednom trenutku M. je gledajući kroz prozor rekla: „Eno, E..“ Međutim, nije se radilo o L.E., nego su bili drugi vojnici u maskirnim odjelima i naoružani puškama. Odlučile su da odu u podrum L.R.. Dok su se kretali Kada se izgubila, pa je odlučila da krene prema jednoj šupi. Stalno pucalo i zbog toga se ona izgubila. Sakrila se bila iza jednog željeznog bureta, pa je čula kako je metak udario u to bure. Potom je otišla u šupu. Kada je pogledala prema svojoj kući, vidjela je svog sina A. kako stoji pred kućom, a pored njega stoji komšinica M. i njeno dvoje djece. Dozivala je svog sina A.. Mahnuo joj je rukom i rekao da ne može da dođe do šupe. Vidjela je na lijevom ramenu svoga sina crvenu boju i znala je da je to krv. Zvala je ponovo A., ali on nije mogao doći. M. je stajala pored njega, a onda je u jednoj pucnjavi ona legla pored bureta. Djeca su joj zapomagala i tražila pomoć. Vidjela je kako neki vojnici prilaze M. i A. i čula kako kažu: „Šta ćemo sa njima“, a nakon toga opsovali su im mater i rekli da ih ubiju. Kada je nekoliko rafala čula i znala je da je njen sin ubijen, a pretpostavljala je da je i M.. Od straha nije smjela ništa gledati. Kada je krenula prema kući R.L.. Tu se smjestila u podrum. Zatekla je tu L.R.. U plaču je rekla da su sve pobili i da su joj ubili A.. R. je rekao da će svi doći na red, a misleći na njihovu grupu. Tu je zatekla R. suprugu, M. i njenu kćerku i sina, Š. sa sinom, L.Z., B.M.. Nakon kraćeg vremena povukli su se svi osim L.R. u drugi dio podruma koji je bio ukopan. U R. kući čula je hodaње po podu, prevrtanje stvari i znala je da se u kući pljačka imovina. Čula je riječi: „Aha dedo, tu si, šta čekaš, izlazi napolje“. To je bilo upućeno R.. R. je za par minuta došao u podrum i rekao da svi moraju izaći. Izašli su iz podruma, vidjela je nekoliko naoružanih muškaraca u vojničkim uniformama, bili su našarani po licu crnom bojom. Poskidali su im zlato. Tražili su pare. Jedan od vojnika je rekao: „Ako imate 50 ili 100 DM nećemo vas više biti niti paliti.“ Govorila je o ubistvu L.R. kojeg su izveli iz grupe i odveli ga do njegove šupe i tu ga ubili iz puške. Vidjela je da se R. trese, pa su vojnici rekli: „Vidi balije, još nije krepo“, te mu opsovali mater, a nakon toga se začuo rafal. R. više nije davao znake života. Kada je pokrila oči njegovoj unuci R. da ne gleda. Nakon što su ubili R., uvukli su ga u podrum kuće, a ostalim naredili da uđu u šupu. Jedan od vojnika je upitao ima li neko ko bi otišao do vojnika Armije i tražio da se predaju, te da neće više da ih pale ili ubijaju. Javila se L.Z., a potom i sama K. Jedan od vojnika je rekao nekom drugom „Kume, mogu li ići dvije žene“. Kada ne zna kome se obraćao taj vojnik, ali je taj drugi vojnik rekao da mogu. Prolazile su pored kuće L.Z., vidjela je vojnike u crnim uniformama. Z. nije smjela zbog tih crnih uniformi ići dalje, jer se

bojala da će ih ubiti. Zastale su iz straha. Okrenula se prema jednom vojniku i on je tada rekao: "Tomo, Como ili Komo, nemoj pucati, odoše žene". Izvukle su se do šume i tu su sreli komšije L.. Na licima im je vidjela da su izgubljeni. Radilo se o L.E., S. i M.. U šumi je Kada našla i muža i komšiju L.V., kao i druge komšije. Kada je u šumi ostala sve do večeri. Razmišljala je o kćerki Đ., pa je odlučila da preko jedne čistine ode do prve kuće da provjeri da eventualno nije tu njena kćerka. U toj kući nije ništa našla, sve je bilo isprevertano. Vratila se u šumu. Kasno u noći pošla je padati jaka kiša. Govorila je kako su se kretali po toj šumi par dana. Nakon toga, njen muž i DŽ.R. krenuli su prema njihovoj kući radi hrane i odjeće. Muž joj je rekao da ispred kuće nije našao nikakve leševe, ali da je na spratu kuće našao leševe koji su izgoreni, kao i u podrumu. Nisu znali o kome se radi. Kasnije će saznati da je na spratu njihove kuće izgorio i njihov sin A.. Kod njega su našli neizgorenu cipelu i komad džemperu. Sa njim je izgorila i L.M., kao i njenih dvoje djece M. i V.. Zna da je u njenom podrumu ostala L.T., L.M., L.M. i L.M.. Samo je ostala živa L.M., a ostali su mrtvi. Naredna dva do tri dana proveli su po stijenama, a potom se predali Unproforu. Predala se zajedno sa Z.. Za Maturice je čula prije napada na Stupni Do, a čula je i za I.R.. Za Maturice je čula da je to strašna vojska. Optuženog nije poznavala u toku rata. Izjavila je da je u Stupnom Dolu nastradalo 38 mještana., među kojima i petoro djece. To što nije sigurna koji je nadimak čula, da li je to Tomo, Como ili Komo, objasnila je time što je u kritičnim trenucima bila u depresiji zbog stradanja sina, a i svega što se oko nje dešavalo. Za ime Ilijašević Dominik čula je poslije rata, a isto se ime pominjalo po novinama i TV, a ljudi su pričali i loše stvari o njemu, odnosno da je radio loše stvari u Kiseljaku.

Na glavnom pretresu je izjavila da ne može gledati optuženog jer joj to teško pada, te je izjavila da je on bio u kritičnim događajima. Vidjela ga je kod R. kuće. To što je na ranijem pretresu izjavila da optuženog nije vidjela u selu, objasnila je na taj način što se bojala istog, ali je na pretresu dana 30.8.2004. godine, koji iskaz je pročitao na glavnom pretresu kategorično potvrdila da je optuženog vidjela u dvorištu R.L kuće.

Svjedokinja L.A. je izjavila da je kritičnog dana bila u svojoj kući u Stupnom Dolu, zajedno sa ocem M., majkom F. i bratom N.. Oko 8,00 sati započeo je napad na selo. Čula se jaka pucnjava. Odlučili su da se sakriju u podrum kuće M.H.. Ponijeli su po jednu deku, ruksak odjeće i zlato. Sakrili su se u podrumu koji ima tri pregrade. U podrumu su bili L.R., M.M. i njen sin F., M.M., L.A., K.E., K.S., K.H., L.Š., M.E. i M.F.. U podrumu su proveli oko tri sata. Čula se pucnjava sa svih strana. Povremeno su izlazili iz podruma da vide šta se dešava u selu. Vidjeli su kako gori kuća L.Š., L.A. i B.. Pucnjava je dolazila iz sela Bijelo borje. Oko 11,00 sati u podrum je došao M.H. i rekao im da moraju bježati da je opći napad na selo, te da moraju ići prema šumi. Odlučili su da bježe. Međutim, čim su izašli pred vrata podruma otvorena je pucnjava prema njima iz pravca Bijelog borja. Tom prilikom neki su uspjeli pobjeći. Vratili su se u podrum i opet se smjestili u središnji dio tog podruma. Narednih pola sata osluškivali su šta se dešava. Pucnjava je bila sve bliža kući u kojoj su bili. A. je kroz ventilacioni otvor vidjela na putu iznad H. kuće 10 uniformisanih vojnika koji su na sebi imali bijele trake na lijevom ramenu. Čuli su kako se vojnici približavaju njihovoj kući i lupaju na vrata da izađu, psujući im balijsku majku, te vrijeđajući ih. A. je u jednom trenutku ponovo pogledala kroz otvor, te je prepoznala jednog vojnika iz sela Mir, pa je rekla ocu da bi mogli izaći jer su ovo vojnici iz sela Mir i da im neće ništa. Izašli su na polje. Među tim vojnicima primjetili su komšinicu L.S. koja je vjerovatno otvarala kuće. Ti su se vojnici plašili da otvore kuće, pa su S. koristili za otvaranje kuća. Izašli su iz podruma, na polju je bilo oko 20 vojnika i odmah su tražili zlato i novac, razdvajali su žene i djecu, a posebno muškarce. A. je prva izdvojena. Svjedočila je o ubistvu L.R. kojeg je jedan vojnik ubio nožem i ubio. Govorila je o svom silovanju u kući L.Z.. U trenutku njenog silovanja u kuću je ušao jedan vojnik i rekao da se silovaljet požuri jer kuća gori. Taj vojnik je istrčao iz kuće, a A. se prije toga uspjela izvući ispod njega. Navukla je hlače i izašla van. Krenula je prema mjestu sa kojeg je bila odvedena. Tada je vidjela svog oca M. i komšiju M.E. kako potrbuške leže na onom mjestu

gdje su bili izdvojeni. Vidjela je rane na leđima i u predjelu srca, bili su nepomični, mrtvi na zemlji. L.R. je vidjela kako se bori za život i kako pokušava da ustane na noge, a potom mu prilazi jedan vojnik i rafalno puca u njega. Dalje, vidjela je kako je jedan od vojnika prišao L.Š., jednoj staroj neni koja ima bolesne noge i tjerao ju je da ljubi zemlju. Pitala je vojnike što to rade i zašto su krivi, na što je jedan od vojnika prišao i ispalio joj rafal u leđa. Šida je ostala mrtva. Ubacili su ih u ljetnu kuhinju M.E. i zaključali vrata. Na svu sreću ostali su živi. Vidjela je kako se pale kuće po njihovom selu, kao i drugi objekti. Govorila je da je u rukama nekog vojnika vidjela motorolu. Izjavila je da je u jednom trenutku čula kako je neki vojnik povikao „Tomo, kume, stigli smo“. Bilo je mnogo vojnika koji su ulazili i izlazili iz kuće u kojoj su oni bili. Jedni su pljačkali, drugi prolazili kroz kuću. Osoba koja je rekla „Tomo, kume, stigli smo“ je Nenad Miočević zvan Neno. A. je izjavila da optuženog nije uočila kod H. kuće, ali da je tu bilo dosta vojnika i da ih nije sve ni zagledala.

Svjedok M.F. je 23.10.1993. godine bio u kući zajedno sa roditeljima, ocem H., majkom M. i mlađim bratom. Oko 8,00 sati čuli su eksploziju granate, a poslije toga je zapucalo. Mama im je rekla da siđu u podrum da se sakriju. Otac je pobjegao u šumu, pa će se on tek kasnije vratiti po njih. Sa bratom i mamom sišao je u podrum. Tu su došle i komšije L.A., L.K., L.Š., L.M.M., L.N., L.F., L.A., L.R., M.F. i E.. Poslije su došli i L.R., K.H. i njeno troje djece. U podrumu su proveli oko dva sata, tačnije negdje do 10,00 sati. Po njih je došao otac i rekao je da se puca i da treba da bježe. Iz podruma je prva izašla R., a potom L.A. i K.. F. je bio iza njih. Kroz pucnjavu navedena lica su uspjela proći skačući sa jednog zida te su pobjegli u šumu, zajedno sa F. ocem. Pošto su vojnici primjetili ostatak ljudi, po njima su počeli pucati. Nisu mogli pobjeći pa su se ponovo vratili u podrum. Nakon 10-15 minuta u podrum je došla L.S. sa nepoznatim vojnicima. Bili su našarani po licu i imali su puške. Jedan je ispalio rafal u plafon. Nastao je dim u prostoriji i strašna buka. F. je čuo prijetnje da će ih sve pobiti. Tražili su zlato i novac. Neki od ljudi su u podrumu predavali zlato i novac, ko je šta imao. F. se sa bratom krio iza majke, koja je nešto zlata predala tim vojnicima. Izašli su na polje. Vojnici su ih udarali nogama. F. se uspio sakriti za M., tako da ga nisu udarali. Naredili su im da stanu ispred podruma. Poredali su ih u stroj i okrenuli prema podrumu. Svjedočio je o ubistvu L.R. od strane jednog vojnika koji ga je ubio nožem. Taj vojnik je s krvavim nožem prišao F. majci psujući joj balijsku majku, uhvatio mu je brata M. za kosu i povukao prema sebi, a onda mu ovaj krvavi nož stavio pod vrat i tako tražio novac i zlato. F. majka je s vrata pokušala da skine lančić, a onaj je vojnik pustio M. te joj strgao lančić. Onda je iz stroja izveo F. amidžu E. i komšiju M., te od njih tražio novac i zlato. Tražio je da skinu cipele sa nogu, misleći da su sakrili novac u cipele. Tražio je da skinu odjeću, pa su ovi bili goli do pojasa. Svjedočio je o ubistvu amidže E. i M. kojeg je ubio jedan vojnik iz poluautomatske puške. Nakon toga, vojnici su se dogovarali šta da urade sa ljudima. Hodali su ispred njih. Dogovorali su se da nose leševe, odnosno neki su govorili da ih treba pobiti. Onaj što je ubio amidžu E., R. i M., prišao je L.F. i od iste tražio novac i zlato, pa je iz svoje puške pucao njoj među noge. Tada odlučuju da ih sve ubace u obližnji mutvak, koji je na sebi imao metalna vrata. Tu je bilo i staklo kroz koje se moglo vidjeti na polje. F. je vidio kroz to staklo kako gore kuće po selu. Prije nego što su ih uveli u mutvak, komšinica Š. je govorila da će svoje imanje dati samo da ih ne ubiju, a onaj što je ubio naprijed navedena lica, istu je gurnuo na zemlju, jednom nogom joj stao na leđa i opalio rafal. Š. je ostala ležati mrtva. Kada su ih ubacili u mutvak, isti su zapalili, pa je počeo ulaziti dim. Počelo je pucati staklo na prozoru i na vratima. U jednom trenutku F. je vidio kako se jedan od tih vojnika kreće prema vratima i udara nogom u vrata, te psuje balijsku majku. Vrata se nisu otvorila. Vidio je da je taj vojnik u ruci nosio motorolu. F. je rekao da se radi o osobi koju je jedan od vojnika dozivao „Como, Como“. Como je govorio da se ne zovu imenom. Psovao je boga, a onda je onaj što je rekao Como, Como, rekao „Kume“. Nakon što je došlo do paljenja mutvaka, razmišljali su šta da urade. N. i F. su uzele sjekiru i razvalile drvena vrata, pa su pobjegli. Izašli su iz mutvaka i kraj nanine kuće pobjegli u šumu. Tu su se krili dva dana. Predali su se pripadnicima HVO

Vareš u selu Pejtov han, gdje je bilo i drugog bošnjačkog naroda, koji se u međuvremenu našao u šumi. U međuvremenu pojavio se kamion UN-a i tako su spašeni. Ovaj svjedok je na pretresu bez ikakve dileme potvrdio da je čovjek sa motorolom, optuženi i da je on udario nogom u mutvak. F. je kazao da taj trenutak neće nikada zaboraviti, da neće zaboraviti tu facu, jer je mislio da će izgoriti. Ovaj svjedok je posebno suočen sa Č.E., za koga je kategorično izjavio da je učestvovao u akciji na Stupni Do, te za istog kazao da je udario njegovu majku.

Svjedokinja M.M. je kritičnog dana bila u svojoj kući sa mužem H. i sinovima F. i M.. Ujutro je začula pucnjavu, koja je se sve više i više pojačavala. Pucnjava je dolazila iz sela Bijelo borje koje je uglavnom nastanjeno stanovništvom hrvatske nacionalnosti i gdje su bili položaji HVO i srpskih snaga. Pucnjava je bila sve jača i jača, pa je M. probudila muža jer se pucnjava sve više približavala kućama. Vidjela je kako okolne kuće već gore. Pobjegli su iz gornjeg dijela kuće u podrum. Njen muž je uspio pobjeći u šumu. Tada u podrum dolaze komšije F. i L.M., A., Š., A., K., R., H, S i E. Došli su i F, E, R, A. Uхватила ih je panika i strah, jer se pucnjava sve više približavala njihovoj kući, a vidjeli su i kako druge kuće gore. Shvatili su da je njihova kuća opkoljena i da gori. U jednom momentu otvorila su se vrata gdje su se pojavili neki vojnici sa puškama. Bili su našarani crnim bojama po licu. Počeli su psovati balijsku majku, te im psovali Aliju i državu. Prijetili su da će ih sve pobiti. Otvorili su paljbu iz puške u pravcu plafona. Naredili su im da izađu iz podruma. U tim trenucima je jedan od vojnika, iz reda je izveo L.R. te ga zaklao. R. je davao znake života, pa su ga ubili iz puške. Iz stroja su izvukli i L.M., te i njega ubili rafalom u leđa. Ubili su i M. djevera E. na čošku kuće. Pucali su mu u grudi. Onaj vojnik koji je zaklao R., s krvavim nožem prišao je njenom sinu M., te mu taj nož stavio ispod vrata. Prijetio je da će ga zaklati. Tražili su da predaju novac i zlato. M. je strgla ogrlicu, iz ušiju je skidala minđuše i sve to predala. To je vjerovatno odvušlo pažnju onom što je držalo njenog sina, pa je M. pustio. Jedan od vojnika je, a prije otimanja zlata, iz stroja izdvojio L.A. i odveo je u kuću M. svekrve, odakle se A. vratila za 15-20 minuta. Bila je uplakana, navlačila je hlače na sebe, zatvarala je rajfešlos i rekla je da je silovana. M. je rekla A. da šuti i da će sve to proći. Dok su tražili zlato i novac, iz stroja je izašla L.Š., te molila vojnike da ih puste, te da ih više ne diraju. Govorila je da će svoje imanje dati ovima, samo da ih puste. Nakon tih riječi, jedan od vojnika joj prilazi i naređuje joj da stavi glavu na drvo na kojem se cijepaju drva, ona je rekla da ne može jer je bolesna i dok je čučnula pored tog drveta za cijepanje drva, ovaj vojnik je iz automatske puške otvorio paljbu, pucao joj je u grudi i ona je na licu mjesta umrla. Svalila se preko tog drveta. Nakon što su zaklali R., ubili M, E i Š, opet su počeli da pričaju šta da urade sa ovim ljudima. U jednom trenutku je jedan od vojnika rekao drugom vojniku „Como“, a ovaj se obratio riječima: „Nemoj te me više zvati tako, te je opsovao boga“. Poslije su se oslovljavali sa „Kume“. Čula je i „Filipe“. Opet je nastala svađa šta će uraditi sa ovom grupom. Okolne kuće su gorile. Natjerali su ih da uđu u jednu ljetnu kuhinju. Zaključali su željezna vrata na toj ljetnoj kuhinji, a ključ bacili i zapalili su ljetnu kuhinju. Kroz staklena vrata vidjela je kako ubijene odvlače u kuću njene svekrve, gdje su ih bacili u vatru, jer je kuća njene svekrve već uveliko gorjela. Gorjela je i ljetna kuhinja gdje su oni bili. Nisu mogli izaći na polje. U jednom trenutku vidjela je kako jedan od vojnika lupa nogom u vrata. No, kako se vrata nisu mogla otvoriti, on je odustao. Onda je njena svekrva uzela sjekiru koja je bila iza vrata, razbila je staklo na vratima, te su izašli vani. Pobjegli su u obližnju šumu. Njena svekrva je otišla da vidi šta joj je sa sinom. M. je kasnije saznala da su ubili Z. i E.. U šumi su se krili dva dana i dvije noći. Tu je bilo i starih i mladih, čak i djece. Niko ništa nije jeo. Razmišljali su gdje da krenu. Krenuli su prema Pejtovom hanu, pa su se opet predali pripadnicima HVO-a, a kasnije se pojavio i Unprofor. Kasnije je čula da je Como, Dominik Ilijašević. Na pretresu je izjavila kada je vidjela profil optuženog, odjednom kao da joj je neko noge odsjekao. Niko je ne može razuvjeriti da optuženi nije bio u Stupnom Dolu. Navodi da se sjetila scena koje je tada vidjela, jer je optuženi došao u njihovo selo da urliče, ubija i pali.

Pogledala je u optuženog i sve su joj se slike vratile. Como je naređivao šta će se raditi, ali nije ubio navedena lica. Como je naredio da ih utjeraju u mutvak i da ih zapale. Dakle, svjedokinja je direktno ukazala da je optuženi bio u avliji i prilikom njihovog utjerivanja u mutvak, odnosno ljetnu kuhinju.

Svjedokinja L.F. je kritičnog jutra bila u kući sa kćerkom A. i sinom N., kao i mužem M.. U 8,05 sati započeo je napad na selo. Čula se detonacija granata. Čula se paljba. Pošto su osjetili napad na selo, svo četvoro su se pokupili i otišli kod komšije M.H., koji je imao dobro urađeno sklonište. Uzeli su jednu torbu, novac i zlato. Išli su preko njive, a okolo se pucalo i granatiralo. Na njivi su sreli L.A. koji je čuvao ovce, odnosno krave. Plakao je i nije znao šta se dešava, pa su ga povelili sa sobom prema skloništu. Kada su došli u sklonište, odnosno podrum kuće M.H., tu su zatekli jedan dio komšija. Bili su tu: M.M. sa svojom djecom F. i M., komšinica stara nana F. sa sinom E., zatim L.R., zv. Š., sa sinom A. i unukom, zatim L.R., bila je tu jedna žena iz Foče po imenu H.K. sa sinovima E. i S. i L.R.. Smjestili su se u sklonište misleći da ih niko neće naći. Okolo se čula pucnjava. Pucnjava je došla i do njihove kuće. Čuli su povike iz vana. Govorili su im da znaju da su unutra i da izađu i da im neće biti ništa. Odlučili su da izađu vani iz skloništa jer nisu imali drugo rješenje. To je predložila L.F.. Vani su vidjeli uniformisane vojnike i komšinicu L.S. koju su vjerovatno zarobili. Vojnici su psovali sve živo. Tražili su zlato i novac. F. je predala jednu viticu, zatim jedan prsten, a jedan vojnik joj je iz ušiju iščupao minduše. Kćerka A. je predala jedan lančić i jedan prsten. Jedan od vojnika joj je istrgao crnu torbu, koju je A. držala u ruci. Nije zavirivao šta ima u torbi, pa su je bacili u vatru u Z. kuću. Naređeno je da se razdvoje stariji muškarci od žena i djece. Muškarci su na lijevu stranu razdvojeni. Jedan od vojnika uzeo je njenu kćerku A. za ruku i poveo je u pravcu Z. kuće. F. je tu osobu vidjela samo s leđa, nije mu vidjela lice. Primjetila je jednog vojnika kako hoda i u ruci drži motorolu, te kako je rekao riječi: "Obustavite pucanje na ovoj lokaciji." Rekao je i neku šifru, ali to F. nije razumjela. Govorila je kako je jedan vojnik zaklao L.R.. Rifet je pao na koljeno. Vidjela je kako se uhvatio rukom za vrat gdje je bio presječen. Pao je na zemlju potrbuške. Još uvijek je davao znake života, nakon čega mu prilazi vojnik koji ga je nožem zaklao, te ga udara kundakom puške u predjelu tjemena, odnosno leđa, a potom ga ubija iz puške. Nakon ovog ubistva izveden je M.E., koji je takođe ubijen. Ubijen je i njen muž M. Dalje ubijaju i R. zv. Š. Nakon toga, F. je čula da je jedan od vojnika rekao riječi: „Como, šta ćemo sa ovima.“ Nakon toga, Como se obraća vojnicima, psuje im boga i kaže da ga ne smiju zvati imenom. On je osoba koja je imala motorolu. Još jedan je vojnik rekao nadimak „Como“, a Como je naredio da ovu grupu ljudi uvedu u drvenu kućicu M.E., te da ih tu zapale. Ubacili su ih u tu kuću. Vidjela je kako Como trči prema vratima i skače da ih udari nogom. Zapalili su ovaj objekat. Čula je kako je jedan od vojnika rekao: „Como, hoćemo li zapaliti kuću“, misleći na Z.. Sjeća se da je Como dok su bili postrojeni psovao balijsku majku i govorio im za Aliju, te što im on sada ne pomogne. Objekat gdje su bili, počeo je goriti. Osjetio se dim. Tada je zajedno sa nanom F. uspjela sa sjekirom otvoriti vrata, nakon čega su pobjegli. Sakrili su se u šumu i pod jednu stijenu. Našli su tu i drugih komšija. Kretali su se prema Brezi i Varešu, a potom su se preko Unprofora spasili.

Pored imena Como, upamtila je i ime LJ., a to je osoba koja je silovala njenu kćerku A. Ime Lj. je čula od nekog vojnika, a što je bilo usmjereno prema vojniku koji je silovao njenu kćerku. Imena Ljubo i Como, svjedokinja je izjavila da nikada neće zaboraviti, te da ih nosi na duši.

Na pretresu dana 30.7.2004. godine, svjedokinja je u sudnici prepoznala optuženog. Kazala je da je to gospodin koji sjedi iza nje, a misleći na Comu. Što se tiče ranijeg pretresa, te upisivanja u zapisnik nadimka Tomo, kazala je da je na tom suđenju bila puno iscrpljena, da joj je bilo loše i da uopće ne zna šta je upisano u zapisnik. Zbunjivali su je u sudnici. Međutim, na pretresu od 30.7.2004. godine veoma jasno je i šokantno rekla da je osoba iza nje Como. Svjedokinji je tokom suđenja bilo zlo. Svjedočenje joj je veoma teško palo.

Dakle, naprijed navedeni svjedoci su vrlo uvjerljivo opisali stanje u Stupnom Dolu. Njihovi iskazi se u potpunosti podudaraju u svim bitnim elementima, zločina u Stupnom Dolu. Njihovi iskazi se podudaraju u svjedočenju zločina u Stupnom Dolu od samog početka akcije na to selo, o upadu HVO-a, odnosno Maturica u to selo, ubistvima i nečovječnom postupanju, pljačkanju imovine mještana tog sela, ubacivanju ubijenih mještana u kuće i paljenju kuća i leševa, u zatvaranju jedne grupe u ljetnu kuhinju Mahmutović Edina, te u najbitnijem dijelu, a koji se odnosi na optuženog. Svi svjedoci van svake razumne sumnje ukazuju da je optuženi bio u akciji na Stupni Do i da je učestvovao u zločinu koji je opisan u 1. tački činjeničnog supstrata ove presude i to u prvom njenom dijelu. Ti iskazi u potpunosti potvrđuju zločin u Stupnom Dolu, a s obzirom na prepoznavanje optuženog u sudnici, sud nema nikakvu dilemu kod utvrđivanja odgovornosti optuženog da je on upravo ta osoba koja je učestvovala u planiranju i u izvršenju zločina u Stupnom Dolu.

Svjedok Č.N. je svjedočio u odnosu na drugi dio 1. tačke činjeničnog supstrata. Rekao je da je živio u gradu Varešu u naselju Selište, da je radio u Željezari u Varešu. Govorio je da je prije izbijanja sukoba u BiH, hrvatsko stanovništvo u Varešu počelo formirati svoje jedinice, odnosno postrojbe HVO-a, tako da Armija nije bila formirana u Varešu, nego u susjednom mjestu Dabravine 10-15 km od Vareša nizvodno niz rijeku Stravnju. U Željezari je radio sve do kraja 1992. godine, kada je odlučio da se prijavi u vojsku u Dabravine. Nakon što je Armija dobila saznanja da bi se na Daštansko i Stupni Do mogao izvršiti napad od strane pripadnika HVO Vareš, pojačali su stražu u Stupnom Dolu. Diverzantski vod u kojem je bio Č.N., upućen je u Stupni Do. U Stupnom Dolu N. je bio u kući M.H.. Supruga mu je bila bolesna u Varešu, pa je odlučio da ode iz Stupnog Dola do supruge. Prenočio je u svom stanu u Varešu. Ujutro oko 6,00 sati probudila ga je galama i vriska. Čula se pucnjava po gradu. N. je ustao iz kreveta i pogledao na ulicu. Primjetio je veliki broj uniformisanih vojnika naoružanih automatskim oružjem. Po licu su bili našarani radi maskiranja. Vojnici su se kretali prema njegovoj zgradi, pa je pretpostavio da njega traže, jer je bio pripadnik Armije BiH. Mislio je da ga je neko od komšija prijavio. Znao je da će biti pretučen, pa je na sebe obukao deblju odjeću, a kako bi mogao spriječiti jače udarce. Legao je u svoj krevet i osluškivao je šta će se dalje desiti. Nakon kraćeg vremena, čuo je kako neko lupa na ulazna vrata zgrade. Pogledao je kroz špijunku na svojim vratima, te je vidio kako tri uniformisana vojnika lupaju na vrata komšinice Jelisavec Nevenke, a kada je ista otvorila vrata rekli su joj: „Kurvo jedna, ima li balija“, ona je odgovorila da nema, a zatim su je vratili u stan. Nastavili su lupati po susjednom stanu. Jedna Hrvatica je otvorila vrata tog stana, pa su i njoj postavili isto pitanje. Kada je ova Ivanka rekla da nema balija, zatvorila je vrata. Vojnici su tada krenuli prema N. vratima. N. je tada shvatio da ne traže baš njega, nego Bošnjake. N. je ženi rekao da ona otvori vrata, a on je legao na krevet. Djelimično je mogao vidjeti ulazna vrata stana. Pokrio se i gledao prema vratima. Zalupali su na vrata i njegova supruga je otvorila. Jedan od trojice vojnika odmah je cijev svoje automatske puške uperio u čelo N. supruge. Gurao je prema frižideru koji se nalazio u hodniku, a potom joj rekao: „Kurvo jedna, gdje ti je muž“. Druga dvojica su produžila prema sobi gdje je bio N.. On se pravio da spava, ali je čuo plač i vrisku djece. Kada je osjetio da su došli do njega, pokušao je da dignu glavu, no jedan je u njega uperio pušku i to u pravcu lica, te ga upitao kako se zove. Rekao je N., a ovaj je kazao: „Glavu dole balijo, hoćeš li da ti prospem mozak“. N. je sageo glavu. Čuo je kako mu od supruge traže novac i zlato. Onaj treći je lupao i preturao po stanu, pa je rekao: „Vidi balije, opsovao mu majku, što ima dobar video.“ Drugi vojnik je rekao da to ostavi, jer će doći poslije. Jedan je iz ormara uzeo 150 DM. Tada su prišla i djeca, pa se jednom vojniku to sažalilo, a koji je bio do njegove supruge, pa su N. naredili da pođu sa njima, što je on i učinio. Dok je ispred stana pokušao da obuče cipele, jedan ga je udario kundakom u potiljak glave, od kojeg udarca je pao na patos. Uspio je ustati i navući cipele. Kada je poveden, djeca i supruga su počeli plakati. Ostali su na ulaznim vratima stana. Jednom vojniku je

rekao, odnosno zamolio ga da poljubi djecu i ženu i on mu je to dozvolio, rekavši da se požuri da su ovi budale i da ga mogu ubiti. Poljubio je ženu i djecu i vratio se do ograde. Odatle je vidio kako se iz zgrade privode komšije. Primjetio je R. i njegovog sina S., Ajanović A. i B.S., te još trojicu komšija kojima ne zna ime. Na glavnoj cesti su ih redali u kolonu. Pogled su morali držati prema asfaltu. N. je bio treći u koloni. Nekako je vidio da se kolona stalno povećavala, pa je vidio i poznanika DZ.. Išli su u pravcu srednjoškolskog centra. Pred dvoranom srednjoškolskog centra vidio je starije i mlađe muškarce sa pokupljenim nogama i rukama na koljenima i pogledom uperenim u patos. I N. je naređeno da sjedne na isti način. U dvorani je bilo oko 200 ljudi do kraja tog dana. Stalno su se hapsili Bošnjaci. Naveče je odmah počelo maltretiranje i udaranje zarobljenika. Naređivano je da se preda novac i zlato, kao i sve ostale vrijednosti. Rečeno je da ako kod nekoga nađu to, a nije predao, da će ga ubiti. Njegovog poznanika K.I. su izudarali. Svaki novi privedeni civil je bio oboren na pod i udaran. Govorio je kako se B.A. morao tući sa sinom. Vjerovatno vojnici nisu znali da se radi o ocu i sinu. Sin je odbio da tuče oca, a kada su rekli da će oni udarati, onda je šamarom blago udario oca. Kada su vidjeli da se radi o blagom udarcu, jedan vojnik je prišao A. i snažno ga pesnicom udario u predjelu lica, od čega je A. pao na patos. Nastavio ga udarati nogama i rukama. Povikao je i njegov sin: "Ne, to mi je otac", nakon čega je vojnik prestao da ga udara. N. je rekao da su maltretiranja i udaranja bila u noćnim satima, a preko dana toga nije bilo, jer su ih obezbjeđivali pripadnici HVO iz Vareša koji su se poznavali. Govorio je o Ć.S., te o njegovoj prozivci od strane vojnika. Svjedočio je kako su ga izudarali, kako je ovaj čovjek jaukao i vrištao od bolova. Zvali su ga „onaj sa Kiseljaka.“ Svako veče je dobijao batine. Tukli su puškama, rukama i nogama. Svjedočio je o prebacivanju u osnovnu školu u Varešu. O registraciji od strane Crvenog križa, kao i o podrumu austrijske zgrade u Vareš Majdanu. Govorio je o svom ispitivanju od strane D.L.. Govorio je kako je na leđima nosio komšiju L.M.. Tu je bio i L.R.. M. je morao nositi zato što nije mogao hodati, bolili su ga bubrezi od mnoštva udaraca koje je zadobio boraveći u logoru. U Vareš Majdanu je bio smješten u ćeliju, a sa njim su u ćeliji bili L.A., L.M., L.E. i L.H. iz Stupnog Dola. Tu je bio i direktor Željezare po prezimenu B.. Bila su i tri lica albanske nacionalnosti, neki S., R. i B.P.. Kada je čuo za Maturice, uhvatio ga je strah, jer je još u srednjoškolskom centru u dvorani, te osnovnoj školi, čuo za hapšenja Bošnjaka i ubijanje od strane Maturica. Čuo je kako neki vojnik govori drugom vojniku u pritvoru u Vareš Majdanu gdje su bili Likići: „Como, nemoj pucati, jesmo li rekli da nema pucanja.“ U istrazi je rekao da ga prva fotografija podsjeća na osobu sa slamnatim šeširom, a druga fotografija na osobu sa šajkačom, a za fotografije broj 3, 4 i 5 ne može ništa reći jer su mu slike nepoznate (fotografija sa pozicijom broj 2. je optuženi Ilijašević Dominik).

Na glavnom pretresu, ovaj svjedok nije mogao prepoznati optuženog.

Svjedok Ć.S. je izjavio da je kritičnog jutra, tj. 23.10.1993. godine boravio u svom stanu u Varešu, u ulici 4. April na broju 28, tj. u naselju Selište. Tu je bio sa suprugom i dvoje djece. Dok je spavao začuo je snažan udarac u ulazna vrata stana. Bio je to udarac nogama i rukama. Vrata su se otvorila i u sobu su ušla četvorica naoružanih vojnika. Bili su to pripadnici HVO-a. Bili su našarani po licu. Odmah su počeli da psuju, te su uperili oružje u njega. Tražili su od S. novac i nakit. Dao im je 30 KM. Nakon toga, jedan vojnik mu je ugurao cijev automatske puške u usta tražeći od ovog svjedoka da preda naoružanje. Kada im je rekao da nema šta da preda, onda su mu naredili da izađe iz kuće. Nisu mu dali ni da se obuče. Povelili su ga prema centru grada. Vidio je da postoje grupice naoružanih vojnika koje privode Bošnjake. Čula se vriska i psovka. Nered su pravili kiseljačani. Odveden je u srednjoškolski centar. Tu je bilo oko 300 zarobljenih muškaraca. Bili su to Bošnjaci. Bilo je tu i S. komšija i prijatelja. U dvorani u srednjoškolskom centru bili su poredani u redove. Zarobljenim je naređeno da predaju zlato i novac, odnosno sve od vrijednih stvari. To su trebali staviti ispred sebe, a potom su vojnici išli ispred redova i kupili sve ono što su zarobljenici pojedinačno predali. S. je predao jednu veru. Bilo je prijetnji u tom smislu da ako

kod nekoga nađu zlato i novac da će isti biti likvidiran. Svjedok se sjeća kako je u dvorani vidio na leđima potpuno razapetog Luka Ibru, ali ne zna šta se sa njim desilo. Niko mu nije prilazio, svi su šutjeli. U popodnevnim satima u dvoranu je ušla jedna grupa od 6 naoružanih vojnika, od kojih pet u šarenim maskirnim uniformama, a jedan u crnoj. Ovaj crni je bio šef. Imali su oznake HVO-a. Za ovog crnog ne zna kakve je oznake imao na uniformi. Crni je odložio svoju automatsku pušku pored ulaznih vrata. Za pojasom je imao okačen jedan nož. On je bio šef, jer kada je on rekao da se nešto zaustavi, svi su morali stati. Njegov nadimak je bio „Como“. Taj nadimak je čuo u dvorani, a na taj nadimak se ovaj crni upravo i odazivao. Govorio je o tome kako ga je taj Como udarao, kao i ostale zarobljene civile. Dok su boravili u dvorani čuo je i za nadimak „Firgo“ ili „F.“. Ovog svjedoka su zvali „Crveni“ i „Kiseljačanin“. Za Comu je rekao da ga je u nekoliko navrata izvodio i tukao, zajedno sa svojom grupom. Comu je viđao i u osnovnoj školi u Varešu kada je prebačen iz dvorane srednjoškolskog centra. Como je tada došao sa pet ili šest uniformisanih vojnika. S. je odmah izveo na sredinu dvorane osnovne škole. Izvukao je nož, a zatim je S. uhvatio za uho, te mu isto zarezao. Ponovo je S. provocirao da je Kiseljačanin, te da mu nije jasno kako je mogao ostati živ u Kiseljaku. Psovao mu je balijsku majku. S. je od povrede nožem osjetio toplu krv kako curi niz lice. Prišli su i ostali vojnici iz njegove grupe, a kako je S. bio u krugu, počeli su ga udarati rukama i nogama. Na kraju ga je ostao udarati samo Como. Kako nisu S. mogli savladati, Como mu je govorio da legne i da ne ustaje. S. se svaki puta dizao na noge, a nakon posljednjih riječi „lezi i ne ustaj“ više mu niko nije prilazio da ga udara. S. je zaključio da je Comu bilo stid, jer S. nisu savladali njih šestorica, a udarali su ga u krugu. Govorio je kako su vojnici tražili E.A., te od njega tražili ključeve od auta. Svjedočio je o udaranju ovog čovjeka. Govorio je kako mu je jedan od vojnika skočio na glavu, a nakon toga je ispod njegove glave bila veća lokva krvi. Svjedok Č.S. izjavio je da je na Cominim nogama vidio zimske sportske patike, a ne vojničke čizme.

Svjedok Č.S. je u zarobljeništvu vidio i B.. Optuženog je prepoznao na glavnom pretresu. Rekao je da je to osoba koja ga je u više navrata fizički zlostavljala, te zasjekla mu nožem uho. Nije imao nikakve dileme kod prepoznavanja optuženog i naveo je da bi se prevario u optuženog jedino ako isti ima brata blizanca.

Svjedok A.M. je potvrdio hapšenja stanovništva od strane specijalnih jedinica HVO-a u Varešu, te odvođenje u dvoranu srednjoškolskog centra u Varešu. Bošnjake su privodile Maturice iz Kiseljaka. U dvorani srednjoškolskog centra u Varešu M. je bio zatočen 13 dana. Tu je bilo oko 350-400 zatvorenih civila. Svjedočio je kako je uhapšen od strane HVO-a, te odveden u dvoranu srednjoškolskog centra. Od Bošnjaka je traženo da predaju zlato i novac. Po kućama je vršena pljačka imovine Bošnjaka. Svi su bili smješteni u fiskulturnoj dvorani srednjoškolskog centra. U toku boravka tih 13 dana u dvorani, M. je vidio svakakvih ponižavanja, udaranja, maltretiranja, oduzimanja novca. Zatvoreni civili nisu smjeli gledati, jer im je naređeno da pogled mora biti usmjeren prema parketu, tako da je mnoga nedjela samo čuo, a nije sve u detalje mogao vidjeti. Za Comu je rekao da ga je upoznao u toku boravka u logoru. On je bio kao neki organizator svega negativnog. Njegovi vojnici su ga zvali nadimkom „Como“. A.M. je govorio o tome kako je Como jednu doktoricu udario nogom, te je istjerao na polje, a to je uradio jer je ona pružala pomoć zatvorenim civilima. Dalje, govorio je o A.E., kako je izveden i pretučen. To je uradio optuženi. E. su izveli na sredinu i pretukli ga, a civilima u dvorani su govorili da gledaju, te da vide šta će oni sada uraditi E.. Od udaraca ne samo od ruku već i od kundaka, E. je ostao ležati na parketu. Svjedočio je kako je optuženi naredio I.R. da se šamara sa M.. Dok su se ova dvojica šamarali, optuženi se smijao i to mu je bilo zabavno. Pustio ih je, a nakon što je rekao da su dobri, te da mogu bježati na mjesto. Govorio je kako je optuženog vidio kako se kreće po dvorani, te da u njegovom kretanju ima nešto čudno, odnosno kao da gega.

Na glavnom pretresu, svjedok je prepoznao optuženog. Bio je kategoričan u tome. Međutim, nakon suočenja, optuženi je izjavio da nikada nije zakoračio u dvoranu srednjoškolskog

centra, da nije tukao A., te M. rekao da je instruiran od strane AID-a. Dalje, M. je rekao da postoji čovjek kojeg on opisuje, te da M. treba govoriti istinu. Nakon izvjesnog vremena, u toku saslušanja, svjedok A.M. je rekao da nije siguran da je optuženi osoba iz dvorane.

Ovo posljednje sud nije prihvatio zato što je najvjerovatnije rezultat straha svjedoka A. M. od optuženog. Neshvatljivo je da svjedok vrlo jasno govori o Comi, da govori o konkretnim događajima, da govorio o tome šta mu je sve Como uradio u zarobljeništvu, kako njemu tako i drugim zarobljenim civilima. Da ga vrlo jasno u sudnici prepozna, da kod tog prepoznavanja prvobitno nema nikakvu dilemu, a da svoj iskaz mijenja u pogledu prepoznavanja optuženog, tek nakon što je optuženi ustao i rekao da je ovaj svjedok instruiran od strane AID-a i da treba govoriti istinu. Po ocjeni ovog vijeća ovo je rezultat samo straha, a nakon reakcije optuženog u sudnici prema svjedoku, jer kako neko može kategorično tvrditi, odnosno potvrditi da je optuženi upravo ona osoba koja je uradila određena nedjela, svo vrijeme to tvrditi bez imalo dileme, a u završnici svjedočenja devalvirati svoje iskazivanje, te reći da nije siguran da li je optuženi osoba iz dvorane. Ovaj sud još jednom ponavlja da je to samo strah od optuženog, a nakon što je isti djelovao, odnosno reagovao prema svjedoku, a to što je svjedok devalvirao svoj iskaz u završnici, ne može umanjiti kvalitet njegovog svjedočenja, te potvrdu da je optuženi, odnosno Como, izvršilac nedjela u dvorani srednjoškolskog centra. Takođe kvalitet svjedočenja ovog svjedoka vidi se i u tome što isti uvjerljivo opisuje događaj iz dvorane, spominje A. E.. Svjedoči o doktorici koju je Como udario nogom, jer je ista pomagala logorašima, te govori o međusobnom udaranju, odnosno šamaranju. Što je najinteresantnije u kvaliteti ovog svjedočenja, jeste to, da je svjedok izjavio da u kretanju Ilijašević Dominika ima nešto čudno, kao gegavo kretanje.

Svjedok A.E. je takođe potvrdio hapšenje civila Bošnjaka po Varešu od strane HVO-a. Govorio je o odvođenju civila u fiskulturnu dvoranu u srednjoškolski centar, o načinu odvođenja tih civila, o otimanju zlata i novca. Govorio je kako je premlaćivan u fiskulturnoj dvorani od strane pripadnika HVO-a. Negdje u popodnevnim časovima odmah nakon hapšenja, tj. 23.10.1993. godine u dvoranu je ušao neki našarani vojnik, te je pitao: „Ko je A.E.“. E. je digao ruku, a ovaj vojnik ga je upitao gdje mu je vozilo. Slagao je da mu je vozilo u Zagrebu na servisu. Tada nije nigdje izvođen. U večernim satima istog dana, ponovo je došao E. nepoznati vojnik u dvoranu, te ga prozvao da izađe, te stane na sredinu dvorane. Onda je rekao zarobljenim civilima da će sada vidjeti kako prođe onaj koji laže. To se mislilo zbog toga što je E. rekao da je vozilo u Zagrebu na servisu, a ustvari nije bilo i oni su došli do tog vozila preko njegove supruge R.. Nakon toga, ovaj vojnik ga je drvenim kundakom i rukama izudarao. Udario ga je u potiljak glave. E. je pao na parket. Osjetio je kako mu je pala navlaka sa prednjeg gornjeg zuba. Čuo je kako je taj zub, odnosno navlaka odskočila dva ili tri puta o parket. Srušio se na parket i izgubio svijest. Probudio se tek nakon 24 sata u Domu zdravlja u Varešu. Tu mu je pružena ljekarska pomoć. Tu je opran i od krvi koja mu je curila na usta, nos i uši.

Na glavnom pretresu, ovaj svjedok nije mogao prepoznati optuženog. Izjavio je da ne bi nikog mogao ni prepoznati, jer su bili mazani po licu, te što je bio u nesvjesnom stanju od udaraca i maltretiranja. Tek nakon svih dešavanja, čuo je da je u dvoranu dolazio Como i da su to bile Maturice.

Svjedok B.A. je izjavio da je i on uhapšen, te sproveden kamionom do dvorane srednjoškolskog centra u Varešu. Tu su dovozili zarobljene civile iz Vareša. U toku dana niko nije maltretiran, a tek uveče odjednom su se upalili reflektori u dvorani, a nakon što je u istu ušlo 4-5 vojnika. Imali su crne kape i crne rukavice, nisu se oslovljavali niti imenima niti nadimcima. Jedan je naredio da svi ustanu, te da obore pogled prema parketu. Otpjevali su pjesmu o apostolima. Zarobljeni civili su morali takođe pjevati u horu pjesmu o apostolima.

To veće niko nije udaran, ali u narednim danima u dvoranu su upadale manje grupe i udarali zarobljene civile. Najviše su izvodili Ć.S.. Za njega su mislili da je pripadnik Armije i on je dobio najviše batina. A. su tjerali da se tuče sa sinom J., a kada to nije mogao, prebili su ga do besvijesti. A. je boravio i u osnovnoj školi, odnosno u njenoj dvorani. Tu je saznao da su vojnici sa strane, a koji su dolazili i udarali civile, pripadnici Maturica. Govorio je kako su izudarali i A.E. od kojeg su tražili vozilo, a on kada to nije vozilo dao, ili nešto tako slično, onda su ga izudarali.

Svjedok P.B. je takođe bio u zarobljeništvu. Govorio je o patnjama civila u zarobljeništvu u Varešu. Izjavio je da su mu pripadnici HVO-a uzeli iz kuće 85.000 švicarskih franaka, a B. je zapriječeno da to ne smije nikome govoriti. Govorio je kako je bio premlaćivan u zarobljeništvu. Izjavio je da su to radile Maturice iz Kiseljaka. Izjavio je kako je I.R. dolazio u salu srednjoškolskog centra i naredio vojnicima da udaraju zatvorenike. Govorio je o udaranju Ć.S., kao i L..

Svjedok P.K. je izjavio da je bio pripadnik HVO-a i to kao običan vojnik. Sve do dolaska Maturica nije bilo zarobljavanja, a kada su iste došle, počelo je zarobljavanje. Ovaj svjedok je 10-15 dana čuvao zarobljene u Vareš Majdanu. To je bio jedan magacin koji je pretvoren u zatvor. Njegov zadatak je bio da čuva Bošnjake, zato što su došle Maturice. Za vrijeme njegove smjene niko nije maltretiran. Što se tiče L., za iste je čuo da su ih dovele Maturice. Maturice su dolazile u zatvor, ali kada bi to pokušali za vrijeme Krešimirove smjene, on bi ih vratio i nije dozvoljavao da uđu.

Svjedok L.J. posvjedočio je da je čuo u dvorani srednjoškolskog centra gdje je bio zatočen i premlaćivan, kako neko govori: "Como, dođi ovamo da vidiš ovoga, majku mu balijsku."

Dakle, naprijed navedeni svjedoci potvrđuju šta se sve dešavalo u fiskulturnoj dvorani srednjoškolskog centra u Varešu, u prostorijama osnovne škole u Varešu, kao i u podrumu austrijske kuće u Vareš-Majdanu. Navedeni svjedoci potvrđuju da su Maturice radile na provođenju mjera zastrašivanja i terora, kolektivnog kažnjavanja, protuzakonitog zatvaranja, te pljačkanja bošnjačke imovine u Varešu. U navedenim prostorijama protupravno su odvedeni i zatvoreni civili Bošnjaci, njih od 300-400, koji su na najbrutalniji način fizički i psihički zlostavljani i mučeni, a što potvrđuju svjedoci Ć.N., Ć.S., A.M., A.E., B.A., P.B.P.K., L.J., kao i ostali L.. Iskazi ovih svjedoka u potpunosti se podudaraju. Podudaraju se i u pojedinačnom zlostavljanju, odnosno opisivanju mučenja, udaranja i zlostavljanja pojedinih zatvorenih civila. Svjedoci međusobno govore o udaranju Ć.S., A.E., A.M., B.A.. Govore kako se B.A. morao udarati sa sinom J., govore kako je najviše udaran Ć.S., a za A.E. kažu da su njega udarali zbog toga što im nije predao auto. Svjedok Ć.S. je potpuno uvjerljivo rekao da je optuženi, odnosno Como, osoba koja je vršila nedjela u navedenim prostorijama. To je rekao sa tolikom sigurnošću, da sud nije imao nikakvog razloga da u to ne povjeruje. Rekao je da se jedino može prevariti ako optuženi ima brata blizanca. Svjedok A.M. je za optuženog rekao da ima nešto čudno u njegovom hodu, a to je kao da se gegavo kreće, a što se upravo poklapa sa hodom optuženog, a što potvrđuju i drugi svjedoci, kao i sam optuženi. Takođe je i svjedok A.M. prepoznao optuženog i izjavio da je optuženi osoba pod nadimkom Como, a koji nadimak je čuo i Ć.N. u zgradi austrijske kuće u Vareš Majdanu, a kasnije i A.E. i B.A. Svi ovi svjedoci rekli su da su Maturice dolazile među zarobljene civile i iste udarali, a to je potvrdio i svjedok P.K..

Svjedok Ć.S. je rekao da je optuženi na nogama imao Adidas patike, a ne vojničke čizme, a što se i podudara sa odbranom optuženog, koji je rekao da zbog kraće noge ne može nositi vojničke čizme, a što je i u sudnici pokazivao.

Dakle, ova grupa svjedoka na nesumnjiv način i van svake razumne sumnje potvrđuje drugi dio prve tačke činjeničnog supstrata, kako izmijenjene optužnice, tako i izreke ove presude.

Tačku 2. izreke ove presude potvrđuju svjedoci L.E., L.J., L.M., L.R., L.H. i L.A..

Svjedok L.E. je izjavio da je bio komandir noćne straže u Stupnom Dolu. Taj zadatak je obavljao do 18.10.1993. godine. Nakon toga, boravio je u Dabrinama i u Brezi, a radi nekog vlastitog posla, pa je u poslijepodnevnim satima pošao nazad u Stupni Do zajedno sa braćom L.J. i M., te komšijama L.H. i L.A.. Tu je bio i L.R., brat L.E.. Trebali su skrenuti u naselje Budoželje. Međutim, tu su ih zaustavila dva policajca HVO-a sa puškama. Naredili su im da izađu iz vozila, te im rekli da moraju ići na informativni razgovor u Vareš, a da će nakon razgovora biti pušteni. Uzeli su njihovo vozilo mercedes kojim su se kretali, a ubrzo za tim dolazi vozilo kombi vojne policije u kojem je bio i L.D., pa su ove ubacili u kombi i odvezli u Vareš. Smjestili su ih u zgradu preko puta općine koja je bila Savez socijalističke omladine Vareš. Tu su zatekli policajce Krstić Brunu, Tvrtka Jelića, te braću Brđanović, a bio je tu i komandir L.D.. Odmah po ulasku u prostoriju bili su grubo pretučeni gumenim policijskim palicama, te su ih ubacili u jednu prostoriju. U toku noći jednog po jednog izvodili su iz prostorije, te ih ispitivali i udarali. Bila su to glupa pitanja, a kada ne bi odgovarali dobijali bi batine. Nabijali su im vreću na glavu, te ih udarali, da se ne zna ko ih je udarao. Nakon što su prošli te torture, nekoliko dana nisu jeli ni pili. Nuždu su vršili u konzervu koju su istresali kroz prozorčić. Tek treći dan ubacili su im jedan hljeb na njih šestoricu. U petak naveče ponovo su počeli pojedinačno prozivati i izvoditi Likice u posebnu prostoriju gdje su bili pretučeni. E. je u toj prostoriji zatekao ponovo L.D. sa nepoznatim vojnicima. Za jednog je čuo da se zove Nindža i da je iz Kaknja i ovaj je E. najviše tukao. Kasnije je čuo da Nindža ima crni pojas, a to je isti zaključio jer ga je udarao nogama, pa je shvatio da dobro zna borilačke vještine. Vojnik koji je ispitivao E., a vezano za Stupni Do, je rekao: „Sutra ćemo vam napasti selo, pobiti sve živo što se kreće i zapaliti.“ E. je znao da će se dogoditi neki masakr, odnosno pokolj, a što se i obistinilo. E. je grubo pretučen od prisutnih vojnika. L.D. ga nije udarao, ali je učestvovao u ispitivanju. Sve ovo što je prošao E., prošli su i drugi L.. Isto to veče, prebačeni su od strane vojne policije u Vareš Majdan, te su smješteni u neku prostoriju, odnosno podrum stare zgrade, a koji podrum je preuređen u zatvor. Potvrdio je da je optuženi upravo ona osoba koja je vršila nečovječno postupanje i mučenje prema njemu i ostalim L.. Potvrdio je kako je neko optuženom rekao: „Como, kume, hoćeš li malo izaći.“ Maturice su jedinica koja je pravila nereda po Varešu i sve ono za što se optuženi tereti, a u toj jedinici bio je i optuženi. Cijeli Vareš je brujao o Comi. Ovog svjedoka, optuženi je prilikom ispitivanja, maltretiranja i udaranja, ubo nožem u but noge. Tom prilikom optuženi je pitao E. da li bi A. umro ako bi mu odsjekli polni organ, na što mu je ovaj rekao da ne zna da li bi umro.

Nakon što su premlaćeni u prostorijama bivšeg Saveza socijalističke omladine, prebačeni su u Vareš Majdan. E. tu nije vidio optuženog. E. je u fazi istrage, a prilikom predočavanja fotografija (od 1-6) za fotografiju broj 2 (pozicija-Ilijašević Dominik), rekao da ga ista podsjeća na osobu koja ga je ispitivala u prostorijama vojne policije u Varešu. Na glavnom pretresu ovaj svjedok nije imao nikakvu dilemu da optuženi nije osoba koja je vršila ispitivanje odnosno maltretiranje L. u vojnoj policiji, te je potvrdio da je Ilijašević Dominik upravo ona osoba koja ga je ubola nožem u but. Nije imao nikakvu dilemu u vezi prepoznavanja optuženog. Za L.A. rekao je da je istome prilikom ispitivanja zarezano uho, te da su mu zabolili nož u stopalo kroz cipelu.

L.E. bio je zatočen ukupno 18 dana.

Svjedok L.J. je izjavio da je šest dana prije napada na Stupni Do uhapšen. Tog dana bio je u Brezi u posjeti amidži, gdje se zadržao do podne. Amidžić R. ga je vozio nazad u Stupni Do. Tu je bio još i M., E., H. i A.. Svi su bili u civilnoj odjeći. U Budoželju zaustavila ih je policija

HVO-a sa oružjem. Policija je uperila oružje u njih i naredila im da izađu, što su ovi i učinili. Nakon izlaska iz vozila vidio je po brežuljcima puno naoružanih pripadnika HVO. Priveli su ih do mosta gdje su se naslonili rukama na metalnu šipku. Tu su ih pretresli. Nakon toga, sprovedeni su u Vareš i smješteni u jednu od prostorija HVO policije, koja se nalazila preko puta zgrade Općine u Varešu. To je bio neki pritvor. Tu su ponovo pretreseni, te su ih ubacili u prostoriju veličine 4 x 4. Taj dan niko ih nije dirao, sve do naveče. Samo je u prostoriju ulazio Bruno Kristić da provjeri da li se nalaze okrenuti prema zidu sa rukama na potiljku glave i klečeći na koljenima, jer je tako naređeno da budu u prostoriji. Prilikom kontrole obično bi nekom od njih zadao udarac nogom u predjelu leđa. Naveče sva šestorica su pojedinačno izvođeni u drugu prostoriju, gdje su grubo pretučeni. Kada je J. došao na red naređeno mu je da klekne na koljena u prostoriji gdje je izveden, zatim su mu ruke vezali lisicama na leđima, a na glavu nabili vreću, nakon čega je počelo udaranje svime i svačim. To je trajalo oko 20 minuta. Niko ga za to vrijeme nije ništa pitao. Kada su se vratili u sobu gdje su bili, H. nije mogao uopće ni prepoznati, toliko je bio izudaran. Prepoznao ga je samo po njegovim teniskama. Svi su bili krvavi po tijelu i odjeći. Ispitivao ih je Bruno Kristić, kao i L.D., te neki nepoznati vojnici. Noć prije napada na Stupni Do ispitivao ih je Como. J. je sa ostalima ponovo prošao sva maltretiranja. Kada ne bi odgovorio na pitanje koje bi odgovaralo Comi, udarao bi ga nogom po rebrima. Bio je tu još jedan koji je znao borilačke vještine. Como je držao neki nož za koga je rekao da će ovo sutra suditi njegovoj kćerki. Ispitivanje se svodilo na podatke o Stupnom Dolu. Potvrdio je maltretiranja i u srednjoškolskom centru u Varešu. Tu je govorio o udaranju Ć.S. i A.E.. Rekao je da je čuo riječi: „ Como, dođi ovamo da vidiš ovog, majku mu balijsku.“ L.J. je bio zatvoren 19 dana. Prilikom ispitivanja u jednom trenutku bio je zajedno i sa H., kojeg su takođe prebili. Zna da je u jednom trenutku u prostoriju ušao jedan vojni policajac, te je rekao:“ Kume, Como, hoćeš malo“, a onda je optuženi izašao za njim.

Ovaj svjedok je na pretresu nakon predočavanja svih šest fotografija, optuženog prepoznao na fotografiji broj 2. Pored toga, u sudnici je direktno nakon suočenja, prepoznao optuženog, odnosno potvrdio da je optuženi upravo ona osoba o kojoj je i govorio. Tu nije imao nikakvu dilemu. J. je poslije rata imao moždani udar i jako mu teško pada svjedočenje.

Svjedok L.M. navodi da je 18.10.1993. godine uhapšen zajedno sa bratom J. i rođacima E., R., te H. i A.. Nakon hapšenja sprovedeni su u prostorije HVO-a preko puta Općine u Varešu. M. je tu prepoznao policajca Pavlović Marinka. U policiji su ga skinuli potpuno golog. Izvršen je pretres i nad njegovim bratom J.. Tu večer, a po smještaju u jednu prostoriju, sva šestorica su izvođena na razgovor, te su bili tučeni i ispitivani. Tu je bio L.D. Šimičević Ivo, Dodik Vitomir, Kristić Bruno. To su ljudi koje je M. poznavao. Na glavu su im stavljali nekakve hlače u kojima je bila uvučena špaga, pa su ih onda tako udarali. Ispitivali su ih oko vojske i Armije u Stupnom Dolu. Šestu večer su ih ispitivali kiseljačani. Tom prilikom bio je prisutan i L.D. i još neki vojnici. Svi su za redom izvođeni i udarani. Sljedeće jutro prebačeni su u fiskulturnu salu osnovne škole u Varešu. Tu je bilo dosta zarobljenih civila. Tu je vidio A.M. i P.S.. M. i dan danas od ovih događaja ima zdravstvenih problema. Ima visok krvni pritisak, oštećene bubrege, mokri krv, a prije događaja je bio zdrav čovjek. Kada je bio pretučen, imao je veoma visok krvni pritisak, tako da je događaj više čuo, nego što je vidio. M. brat J. je istom rekao da ih je optuženi premlaćivao u policiji, a nakon što ga je vidio na televiziji.

Svjedok L.R. je dana 18.10.1993. godine boravio u Zenici, gdje je bio radi izrade proteze za desnu nogu, koju je izgubio kao pripadnik Armije BiH, nagazivši na minu. Tog dana vraćao se u Stupni Do sa komšijama E., M., J., H. i A., a koje je pokupio u Brezi. Rešad je vozio Mercedes 200 D. Pošto je znao da ne može proći kroz Vareš i doći u Stupni Do, krenuli su preko Budoželja, odakle bi pješke išli u pravcu Stupnog Dola. Međutim, u Budoželju ih je zaustavila Vojna policija HVO-a. Jedan od njih bio je Jelić Tvrtko, kojeg je R. od ranije

poznao. Upitao je Tvrtka šta nije uredu. Međutim, isti je naredio da izađu iz auta, držeći i dalje uperenu pušku u njih. Rekao je da moraju ići na informativni razgovor u Vareš. Oduzeli su im Mercedes 200 D, a njih smjestili u jedan kombi-furgon, te ih odvezli u vojnu policiju u Vareš. Tu su ih poredali uz zid u prostoriji gdje su bili smješteni. Neredili su im da se skinu do pojasa, pa su ih pretresli. Tražili su oružje i novac. R. se sjeća da je jedan vojni policajac po nadimku „Šušnjara“ od njega tražio mercedes i novac, a pošto nije imao novca, udario ga je gumenom palicom po leđima. Takođe je i L.D. bio prilikom njihovog zarobljavanja na punktu. Nakon pretresa smjestili su ih u jednu malu prostoriju, koja je imala jedna vrata, a na zidu je bio prozor sa željeznim rešetkama. Radilo se o prostoriji 5 x 4 m i 2,5 m visine plafona. Na podu su bile vojničke spužve i vojnička ćebad. Naveče su ih izvodili na ispitivanje jednog po jednog. Stavljali su im lisice, te im ruke vezali na leđa. Tu je prepoznao dvojicu policajaca iz Vareša, Terzić Slobodana i Zubonja Antu. Kada su R. uveli u prostoriju za ispitivanje, naređeno mu je da sjedne na stolicu pored zida, a potom su mu na glavu navukli vreću. Usljedila su ispitivanja o Stupnom Dolu i o Armiji u Stupnom Dolu. Prilikom ispitivanja grubo je pretučen svim i svačim. Osjetio je čak i udarac flašom u glavu, jer je čuo zveket flaše, te je osjetio kako mu se staklo rasipa po tijelu. To je trajalo oko pola sata. Vraćen je u prostoriju. Zadobio je teške udarce po glavi i po leđima. Po glavi je imao čvoruge, a po leđima masnice i dan danas osjeća posljedice od tih udaraca. Često ga boli glava. Svi L. prilikom ispitivanja su bili pretučeni i uglavnom su im postavljena ista pitanja kao i R.. R. je govorio kako je u ćeliju dolazio i vojni policajac Bruno, koji je provjeravao da li kleče sa rukama na leđima, jer je tako bilo naređeno da budu u prostoriji. Govorio je šta je sve prošao u zarobljeništvu, kao i o tome kada je u vojnu policiju došao i neki zapovjednik iz Kiseljaka. Taj zapovjednik je psovao balijsku majku, a predstavio se kao zapovjednik jedinice iz Kiseljaka i rekao da će napasti na Stupni Do, sve spaliti do temelja i pobiti sve živo što se kreće. Kada je bio taj zapovjednik iz Kiseljaka, ponovo su pretučeni. Tu je bila i neka osoba koja je znala borilačke vještine, jer se po udarcima nogom to moglo zaključiti. Nakon boravka u vojnoj policiji, prebačeni su u Vareš Majdan, a potom i u sportsku dvoranu osnovne škole u Varešu, gdje su bili zarobljeni Bošnjaci iz Vareša. U dvorani je dobio informaciju da su napad na Stupni Do počinile jedinice iz Kiseljaka i to Maturice i Apostoli. Tada je čuo za nadimke Come i F., te je čuo i za I.R.. Sve su to bili neki zapovjednici. Za vrijeme boravka u sali dolazili su nepoznati vojnici i zarobljene civile su tjerali da ustanu i svi su zajedno morali pjevati pjesmu „Oj Alija, cijeli svijet se smije, Bosna pala, a Kiseljak nije“. Kada je uvezao priču od ostalih zatvorenih lica, onda je shvatio da su Como i F. ona lica koja su ga ispitivali u vojnoj policiji. Preko TV je prepoznao Dominika Ilijaševića i to kada je bio prilog o suđenju u predmetu Joze Leutara. Tada je prepoznao optuženog kao osobu koja je vršila ispitivanje. Na glavnom pretresu je prepoznao optuženog, odnosno nakon suočenja. Optuženi je rekao da nikada nije bio u vojnoj policiji, da tamo nije zakoračio, a R. je rekao:“ Jesi, jesi, šta te imam gledati, sjedio si ovako kako sjedi ovaj advokat, kako te nije stid, šta ste tamo uradili.“ Dalje, izjavio je da poznaje ovog gospodina iza svojih leđa (mислеći na optuženog), rekao je da je optuženi bio u policiji prilikom R. maltretiranja, te na zna da li je optuženi gospodin, optuženi je bio tada sa nožem, a R. je govorio da će mu odsjeći i drugu nogu. Optuženog je odmah prepoznao po faci na TV kada je vidio prilog. Nije imao nikakve dileme kod prepoznavanja optuženog.

Svjedok L.H. je takođe svjedočio na identičan način kao i prednji svjedoci o svom zarobljavanju, kao i zarobljavanju ostalih L.. Svjedočio je o načinu ispitivanja i udaranja u vojnoj policiji, te smještaju. Govorio je da je zapovjednik vojne policije bio L.D. Najgora noć za L. je bila 22.10.2003. godine, kada su ponovo svi pojedinačno izvođeni, ispitivani i udarani. Prije H. izvođenja, ispitivani su i udarani E. i R.. Kada je došao red na H., isti je takođe sproveden do prostorije gdje će biti ispitivan i premlaćivan. U toj prostoriji je bilo nekoliko momaka. Neki su sjedili za stolom, a neki stajali. Tu je zapazio i vojnog policajca iz Vareša, Matić Srećka. H. su sproveli do radijatora, a onda je počelo udaranje i

premlaćivanje. U prvom udaranju ostao je bez četiri zuba gornje vilice i to prednja četiri zuba, a što je svjedok i pokazao sudu. Dobijao je udarce u predjelu glave. Desno oko ga je puno boljelo. Na njega nije mogao ništa vidjeti. Mislio je da mu je oko ispalo. U prostoriji je bio neki koji je znao borilačke vještine, jer je skočio u zrak i u zraku se okrenuo i tako zadao udarac H.. Od tog udarca H. je izgubio svijest i pao na pod. Ne zna kada je došao svijesti. Osjetio je jako krvarenje iz usta i nosa. Jednom rukom se držao za oko, jer je mislio da će mu ispasti, a drugom rukom se držao za usta i nos, a zbog krvarenja. Nakon toga su ga podigli sa poda, posadili na stolicu, a potom je nastavljeno ispitivanje. Jedan od vojnika imao je rambo nož i pištolj. Pokazivali su mu kartu radi položaja u Stupnom Dolu, pa je H. polusvjesno prstom pokazivao mjesta u Stupnom Dolu, ali nije mogao potrefiti prstom određena mjesta na karti. Nakon nekoliko dana, kada je pušio cigaretu i istu prinosio prema pepelnici da je otrese, promašio je, jer je izgubio koncentraciju. H. su ispitivali oko rovova u Stupnom Dolu. Dok je bio u prostoriji, uvodili su i A., M. i J.. Vjerovatno da se provjeri H. priča. U jednom trenutku M. i A. su postavljeni jedan na spram drugog da se tuku, tada se osjetio i nekakav smrad, pa su izveli M. iz prostorije. U jednom trenutku, vojnik koji je imao nož, drškom noža je udario H. u tjeme glave, te mu rekao: "Sutra ću na ovaj nož nabiti tvoje dijete." Na koje riječi mu je H. rekao: "Ubij mene." Nakon toga, repetiran mu je pištolj, te mu je naređeno da zine, a potom mu je cijev pištolja ugurana u usta. Vojnik je pištoljem opalio. Pištolj je škljocnuo, a onda je vojnik rekao: "Vidi balije, psujući mu majku, nije ni trepnuo." Naredili su mu da ustane, odveli ga do vrata, tu mu naredili da obe ruke digne iza glave, te da se sa tri prsta na rukama nasloni na vrata, da raširi noge, te da leđa izvije, nakon čega je ponovo usljedilo premlaćivanje, a potom su ga izveli iz prostorije. U prostoriji je poslije H. ostao A.. Svjedok je izjavio da je kasnije čuo da su Maturice bile u Varešu i u Stupnom Dolu, a da je njihov zapovjednik Como. Osoba koja ga je udarala nožem po glavi i prijetila nabijanjem djeteta na nož, je Como. Nakon vojne policije, prebačeni su u Vareš Majdan, a potom i u osnovnu školu u Varešu. H. je govorio kako su tu zatekli veliki broj zarobljenih civila. U osnovnoj školi u Varešu tjerali su ih da pjevaju pjesmu: „ Oj Alija, Alija, cijeli svijet se smije, Bosna pala, a Kiseljak nije.“ To su morali pjevati svi civili u osnovnoj školi. Na pretresu H. nije imao nikakve dileme da prepozna optuženog. Izjavio je da je optuženi ona osoba koja mu je gurala pištolj u usta, te ga nožem udarila u glavu. Kod takvog iskazivanja, H. nije imao nikakve dileme.

Svjedok L.A. je izjavio da je noć prije napada na Stupni Do maltretiran, odnosno udaran, kao i ostali L. od strane optuženog. Na pretresu je rekao da je maltretiranje vršio gospodin iza A. (misleći na optuženog Dominika Ilijaševića), te je rekao da mu je optuženi nožem probio lijevo stopalo. E. je rekao da li bi ovaj svjedok umro, ako bi mu odsjekao polni organ. E. je rekao da ne zna, a potom je optuženi A. zarezao desno uho. Uho mu je uhvatio jednom rukom, a drugom zarezao. Optuženi je postavljao pitanja, koliko ima vojske u Stupnom Dolu, kakvo je naoružanje i slično. A. su tjerali da se tuče sa M., nakon čega su M. istukli. Tada je nešto zasmrdilo. Nakon čega su M. izveli iz prostorije. U prostoriji je ostao zajedno sa H. i E.. Sjeća se da je optuženi govorio da će poklati i spaliti čitavo selo, a mislio je na Stupni Do. Optuženi je imao pištolj u ruci, kojeg je okretao na stolu. Što se tiče stopala, izjavio je da je ono potpuno probijeno. Nije imao nikakvu dilemu kod prepoznavanja u sudnici. A. je faca optuženog ostala u tolikom sjećanju, da je odmah kada je vidio sliku u novinama, rekao da je to osoba koja ga je udarala i uradila nedjela prema njemu i drugim L.. A. je u sudnici skinuo cipelu i čarapu sa lijeve noge, te je pokazao ožiljak na lijevom stopalu, a koji je veličine oko 2 cm. Takođe, optuženi mu je gasio cigaru na čelu. Odbrana je stavila prigovor na gašenje cigarete o čelo svjedoka, tvrdeći da optuženi ne puši. Međutim, svjedok je odgovorio da to nema nikakve veze, a da je cigaretu uzeo od nekoga drugog, ali nije vidio od koga, niti ko je pušio u prostoriji, te mu istu ugasio na čelu. Isto tako, ovaj svjedok je izjavio da je na njega vršen uticaj u vezi sa svjedočenjem. To je radio M. I., koji je kasnije umro, tako što se A. ocu predstavio da je iz Vojne bezbjednosti, te da se sa A. treba naći u vezi sa suđenjem

Ilijašević Dominiku. A. otac je I. dao broj telefona svoga sina, pa ga je M. nazvao, kada se ovaj vraćao sa puta iz Hrvatske. Dogovorili su se da se nađu na benzinskoj pumpi u Visokom. Prilikom razgovora, A. je posumnjao u ovu osobu, pa je čak i neku izjavu potpisao ovom čovjeku, dok su razgovarali u A. kamionu. Ovaj mu je rekao da na suđenju kaže da ne poznaje Dominika. Sutradan su mu se ponovo pojavila neka dva tipa da ga vode u Zenicu, ali je to A. odbio.

Dakle, na prednji način L. su u potpunosti potvrdili 2. tačku činjeničnog supstrata. Njihovi iskazi u potpunosti se podudaraju u vremenu i načinu njihovog hapšenja, odvođenju u prostorije vojne policije, odnosno nekadašnji Savez socijalističke omladine u Varešu, o ispitivanju i udaranju u vojnoj policiji, od strane optuženog i njegove grupe, a naročito dana 22.10.1993. godine uoči napada na Stupni Do. Iskazi se podudaraju i o način ispitivanja 22.10.1993. godine od strane optuženog i njegove grupe, o broju rovova, vojnika i naoružanju u Stupnom Dolu. Iskazi se podudaraju i u tome da je prilikom premlaćivanja optuženi L.H. udario drškom noža u čelo, da mu je optuženi govorio da će sutradan, tj. 23.10.1993. godine njegovo dijete okretati na nožu kojem ga je udario, podudaraju se u tome da je optuženi H. repetirao i stavljao pištolj u usta, da je L.A. optuženi probio lijevo stopalo nožem i zarezao desno uho, a da je L.E. zadao jedan ubod nožem u predjelu buta noge. Dakle, L. u potpunosti potvrđuju 2. tačku činjeničnog dijela ove presude. Ispitivanje L. o broju vojnika, broju rovova, položajima rovova, o naoružanju u Stupnom Dolu, pokazivanje karte sela Stupni Do L., te traženje da L. pokažu rovove na karti, stvara logičan zaključak da je optuženi učestvovao u planiranju i pripremi napada na selo Stupni Do, a što je u potpunoj logičnoj vezi sa iskazima svjedoka koji su govorili o učešću optuženog u zločinima u Stupnom Dolu. Dalje, da je optuženi učestvovao u planiranju i pripremi zločina u Stupnom Dolu, proizilazi i iz same odbrane optuženog, koji istina tvrdi da je kao komandir voda vodio grupu Maturica na brdo Bogoš, prilikom akcije na Stupni Do (brdo Bogoš nalazi se iznad sela Stupni Do), ali negira da je učestvovao u zločinu na Stupni Do. Međutim, analizirajući i ovakav dio odbrane optuženog, stvara se logičan zaključak da je Ilijašević Dominik morao biti u pripremnim aktivnostima. Iz iskaza saslušanih svjedoka po prijedlogu odbrane vidi se da su Maturice, Apostoli, kao i druga vojska odnosno jedinice HVO-a, bili podignuti za akciju na Stupni Do. Izvršena je mobilizacija jedinica iz Kiseljaka u Vareš, izvršeno je postrojavanje, smještaj jedinice na području Vareša nekoliko dana prije akcije na Stupni Do, izvršena je priprema podrške, veze, izdata su naređenja itd. Dakle, izvršeno je sve ono što u operativno-taktičkom planu prati jednu akciju. Sve ove okolnosti, kao i svojstvo optuženog, sa naprijed navedenim činjenicama, stvaraju zaključak da je optuženi učestvovao u planiranju i pripremi zločina u Stupnom Dolu, a potom da je učestvovao i kao izvršilac. Osim toga, L. potvrđuju i to da su Maturice, odnosno i sam optuženi, učestvovali u zarobljavanju velikog broja civila Bošnjaka u Varešu, te smještaju tih civila u osnovnu školu i fiskulturnu dvoranu SŠC u Varešu. Potvrdili su kako su Maturice kolektivno zlostavljali, odnosno kažnjavali sve civile u zarobljeništvu, gdje su ih udarali, a potom tjerali da pjevaju određenu pjesmu. Optuženi je pokušao sa određenim brojem svjedoka, a o kojima je već bilo govora u ovoj presudi, da umani kvalitet svjedočenja L.. Međutim, L. su vrlo jasno, uvjerljivo i bez ikakve sumnje kazali da je optuženi ona osoba koja je vršila ispitivanje i nedjela u vojnoj policiji, te da je uradila one radnje koje su i opisane u tački 2. ove presude. Likici su u to potpuno sigurni, a zapamtili su ga po izgledu lica, odnosno kako to kažu „po faci“.

Da je optuženi učestvovao u planiranju napada na Stupni Do, osim navedenog govori i činjenica da je on bio komandir voda, a što i sam optuženi tvrdi, te da je imao motorolu. Neprihvatljivo je to što optuženi govori da je na postrojavanje za odlazak u Vareš došao sa rođendana, te da nije ništa znao šta se sprema, upravo zbog činjenice da je on bio komandir voda u Maturicama. Dakle bio je u komandom sastavu te jedinice, pa je nelogično da u tom svojstvu ne učestvuje u planiranju i pripremi napada na Stupni Do. Da je bio komandir voda

govori i sam optuženi, a da je bio neki zapovjednik, odnosno šef među vojskom, potvrđuje i niz saslušanih svjedoka koji su po ponašanju optuženog, te po riječima koje su bile prema njemu upućene, stekli utisak da je on kao neki šef ili zapovjednik. Osim toga, prepoznat je i po motoroli, a što potvrđuju i svjedoci koje je optuženi predložio da se saslušaju pred sudom, te koji su rekli da je optuženi u akciji na Stupni Do, odnosno kako to oni tvrde, brdo Bogoš, bio na vezi sa radio uređajem-motorolom.

Svjedokinja B.Z. jasno je svjedočila o 3. tački činjeničnog dijela ove presude. B.Z. je izjavila da je u maju mjesecu 1993. godine optuženi došao sa još dvojicom vojnika njenoj kući u Han Ploči, tražeći H.E. i oružje. Optuženi je bio u njenoj kući. Bili su u maskirnim uniformama sa oznakama HVO. Pretražili su kompletnu kuću. Na spratu kuće Z. je bila sa kćerkom, a u prizemnom dijelu bila je njena svekrva. Optuženi nije ništa uradio prema njima, ali su galamili i preturali kuću tražeći E.. Govorila je o zarobljavanju njenog muža, njegovog brata A., U. I. i M., te kako su odvedeni u kasarnu i zatvoreni. Pušteni su nakon tri dana. Kada je išla suprugu u posjetu, ponovo je naletila na Comu. Govorila je i o napadu na selo Han Ploča, odnosno Grahovce, u junu mjesecu 1993. godine. Tom prilikom odvajani su muškarci od žena, te su paljene kuće. Z. kuća je prva zapaljena. Ponovo je prepoznala Comu u tom napadu. Imam F.K. ubijen je na pragu kuće H.S.. Sam čin ubijanja svjedokinja nije vidjela, ali je vidjela pored njegovog tijela, grupu vojnika, među kojima i optuženog. Vidjela je da je optuženi imao pušku. Tu je bio i F. i Pačo. Zna da su od F. tražili novac. Kada je vidjela tijelo F.K., zapazila je da je u njega ispucan rafal preko grudi. Vidjela je kako ljude po selu tuku, kako ljudi zapomažu, čula je kako se deru, vidjela je kako su veći broj muškaraca odveli do garaže D.A., gdje su ubacili i ubijenog K.F., te su tu garažu zapalili. Svjedokinja ne zna tačno ko je bio sve u garaži, ali niko nije izašao živ. Zna da su odveli H.H. i njegovog sina K.. Zatim hodžu B.O., nekog Foču, jednog M., nekog sandžakliju-crnogorca. Como je bio među vojnicima koji su ove ljude tukli, utjerali u garažu, a potom zapalili. Como je bio i u grupi koja je odvela F.J., a potom ga ubila. Tu je bio i F.. Nadimke je čula, pa ih tako prezentira sudu, a za Comu je čula i od ranije. Događaj je posmatrala iz obližnjeg groblja, gdje se bila sakrila. Izjavila je da su Maturice napale selo Grahovce. Na glavnom pretresu nije imala nikakve dileme u prepoznavanju optuženog. Van svake razumne sumnje je potvrdila da je optuženi osoba koja se veže za nadimak Como, te da ga je vidjela u selu Han Ploča i Grahovcima. Faktički B.Z. je potvrdila da je optuženi dana 12.6.1993. godine prilikom oružanog napada na selo Grahovci sa Maturicama pješadijski ušao u ovo selo, a zatim učestvovao u ubistvima, nečovječnom postupanju, udaranju i tuči mještana tog sela, kojom prilikom je ispred kuće H.S. ubijen imam tog sela F.K., kojeg su prethodno pretukli, a zatim njegov leš ubacili u garažu D.A., zajedno sa grupom pretučenih civila, koju su zapalili. Iz garaže niko nije izašao živ.

Takođe i svjedokinja K.I. potvrdila je paljenje kuća u selu Grahovci. Ona je posvjedočila da je iz svoje vikendice u Radanovićima vidjela paljenje kuća u selu Grahovci, kada je isto bilo napadnuto, te je potvrdila da su mještani tog sela preživjeli razne torture, jer su odbijali da se predaju, zbog čega su mnogi i ubijeni.

Dakle, iz iskaza svjedokinja B.Z. i K.I. u cjelosti se potvrđuje 3. točka činjeničnog dijela. Tu imamo i iskaz svjedoka T.LJ. koji je rekao da su pripadnici HVO-a, mada nije rekao koje jedinice, prilikom napada na Grahovce, ubili K.F. i J.F..

Svjedokinja K.I. svjedočila je o događajima koji su opisani u tački 4. izreke ove presude. Svjedokinja K.I. je prepoznala optuženog u sudnici. Izjavila je da ga je vidjela i prije rata po igrankama i teferičima. Navela je da je optuženi iz Mokrina i da ima nadimak Como. Taj nadimak optuženi ima još od prije rata. Ifeta je čula da je optuženi u ratu bio neki zapovjednik u Maturicama, odnosno da je zapovjedao jedinicom. Od prije rata je znala da se

zove Dominik Ilijašević. Vidjela ga je 100 puta i znala je da ima kraću nogu. Što se tiče 4. radnje koja se optuženom stavlja na teret, K.I. je izjavila da je vidjela kritičnog dana kako je optuženi izašao iz nekog mercedesa (o mercedesu govore i svjedoci koje je odbrana predložila, mada ne uvezuju optuženog za to vozilo, već druga lica – dato objašnjenje u presudi), gdje je sjedio na mjestu suvozača, držeći pušku u ruci, a koju je u jednom trenutku podigao u zrak i iz nje ispalio jedan rafal. Na trotoaru ispred zgrade Općine u Kiseljaku bili su poredani ubijeni vojnici Armije BiH od kojih su neki bili izmasakrirani, tada je Como rekao: „Pogledajte balije“, zbog čega su neki od prisutnih mještana vrištali i derali se. I. je pogledala u zadnji dio mercedesa i vidjela je da je na zadnjoj karambolci žicom bila uvezana ljudska ruka za zglobov šake. Ista se vukla po asfaltu i bila je krvava. Tada je vidjela i Firgu kako je na mercedesov znak, a koji se nalazi na prednjem dijelu vozila, nabio ljudsku glavu koja je imala dužu kosu. Ova svjedokinja je izjavila da je istog dana vidjela u blizini ambulante u Kiseljaku jedan traktor sa prikolicom na kojem traktoru su bila nabacana ljudska tijela u uniformama. Oko traktora okupio se veći broj pripadnika HVO, kao i optuženi koji je pucao iz svoje puške, dok su drugi dozivali: „Como“, te mu zviždali, na što je on uzvraćao. Tada su svi koji su bili prisutni na tom mjestu, pucali i vrištali. K.I. je kritičnog dana se sklonila u stranu da je Como ne vidi, jer je znala da on istjeruje sve iz kuća i nije dopuštao da iko od bošnjačkog naroda ostaje u kućama. Ova svjedokinja je optuženog prepoznala u sudnici, a događaj je opisala na identičan način u dva navrata. Što se tiče F., ova svjedokinja ga lično poznaje, pošto se njena kćerka družila sa njegovim bratom. Zna i za Z.LJ. koji je također nešto zapovjedao u Maturicama. Čula je da su Como i F., odnosno njihova jedinica, zastrašivali i protjerali ljude iz sela Radanovići. Potvrdila je dešavanja u selu Grahovci. Čula je i za nekog hodžu kako je sa grupom ljudi zapaljen u nekoj kući.

Dakle, K.I. je u cjelosti potvrdila 4. tačku, odnosno radnju za koju je optuženi oglašen krivim.

Pored ove svjedokinje, sud je pročitao iskaz zaštićenog svjedoka pod brojem 28. dat u Vrhovnom sudu FBiH na zapisnik broj KZS-17/00 dana 8.1.2001. godine. Taj svjedok je izjavio da je čuo u razgovoru sa ljudima iz Kreševa da je Dominik Ilijašević zvan Como, vezivao odsječene glave Muslimana za vozilo i vozio se po Kiseljaku i Kreševu. Da je bio jako opasan čovjek i svi su ga se bojali. Pripadnici njegove postrojbe su pljačkali ne samo Muslimane, već i Hrvate. Zbog toga je i Hrvatima na tom području bilo veoma teško. Ovaj svjedok je čuo i to da je Dominik Ilijašević bio sa Ivicom Rajićem u akciji na Stupni Do u Varešu, te da su tamo napravili neke zločine. Vršili su neke pljačke po Varešu. U akciji na Stupni Do, učestvovali su pored Come i Rajića, još i F., Ljevak Zoran, Trogrlić Zoran, Grba Zoran, Bajkuša Mladen. Naravno, sudu je poznato da se jedino na temelju iskazu zaštićenog svjedoka, ne može donijeti sudska odluka, ali u biti ovaj iskaz stavlja se u vezu sa iskazom svjedokinje Konjić Ifete, tako da se iskaz ovog svjedoka u ovom dijelu može koristiti kao dokaz, jer se nalazi u logičnoj vezi sa drugim dokazima.

Dakle, ne samo što je K.I. vidjela ono što je optuženi uradio u Kiseljaku u ljeto 1993. godine, a što je opisano pod 4. tačkom, već je o odsječenim glavama, te zastrašivanju čuo i zaštićeni svjedok, a što je rekao u svom iskazu od 8.1.2001. godine.

Sud je pročitao iskaze Č.E. od 16.6.2003. i 19.5.2005. godine u kojima ovaj svjedok negira bilo kakvo učešće u Stupnom Dolu i bilo kakvu vezu sa Ilijašević Dominikom i njegovo učešće u Stupnom Dolu. Tvrdi da je od strane policije natjeran da kaže da je učestvovao u Stupnom Dolu, te da potvrdi učešće optuženog u tome. Nasuprot ovakvom negiranju svjedoka Č.E., imamo iskazivanje svjedoka M.F., L.Z. i L.K., te čak suočenje M.F. i Č.E. iz čijih iskaza se vidi da su oni Č.E. vidjeli u Stupnom Dolu, a M.F. je nakon suočenja sa Č.E., vrlo uvjerljivo rekao da je E. bio u Stupnom Dolu i da je to ta osoba. Dakle, negiranje E. i optuženog o učešću u akciji u Stupnom Dolu, ne može se prihvatiti, a što je i logično, jer bi i

on pored optuženog, trebao biti odgovoran za zločine u tom selu. Odbrana nije dala da se pročitaju iskazi ovog svjedoka, a koji se odnose na video-kasete. Ovaj sud je u dva navrata pregledao svih 9 video-kaseta o razgovoru Č.E. sa haškim istražiteljima. Te kasete sa transkriptima nisu izdvojene zbog svog sadržaja ili zato što sud ne vjeruje u iskazivanje Č.E., već zato što je E. izjavu na tim kasetama haškim istražiteljima dao u svojstvu osumnjičene osobe. Dakle, ne može se njegov iskaz u tom svojstvu koristiti u drugom predmetu kao svjedočenje. To je razlog zbog čega su kasete i transkripti izvodjeni iz sudskog spisa, a ne zbog njihovog sadržaja. Odbrana za Č.E. tvrdi da je on instruiran od strane AID-a, te da je na kasetama iskaz davao po instrukcijama AID-a. Međutim, vrlo je interesantno to što je E. davao iskaz na 9 video-kaseta sa od prilike jedan sat i 30 minuta razgovora po jednoj kaseti. Dakle, interesantan je stav odbrane u smislu montaže od strane AID-a, upravo zbog dugotrajnosti razgovora. Međutim, zbog naprijed navedene procesne situacije, te kasete ne mogu služiti kao sudski dokaz, radi čega ih je sud i izdvojio iz sudskog spisa, zajedno sa pratećim transkriptima. Međutim, E. učešće u Stupnom Dolu, potvrđuju naprijed navedeni svjedoci, pa u biti nije ni bitno šta će Č.E. kazati u vezi sa svojim učešćem u tom selu, kao i o učešću optuženog, jer svjedoci iz Stupnog Dola van svake razumne sumnje potvrđuju da je i optuženi učestvovao u zločinu u tom selu. Sud je dao naprijed navedenu analizu u odnosu na Č.E., zato što je izvršeno čitanje njegova dva iskaza data u Kantonalnom sudu u Zenici i to od 16.6.2003. i 19.5.2005. godine, te je bilo neophodno povezati njegovo iskazivanje u ova dva iskaza sa iskazima M.F., L.Z. i L.K. (E. negira bilo kakvu vezu sa optuženim i učešće u Stupnom Dolu, dok F., Z. i K. tvrde suprotno).

Takođe, M.R. i A.M. u zamolbenim iskazima negiraju bilo kakvu vezu sa optuženim i sa Stupnim Dolom. To negira i sam M.D., kao i L.D., ali cijeneći iskaze svjedoka koji su ova lica vidjeli u određenim dešavanjima, sasvim je logičan slijed iskazivanja ova četiri svjedoka. Međutim, njihovo negiranje ničim ne umanjuje odgovornost optuženog, a upravo iz dokazne građe koja potvrđuje krivičnu odgovornost optuženog.

Svjedočenja svjedoka A.Z., L.A., P.A, P.K, H.S, Č.M, R.S, F.Z, Đ.M, K.M. H.E, A.N, K. M., I. O., I. M., J. K., J. E., A. B., K. I., A. Z., A. R., nisu od značaja za izmijenjeni dio optužnice, odnosno za ovu presudu, tako da nema nikakve potrebe praviti njihovu analizu, jer se njihovi iskazi uopće ne odnose na činjenični dio ove presude, odnosno na izmijenjenu optužnicu od 11.4.2007. godine, niti se ova presuda temelji na njihovim iskazivanjima.

Iz izvoda iz matične knjige umrlih, a potom i iz obdukcionih nalaza rađenih u JKP Gradsko groblje Visoko od strane dr. Repovac Milade, vidi se broj lica ubijenih u Stupnom Dolu. To se vidi i iz službene zabilješke, spiskova u koje je sud izvršio uvid, kao i na osnovu fotodokumentacije pod oznakom Civilne žrtve genocida u Stupnom Dolu-Dabravine-Vareš, te pod oznakom Civilne žrtve genocida u Stupnom Dolu-JKP Gradska groblja u Visokom-identifikacija. Iz tih dokaza vidi se da su u Stupnom Dolu ubijeni: L. N., L. M., L. L., L. H., L. R., L. M., L. R., L.Š., L.R., L. Đ., L.Z., L.M., L.R., L.Š., L.M., L.R., L.A., L.M., L.S., M.E., M.Z., L.S., sin B., R.S., L.Š., L. A., L.N., L.I., L.R., sin O., L.R., sin S., L.V., L.E., L.M., L.M., L.S., L.V., L.A., Ž.I, te jedna ženska neidentifikovana osoba. Tijela, odnosno leševi ovih osoba su ugljenisani, što potvrđuje da su isti nakon ubijanja, ubacivani u kuće, a potom zapaljeni. Zločin u Stupnom Dolu zabilježen je i na video-kaseti, a koja je snimana od strane TV Visoko, nakon ulaska Armije BiH u to selo. Na kaseti se vide izgorjele kuće, kao i stanje u Stupnom Dolu, nakon zločina, a snimana je i obdukcija u Gradskim grobljima Visoko. Da je u Stupnom Dolu izgorio veliki broj kuća i objekata, kao i jedna seoska džamija, govore i zapisnici o šteti u tom selu. Radi se o kućama i pomoćnim objektima Likić Šahe, Likić Feride, Likić Ibri, Likić Safeta, Likić Ahmeda, Likić Hamdije, Likić Ešrefa, Likić Abida, Likić Alije, Likić Ismeta, Mahmutović Fatime, Likić Fadila, Lulić Selima, Beganović Šabana, Likić Arifa, Lulić Envera, Likić Kemala, Likić Mustafe, Likić Kemala, Beganović Uzeira, Likić

Šerifa, Likić Esada, Likić Hanife, Likić Jakuba, Kadrić Mirsada, Likić Abdulaha, Likić Ibrahima, Likić Mehe, Likić Adema, Likić Amira, Likić Mehmeda, Likić Omera, Likić Edhema, Likić Tahira, Likić Adnana, Likić Vejsila, Mahmutović Derviša, Likić Halida, Džafo Rasima, Likić Hajre, Likić Vahida, Likić Salema, Mahmutović Vejsila, Mahmutović Husnije, Likić Ejuba, Likić Mujčina, Likić Bajre, Likić Šefke, Redžić Ramiza, Likić Sulejmana, Likić Edhema, Likić Sulejmana, Likić Zinete, Likić Miralema, Likić Rašide, Likić Muhidina, Likić Džeme, Likić Hafe, Lulić Kadrije, Kovač Omerice, Likić Himze, Likić Sakiba, te Likić Zaima. Iz zapisnika o procjeni ratne štete od 4.7.1994. godine, vidi se da je u selu izgorila i jedna seoska džamija-mekteb.

Iz fotodokumentacije zgrade stare industrijske škole u Vareš-Majdanu, kao i crteža lica mjesta, vidi se prostor gdje su bili zarobljeni civili. Pored toga, iz spiska domaćinstava i gospodarskih objekata od 23.9.1994. godine iz MZ Stupni Do, vidi se da je 76 ljudi upisano u smislu uništene kuće, štale, garaže, ljetne kuhinje, sušnice ili raznih alata i vozila.

Iz spiskova informacija, te službenih zabilješki, vezano za selo Grahovce općina Kiseljak vidi se da je u selu Grahovci ubijeno 63 osobe od kojih su 22 ekshumirane. Dalje, iz spiskova se vidi da su 102 osobe zarobljene, a nakon napada na selo Grahovce. Dalje, iz spiska Izvršnog odbora Općine Kiseljak vidi se da su slijedeća lica bila u garaži Duharkić Ahmeta i koja lica su zapaljena u istoj, a koja tijela su većinom pronađena prilikom ekshumacije na potezu između kuća Duharkić Kasima i Duharkić Ahmeta. Radi se o Bučan Nedžibu, Duharkić Husi, Fočo Zehrudin, Husejnović Kenanu, Neretljak Feridu, Neretljak Omeru, Bajraktarević Miralemu, Omerović Aganu, Šišić Našidu, Uzunović Murisu, Uzunović Asimu zvani Safet, Uzunović Munibu, Uzunović Ismetu, Uzunović Amiru, Husejnović Halidu, Hajdarspahić Zaimu, Pašić Kasimu, Drkić Omeru-hodža, Šišić Muji, Dedić Fazliji i Begović Salimu. Ovo su lica koja su zajedno sa imamom Fadilom Kečom izgorjela u garaži Duharkić Ahmeta dana 12.6.1993. godine. U kući Abdul Raifa, u podrumu, bili su: Duharkić Sakib, Duharkić Nihad, Jusić Enver, Beganović Ismir, Abdul Raif, Osmanović Rasim, Jusić Edhem, Duharkić Avdija. Iz spiska nestalih lica sa područja općine Kiseljak, vidi se da su slijedeća lica u periodu od 15.-17.6.1993. godine nestala iz sela Han Ploče-Grahovci: Kečo Hasan, Hajdarspahić Hakija, Duharkić Abid, Bučan Nedžib, Duharkić Kemal, Duharkić Sakib, Duharkić Nihad, Duharkić Meho, Duharkić Huso, Fočo Zehrudin, zv. Dino, Husejnović Kenan, Jusić Enver, Hajderović Nihad, Jusić Asim, Neretljak Ferid, Neretljak Omer, Bajrakatević Miralem, Omerović Aga, Šišić Našid, Jusić Huso, Uzunović Muris, Uzunović Safet, Uzunović Munib, Uzunović Ismet, Uzunović Amir, Hajro Sulejman, Husejnović Atif, Husejnović Halid, Ćoralić Naser, Omerković Rusmir, Ahmić Ensad, Hajdarević Nihad zv. Talijan, Beganović Ismir, Nuhić Edhem, Jusić Hamdija, Ćoralić Suljo, Šišić Suljo, Agić Fetah, Duharkić Mehmed, Hajdarspahić Zaim, Abdul Raif, Osmanović Rasim, Jusić Edhem, Duharkić Avdija, Sinanović Taib, Pašić Kasim, Mostarlić Munib, Drkić Omer, Šišić Mujo, Omerović Ibrahim, Kečo Fadil, Husejnović Refija, Omerović Halid, Omerović Muamera, Jusić Šerifa, Jusić Fadil, Jusić Đemila, dana 12.7.1993. godine vodi se kao nestali Hajdarević Edin, a dana 17.8.1993. godine Jusić Elvedina, dana 17.6.1993. Omerović Nefisa, a u istom periodu kao gore, još i Dedić Fazlija, Ćosić Izet i Ramić Sabahudin.

Pored toga, iz prikupljenih spiskova vide se i druga lica koja se vode kao nestala i to sa područja Svinjarevo, Zavrtaľjka, Radanovići, Brnjaci, Brkovići, Višnjica, Duhri, Ćuprija, Polje, Rotilj, Gomijonice, Potkraja, Gromljaka, Doci, Hercesi, Topole, Tulice. Međutim, lica iz sela Grahovci su bitna za ovaj predmet, odnosno 3. tačku činjeničnog dijela optužnice. Spiskovi zarobljenih lica sa drugih područja nisu od važnosti za presuđeni dio.

Zapisnik o ekshumaciji ovog suda broj Kri-106/00 od 25.6.2000. godine, kao i službena zabilješka MUP Zenica od 22.9.2000. godine, te fotodokumentacija i crtež lica mjesta, govore o identifikaciji 9 NN leševa, a za koje se pretpostavlja da su dana 21.4.1993. godine

u mjestu Zavrtaljka kod sela Pobrđe općina Kiseljak poginuli kao pripadnici 333. Brdske brigade III Korpusa Armije RBiH, te su neposredno nakon toga prebačeni u Gradska groblja Visoko, gdje su i pokopani. Ovi dokazi nisu bitni za presuđeni dio ovog predmeta.

Iz spiskova o nacionalnoj opredjeljenosti vidi se nacionalna struktura pojedinih sela, odnosno vidi se da su sela u kojima su vršeni zločini bila pretežno naseljena bošnjačkim stanovništvom. Materijalni dokazi koji se odnose na objekat „Stela“, odnosno na Agić Nafiju, nisu od značaja za presuđeni dio, kao što nisu ni informacije koje je pisao Kazić Mehmed. Dokazi koji se odnose na Arapović Belmu, takođe nisu od značaja za ovaj predmet.

Iz uvjerenja Federalnog ministarstva odbrane od 29.9.2003. godine vidi se da je Ilijašević Dominik bio angažovan u postrojbama HVO-a u periodu od 8.4.1992. do 6.5.1994. godine na dužnosti zapovjednika voda. Podnesak Patrik Lopeza iz Haškog tribunala odnosi se na korespondenciju ovog suda sa tim Sudom, a vezano za pribavljanje originalnih transkripta, a u odnosu na video-kasete sa Č.E. Taj podnesak je preveo tumač I.Z.

Iz zapisnika o ekshumaciji Kantonalnog/županijskog suda u Travniku broj: 7/99 od 31.5.1999. godine vidi se da je izvršena ekshumacija većine leševa zapaljenih u garaži Duharkić Ahmeta u selu Grahovci. Tijela ubijenih, a potom zapaljenih lica iz te garaže, a koja tijela su se pronašla, sahranjena su između kuća Duharkić Kasima i Duharkić Ahmeta. Iz tog zapisnika vidi se da su lica zatvorena u garaži Duharkić Ahmeta, koja se nalazi u blizini njegove kuće, a potom zapaljeni direktnim pogotkom u garažu gdje su vidljivi ostaci, ispaljenja na betonskoj podlozi.

Pored toga, iz ovog zapisnika, vidi se da je u Grahovcima, odnosno Han Ploči, izvršena ekshumacija i drugih lica i to Jusić Đemile i Jusić Elvedine. Ostali zapisnici Kantonalnog suda u Travniku odnose se na druge lokalitete, a koji nisu bitni za ovaj predmet.

Dakle, materijalni dokazi van svake razumne sumnje, potvrđuju da se u Stupnom Dolu u općini Vareš dana 23.10.1993. godine dogodio ratni zločin, gdje je ubijeno 38 civila, a koji su ubačeni u više kuća, a potom zapaljeni, kao i ostale kuće i pomoćni objekti u tom selu, te seoska džamija, odnosno mekteb. Takođe, materijalni dokazi van svake razumne sumnje potvrđuju zatvaranje civila u prostorije osnovne škole u Varešu, u fiskulturnoj dvorani SŠC u Varešu, kao i u podrumu austrijske kuće u Vareš Majdanu. Materijalni dokazi van svake razumne sumnje potvrđuju i ratni zločin u selu Grahovci općina Kiseljak. Potvrđuju ubijanje imama tog sela Fadila Keče, a potom utjerivanje grupe civila u garažu Duharkić Ahmeta, a zatim paljenje te garaže iz koje niko nije izašao živ. Znači, navedeni zločini su u potpunosti dokazani materijalnom dokaznom građom. Tu dokaznu građu, pa i zločine ne osporava ni odbrana, mada iz tih zločina, odnosno tih radnji, isključuju optuženog Dominika Ilijaševića. Međutim, na osnovu subjektivnih dokaza, utvrđena je krivično-pravna odgovornost optuženog, što je sasvim i razumljivo, jer koji bi to materijalni dokaz i mogao uvezati optuženog u izvršenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Radi se o ratnim dešavanjima, ratnim strahotama, gdje subjektivni dokazi, odnosno svjedoci, jedino u ovakvim predmetima mogu potvrditi nečiju odgovornost u izvršenju zločina. Ovaj sud nije imao nikakvu dilemu da ne povjeruje iskazima saslušanih svjedoka, a o kojima je već dato obrazloženje, te da na bazi tih svjedoka ne utvrdi odgovornost optuženog za izvršenje krivičnog djela. Svjedoci koji su vidjeli optuženog u Stupnom Dolu, vidjeli šta je radio i kako se ponašao, potvrđuju njegovo učešće u ratnom zločinu u Stupnom Dolu. Svjedoci koji su bili zarobljeni u Varešu na tri lokaliteta potvrđuju sva nedjela koja je optuženi uradio prema zarobljenim civilima. L. van svake razumne sumnje potvrđuju sve ono što je utvrđeno u tački 2. činjeničnog dijela ove presude. Svjedoci B.Z., K.I., kao i T.LJ. potvrđuju zločin u selu

Grahovci. K.I., kao i zaštićeni svjedok (dio iskaza zaštićenog svjedoka broj 28.) potvrđuju u cjelosti 4. tačku činjeničnog dijela ove presude.

Odbrana je cijelo vrijeme postupka tvrdila da su svjedoci instruirani od strane AID-a, da ne govore istinu, da je ovaj postupak montiran, kao i drugi postupci koji su vođeni protiv optuženog. Odbrana je tvrdila da je ovaj postupak montiran, kao i postupak u predmetu Joze Leutara, gdje je optuženi oslobođen od optužbe. Odbrana je isticala i mostarski predmet, te je i za taj predmet navela da je optuženi oslobođen, kao i za neke druge predmete pred općinskim sudovima. Dalje, odbrana je tvrdila da se ne može svjedocima vjerovati, zato što je bilo izvjesnih odstupanja u opisivanju optuženog, zato što nisu prepoznali na optuženom kapu, opasač, obuću, njegov hod, uniformu, zato što su neki svjedoci govorili nadimak Como, Tomo ili Komo. Međutim, ove tvrdnje odbrane se ne mogu prihvatiti. Ne može se prihvatiti da su svjedoci, a i uopće da je ovaj predmet montiran od strane AID-a, zato što u tom pravcu ne postoji nikakav dokaz. Odbrana je tvrdila da su svjedoci montirani od strane AID-a, zato što je bilo izvjesnih odstupanja u opisivanju optuženog. Međutim, ovo je baš suprotno od situacije da je neko nešto montirao. Zar ne bi bilo logično, ako je neko već htio da nešto montira u odnosu na optuženog, svjedoci bi bili pripremljeni upravo da pravilno opišu optuženog, bez bilo kakve greške i sa svim prepoznatljivim elementima na optuženom. Nasuprot ovoj tvrdnji imamo dokazanu činjenicu da je M.I. nagovarao L.A. da prilikom prepoznavanja Dominika Ilijaševića da lažan iskaz, odnosno da kaže da optuženog ne poznaje, a što je utvrđeno i pravomoćnom presudom Općinskog suda u Zenici broj: K-413/01 od 27.3.2003. godine. Po toj presudi M.I. je pravomoćno osuđen zbog krivičnog djela lažno predstavljanje iz člana 344 stav 2 KZ FBiH, te zbog krivičnog djela sprečavanje dokazivanja iz člana 329 stav 2 u vezi sa stavom 1 KZ FBiH, pa mu je izrečena i jedinstvena kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca. Treba reći i to da su neki svjedoci istog još u istrazi prepoznali na fotografijama, a dalje je na pretresu uslijedilo prepoznavanje prilikom suočenja. Dalje, sud ne vidi nikakvu vezu ovog predmeta sa predmetom Joze Leutara, te sa ishodom tog predmeta. To nisu isti predmeti i taj se predmet ne tiče ovog suda, niti ovog predmeta. To što je optuženi u tom predmetu oslobođen od optužbe, nema nikakve veze sa ovom krivičnom procedurom. Dalje, odbrana je tvrdila da je optuženi u mostarskom predmetu oslobođen od optužbe. Međutim, iz dopisa Kantonalnog suda u Mostaru kojeg je potpisao sudac Jurišić Mladen, vidi se kako se pred tim Sudom i dalje vodi postupak protiv optuženog zbog krivičnog djela ubojstva iz člana 36 stav 2 točka 6 KZ R BiH, tako da tvrdnja odbrane u odnosu na montažu ovog predmeta ne može prihvatiti, niti vezati za druge predmete. To što je odbrana govorila da se svjedocima ne može vjerovati zbog izvjesnog odstupanja u opisivanju, u neprepoznavanju odjeće ili obuće ili eventualno hoda optuženog, prema ocjeni ovog suda ovo nije značajno za presuđenje ovog predmeta. To što je bilo izvjesnih odstupanja u opisivanju, u neprepoznavanju nekih „karakterističnih stvari na optuženom“, rezultat je vremena dešavanja svega onoga što se optuženom stavlja na teret. Radi se o ratnim dešavanjima, o vršenju zločina, o jednom haosu gdje su se žrtve nastojale spasiti i sačuvati živu glavu, tako da u takvoj situaciji vrlo teško je i prepoznati u čemu je neko bio, koje je visine, težine itd. Nije niko nikoga vagao niti mjerio da mu zna preciznu visinu ili težinu. Čak ni svjedoci po prijedlogu odbrane nisu mogli reći neke karakteristične situacije na strani optuženog i ako su sa njim bili cijelo vrijeme u jedinici, a o čemu je bilo govora u ovoj presudi. Prema ocjeni ovog suda svjedoci pod datim okolnostima logično pamte izgled izvršioca, odnosno kako bi se to obično reklo „facu“ izvršioca, a u svemu drugom može doći do određenih odstupanja. To zavisi i od percepcije svjedoka, kao i od sposobnosti svjedoka da opišu nekoga, a naročito uz činjenicu ako izvršioca nisu vidjeli jedan duži period. Svjedoci pamte izgled, odnosno facu i u tome svjedoci nisu imali nikakvu dilemu. Optuženi je tvrdio da je nosio kapu sa šahovnicom, opasač sa futrolom i tri šahovnice na njemu, te da je imao adidas patike-gojzerice. Da je imao adidas patike-gojzerice, potvrdili su i neki svjedoci koji su optuženog vidjeli prilikom vršenja nedjela. Dakle, nije tačno da svjedoci nisu prepoznali u

čemu je optuženi bio. To što neki nisu prepoznali u čemu je bio, rezultat je samo okolnosti pod kojima su oštećeni bili u datoj situaciji. Radilo se o ubijanju ljudi, udaranju ljudi, paljenju kuća, i svega onoga što je utvrđeno u ovoj presudi, tako da je logičan slijed da su oštećeni bili pod velikim strahom, patnjama i šoku. Određeni svjedoci su optuženog prepoznali na fotografiji još u toku istrage, a svjedoci na kojima se temelji odluka su optuženog direktno prepoznali u sudnici. To što je bilo izvjesnih odstupanja u opisivanju njegove ličnosti, je rezultat utiska kojeg je optuženi ostavio na oštećena lica. Na kraju, bitno je napomenuti i to da oštećena lica optuženog poslije rata uopće nisu viđali, a u sudnici nisu imali nikakve dileme da potvrde da je optuženi upravo ona osoba koja je vršila nedjela. Ovo direktno ukazivanje na optuženog u sudnici, a nakon suočenja i nakon što svjedoci pogledaju kompletnu fizionomiju optuženog je od presudnog značaja za presuđenje u ovom predmetu. Upravo ovo je najbitnija činjenica na kojoj sud bazira svoju odluku. Dakle, prepoznavanje optuženog u sudnici je bilo vrlo uvjerljivo, bez ikakve dileme, tako da sud nije imao nikakav razlog da ne povjeruje iskazima svjedoka. Optuženi u sudnici je mogao pokazati bilo koju kapu, bilo koji opasač, bilo koje čizme, te tvrditi da je u tome bio u toku rata. Međutim, to se sa ove vremenske distance ne može prihvatiti. Ne mogu se prihvatiti ni fotografije koje je pokazivao optuženi, jer se ne zna ni vrijeme fotografisanja, niti porijeklo tih fotografija. Neki svjedoci su primjetili gegavo hodanje kod optuženog, a neki nisu. A to što neki nisu primjetili, rezultat je okolnosti pod kojima su se događaji dešavali, kao i moći zapažanja. Osim toga, optuženi tvrdi da je nosio adidas patike-gojzerice sa uloškom, a koji se nosi radi ispravljanja hoda, pa je logično da se njegov hod i neće tek tako lako primjetiti. Dalje, optuženi je bio pripadnik HVO-a, bio je komandir voda u Maturicama, dakle stanje sa nogom mu nije smetalo da ide u akcije i da bude u aktivnom sastavu vojske. Da je nedostatak sa njegovom nogom od tolikog značaja, optuženi ne bi mogao biti u aktivnom sastavu vojske. Dakle, optuženi je uz adekvatnu obuču i uložak pokretan i aktivan. Dalje, valja napomenuti i to da je optuženi bio u aktivnom kretanju po različitoj konfiguraciji terena, tako da je u takvoj situaciji i teže primjetiti ako neko šepa, u odnosu na hod po nekoj ravnoj podlozi, odnosno kada na takvoj podlozi mirno i normalno hoda. To što su neki svjedoci govorili da su čuli nadimak Como, Tomo ili Komo, takođe nije od presudnog značaja, zato što su ovo sve slični nadimci koje u jednom hausu osoba može čuti na sva tri načina, odnosno barem joj se može u jednom haosu učiniti da je čula bilo koji od ovih nadimaka. Šta je ovdje bitno naglasiti, da bez obzira na ove nadimke, odnosno da li se čuo nadimak Como, Tomo ili Komo, stoji činjenica da su svjedoci i pored ovih nadimaka u sudnici direktno ukazali da je optuženi osoba koja je izvršila nedjela. Dalje, ovo je veoma težak i složen krivični predmet, sa obimnom materijalnom građom, sa velikim brojem svjedoka. Mnogi svjedoci su prilikom saslušanja u sudnici plakali, bilo im je zlo, teško im je padalo svjedočenje, ali nisu imali nikakve dileme da potvrde da je optuženi izvršilac navedenog krivičnog djela.

Optuženi se tokom cijelog krivičnog postupka branio šutnjom, s tim da je u poodmakloj fazi dao svoju odbranu u kojoj je ipak rekao da je prilikom akcije na Stupni Do imao zadatak da osvoji brdo Bogoš iznad sela Stupni Do sa svojim vodom. Poslije je odbio, kako to tvrdi optuženi, naredbu I.R. da se pridruži drugim dijelovima Maturica u Stupni Do, već je kroz Stupni Do prošao rubnim dijelom, a potom je završio u Varešu. Međutim, bitno je naglasiti da je optuženi negirao u svojoj odbrani da je bilo kada bio u Stupnom Dolu, a što se vidi iz zapisnika sa pretresa od 20.12.2002. godine, a nakon saslušanja svjedokinje M.M.. Optuženi je negirao i sve ostale druge radnje koje mu se stavljaju na teret, negirao je da je bilo kada bio u Varešu u SŠC, odnosno osnovnoj školi, Vareš Majdanu, negirao je da je bilo šta uradio u selu Grahovci, negirao je 4. tačku činjeničnog dijela ove presude. Ovakav stav optuženog ne može se prihvatiti upravo na osnovu izvedene dokazne građe, a o kojoj je naprijed bilo govora. Ključna stvar u ovom predmetu je svjedočenje svjedoka koji potvrđuju odgovornost optuženog. Odbrana smatra da se na osnovu iskaza tih svjedoka ne može donijeti osuđujuća odluka. Međutim, ovaj sud smatra da je najbitnija stvar kod saslušanih

svjedoka što se njihova iskazivanja podudaraju u najbitnijim dijelovima, a o čemu je bilo riječi u ovoj presudi, te što su u sudnici direktno potvrdili da je optuženi izvršilac svih radnji za koje je oglašen krivim, odnosno da je učestvovao u izvršenju sa jedinicom. Još jednom ponavljamo da je ovo jako specifičan krivični predmet, kao i drugi predmeti iz oblasti ratnog zločina, gdje se odluka o nečijoj odgovornosti donosi na osnovu subjektivne građe. Nema nekog materijalnog dokaza koji bi uvezao optuženog u izvršenje krivičnog djela, a što je i logično, a njegova odgovornost se može temeljiti isključivo na bazi saslušanih svjedoka. Ovaj sud nije imao nikakvu dilemu da ne povjeruje u iskazivanje saslušanih svjedoka, a tvrdnje odbrane nisu prihvaćene zbog naprijed navedenih razloga, tako da saslušani svjedoci van svake razumne sumnje potvrđuju da je optuženi odgovoran za sve radnje po kojima ga je sud oglasio krivim.

Krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH glasi: "ko kršeći pravila Međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije, naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedine civilne osobe ili osobe onesposobljene za borbu, koji je imao za posljedicu smrt, tešku tjelesnu povredu ili teško narušavanje zdravlja ljudi, napad bez izbora cilja, kojim se pogađa civilno stanovništvo, da se prema civilnom stanovništvu čine ubojstva, mučenja, nečovječna postupanja, biološki, medicinski ili drugi znanstveni eksperimenti, uzimanje tkiva ili organa, radi transplatacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja, raseljavanje ili preseljavanje ili prisilno odnarođjavanje ili prevođenje na drugu vjeru, prisiljavanje na prostituciju ili silovanja, primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protuzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje, prisiljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njenoj obavještajnoj službi ili administraciji, prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjivanje stanovništva, konfiskacije imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protuzakonito i samovoljno uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerama imovine, koje nije opravdano vojnim potrebama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćeg novca ili protuzakonito izdavanje novca ili ko izvrši neko od navedenih djela", kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili dugotrajnim zatvorom.

Međunarodno pravo za vrijeme rata veže se za Ženevsku konvenciju o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, kao i sa dopunskim protokolima. Članom 3. Ženevske konvencije, propisano je: „ da će u slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritorije jedne od visokih strana ugovornica, svaka od strana dužna je da primjenjuje bar slijedeće odredbe:

1. – prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga, postupit će se u svakoj prilici, čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovnom stanju, ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju zabranjeni su i u buduće se zabranjuju u svako doba i na svakom mjestu prema gore navedenim licima slijedeći postupci:

- a) povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistava, osakaćenja, svireposti i mučenja,
- b) uzimanje talaca, povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci,
- d) izricanje i izvršavanje kazni bez prethodnog suđenja od strane redovno ustanovljenog suda i praćenog svim sudskim garancijama, koje civilizirani narodi priznaju za prijeko potrebne,

2. – ranjenici i bolesnici biće prihvaćeni i njegovani.

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni komitet crvenog križa, može da ponudi svoje usluge stranama u sukobu. Strane u sukobu trudit će se s druge strane da stave na snagu putem posebnih sporazuma, jedan dio ili sve ostale odredbe ove Konvencije. Primjena prethodnih odredaba neće imati uticaja na pravni položaj strana u sukobu.

Član 48. Dopunskog protokola 1. uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, glasi: „ da bi osigurali poštovanje i zaštitu civilnog stanovništva i civilnih objekata, strane u sukobu treba da u svako doba prave razliku između civilnog stanovništva i boraca, između civilnih objekata i vojnih objekata i da shodno tome usmjere sve svoje vojne operacije samo protiv vojnih objekata.

Član 50. Protokola 1. glasi:

1. civil je svaka osoba koja ne pripada jednoj od kategorija osoba navedenih u članu 4. a (1), (2), (3) i (6) Treće konvencije i u članu 43. ovog Protokola. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se za civila,
2. pod civilnim stanovništvom podrazumijevaju se sve osobe koje su civili.
3. prisustvo među civilnim stanovništvom osoba koje nisu obuhvaćene definicijom civila, ne lišava stanovništvo njegovog civilnog karaktera.

Član 51. glasi:

1. civilno stanovništvo i pojedini civili uživaju opću zaštitu od opasnosti koje proističu iz vojnih operacija. Da bi se provela ta zaštita, poštovat će se u svakoj prilici slijedeća dodatna pravila pored drugih primjenjivih pravila Međunarodnog prava.
2. civilno stanovništvo kao takvo, kao i pojedini civili, neće biti predmet napada. Zabranjeni su akti ili prijetnje nasiljem, kojima je glavni cilj da šire teror među civilnim stanovništvom.
3. civili će uživati zaštitu koja je predviđena u ovom odjeljku ukoliko ne uzimaju direktnog učešća u neprijateljstvima, odnosno za vrijeme dok ne uzimaju direktnog učešća u neprijateljstvima,
4. zabranjeni su napadi vršeni bez izbora ciljeva. Napadi bez izbora ciljeva su:
 - a) napadi koji nisu usmjereni na određeni vojni objekat,
 - b) napadi pri kojima se koriste metod ili sredstvo borbe koji ne mogu biti upravljani na određeni vojni objekat,
 - c) napadi prilikom koji se koriste metod ili sredstvo borbe čije se djelovanje ne može ograničiti onako kako je to predviđeno ovim protokolom, te su prema tome u svakom slučaju napadi takve prirode da pogađaju vojne objekte i civile i civilne objekte bez razlikovanja,
5. između ostalih slijedeće vrste napada smatra se da su izvršene bez izbora ciljeva:
 - a) napad bombardiranjem bilo kojom metodom ili sredstvima kojima se niz jasno određenih i različitih vojnih objekata u nekom gradu, selu ili drugoj zoni, koja sadrži sličnu koncentraciju civila i civilnih objekata, tretira kao jedan vojni objekat,
 - b) napad od kojeg se može očekivati da će izazvati usputne gubitke civilnih života, povrede civila, štete na civilnim objektima ili kombinaciju ovih djelovanja koji bi bili nesrazmjerno veliki u odnosu na konkretnu i neposrednu vojnu prednost koja se predviđa.
6. Napadi protiv civilnog stanovništva ili civila represalijama, zabranjeni su.

7. Pristustvo ili pokreti civilnog stanovništva ili pojedinih civila, neće se koristiti da se izvjesne tačke ili područja učine imunim od vojnih operacija, naročito ne kao pokušaj da se zaštite vojni objekti od napada ili da se štite, favorizuju ili otežaju vojne operacije. Strane u sukobu neće usmjeriti kretanja civilnog stanovništva ili pojedinih civila da bi pokušale da zaštite vojne objekte od napada ili da zaštite vojne operacije.
8. Nijedna povreda ovih zabrana, ne oslobađa strane u sukobu od njihovih pravnih obaveza u pogledu civilnog stanovništva i civila, uključujući obavezu preduzimanja mjera predostrožnosti predviđenih u članu 57.

U presuđenim radnjama, odnosno u radnjama po kojima se optuženi oglašava krivim, optuženi se u odnosu na te radnje negdje pojavljuje kao učesnik, zajedno sa Maturicama, a negdje kao direktni izvršilac. U odnosu na zločin u Stupnom Dolu, optuženom je utvrđeno da je učestvovao u planiranju, pripremi akcije na Stupni Do, odnosno da je kasnije i izvršio akciju na Stupni Do, zajedno sa Maturicama. Odgovornost optuženog se ovdje ogleda kroz zajedničko učešće u zločinu sa jedinicom Maturice, a njegova konkretna radnja odnosi se na događaj oko zatvorenih civila u kuću M.E., a kako su to objasnili svjedoci. Optuženi je zajedno sa Maturicama napao selo Stupni Do, potom učestvovao u hapšenju civila, njihovom postrojavanju, pljačkanju, traženju zlata, novca i drugih vrijednosnih stvari, istjerivanju civila iz kuća, učestvovao u zarobljavanju civila i svim nedjelima o kojima govore svjedoci. Potom je učestvovao u ubistvima 38 civila sela Stupni Do, ubacivanju ubijenih civila u kuće, a potom u paljenju kuća i ubijenih civila, u cilju sakrivanja tragova zločina, učestvovao je u paljenju kuća i drugih objekata u selu Stupni Do, a u odnosu na događaj koji se veže za zatvaranje civila u kuću M.E., pojavljuje se kao direktni izvršilac. Dalje, sa Maturicama je učestvovao u provođenju mjera zastrašivanja i terora, kolektivnog kažnjavanja, protuzakonitog zatvaranja stanovništva, pljačkanju njihove imovine, traženju Bošnjaka po stanovima i zgradama, hapšenju Bošnjaka, pretresu stanova u Varešu, istjerivanje Bošnjaka iz tih stanova, sabiranje civila koji su uhapšeni uz pomoć oružja po ulicama Vareša, te odvođenju zarobljenih civila u osnovnu školu, srednjoškolski centar, odnosno Vareš-Majdan, udaranju civila prilikom hapšenja, rukama, nogama i oružjem, kolektivnom pretresanju zarobljenih civila, njih 300-400, držanju zarobljenih civila u dvorani bez ikakvih uslova, tjeranju da zarobljeni civili predaju zlato, novac i sve drugo što je vrijedno, u protivnom ako se kod nekoga nađe nešto vrijedno, biće ubijen, naređivanju da se u dvorani kleči na koljenima sa rukama na leđima, sa pogledom u pravcu poda, naređivanju da ne smije niko od zarobljenih civila podići pogled, a njegovo direktno učešće u ovom zločinu, ogleda se kroz pojedinačna izvođenja pojedinih zarobljenih civila, te u udaranju istih, a što je direktno radio optuženi, nanoseći tako zarobljenim civilima teške tjelesne povrede sa trajnim posljedicama. Način nanošenja povreda, odnosno udaranja, mučenja, opisali su svjedoci koji su bili zatočeni i sud nema nikakvog razloga niti dokaza da ne povjeruje njihovom iskazivanju. Dakle, pod tačkom 1. optuženi se negdje pojavljuje kao učesnik zločina sa Maturicama, a negdje kao i direktni izvršilac. Pod tačkom 2. optuženi je direktni izvršilac zločina prema L., te nanošenju tjelesnih povreda tim oštećenim. Kod ove tačke, optuženi se javlja kao direktni izvršilac, zajedno sa svojom grupom, gdje je udarcima rukama, nogama i drugim predmetima, zadavao tjelesne povrede i ugrozio integritet zarobljenih L.. On je vršio prijetnju nožem, zarezivanje uha, probijanje stopala, gurao je pištolj u usta i vršio prijetnje sa istim. Dakle, ovdje je direktni izvršilac nečovječnog postupanja u odnosu na Likiće, te je u direktnoj uzročno-posljedičnoj vezi sa nastalim povredama kod L., a kako je to objašnjeno prilikom svjedočenja ovih lica. Valja napomenuti da su L. konstantno udarani od samog zarobljavanja, pa svo vrijeme boravka u zatočeništvu. Konstantno su izvođeni na ispitivanje, nabijana im je vreća na glavu čim bi ušli u prostoriju za ispitivanje, a kako se ne bi vidjelo ko udara i ko im nanosi povrede. Smješteni su bili u malu i neadekvatnu prostoriju-podrum stare austrijske kuće u Vareš Majdanu, u prostoriji je bilo 6 lica-svi L., nuždu su vršili u konzervi, bili su krvavi, otečeni po glavi i drugim dijelovima tijela, a jedan od njih je mislio je da će mu oko ispasti koliko je izudaran, krv im je išla iz ušiju, usta i drugih dijelova tijela. Optuženi je Ahmedu nožem probio stopalo i

zarezao uho i rekao da će sutra biti spaljeno selo. L.E. je optuženi ubo nožem u but, a H. je gurao pištolj u usta, te ga repetirao, te rekao da će mu sutra na nožu, kojeg je pokazivao, okretati dijete. Dakle, kod ove tačke optuženi se pojavljuje kao direktni izvršilac djela. Sud nije imao nikakav razlog da ne povjeruje iskazivanju Likića, te nije prihvaćen stav odbrane da su isti instruirani od AID-a, da su svjedočili zato što su rođaci i što su se dogovorili, jer je ovo ostalo samo u domenu tvrdnji od strane odbrane. Postavlja se uopšte pitanje ne samo kod ove grupe svjedoka već kod svih zašto bi svjedoci lagali, zašto bi optuženog uvezali u zločin, zašto bi to bio njihov interes ako zaista optuženi nije bio u svim ovim dešavanjima. Zašto baš da se kaže da je optuženi ta osoba. Zašto baš da za njega kažu da je uradio sve ono zašto je i oglašen krivim ako on to nije uradio. Optuženi to objašnjava na taj način što kaže da iza svega stoji AID, ali ta tvrdnja se nikako ne može prihvatiti, jer dokazi koji su izvedeni tokom glavnog pretresa (objektivni i subjektivni) van svake razumne sumnje potvrđuju odgovornost optuženog. Ni kod jedne radnje za koju je optuženi oglašen krivim odluka se ne temelji na bazi jednog svjedočenja. Barem imamo dva svjedočenja koja potvrđuju odgovornost optuženog zajedno sa materijalnom građom.

Kod 3. tačke, optuženi je skupa sa Maturicama pješadijski ušao u Grahovce, selo u Kiseljaku, a zatim je sa jedinicom učestvovao u hapšenju ljudi, udaranju ljudi, ubijanju, a učestvovao je i u ubistvu Fadila Keče. Dalje, učestvovao je u paljenju i pljačkanju sela, a potom u hvatanju grupe civila, premlaćivanju istih, te utjerivanje živih ljudi, odnosno uhvaćene grupe u garažu Duharkić Ahmeta, koja je zapaljena, a u koju garažu su ubacili i mrtvo tijelo Fadila Keče.

Što se tiče 4. tačke optuženom je utvrđeno da je u kritično vrijeme primjenio mjere zastrašivanja nehrvatskog stanovništva koji su ostali živjeti u tom gradu, tako što se u Kiseljak dovezao putničkim vozilom marke „Mercedes“ na čijoj zadnjoj karambolci je bila zakačena žica koja je po kolovozu vukla otkinutu krvavu ljudsku ruku, nakon čega je izašao iz vozila i pred većim brojem okupljenih stanovnika pokazujući na ubijene vojnike rekao: „Evo pogledajte balije“, da bi potom M.A. „F.“ uzeo jednu otkinutu ljudsku glavu i nabio je na mercedesov znak koji se nalazio na haubi putničkog vozila kojim su se dovezli.

Dakle, analizom cjelokupne dokazne građe, ovaj sud je van svake razumne sumnje, a na osnovu materijalnih i subjektivnih dokaza (materijalni dokazi potvrđuju zločine, a subjektivni prave vezu između zločina i optuženog), utvrdio da je u kritičnom periodu u vrijeme oružanog sukoba u BiH, optuženi kao pripadnik jedinice za posebne namjene zv. Maturice, u sastavu brigade Ban Jelačić, koja je pripadala III operativnoj zoni HVO-a Kiseljak, pod zapovjedništvom I.R., kršio pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, te postupao suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, te postupio suprotno članovima 48, 50 i 51 Protokola 1. uz Ženevske konvencije od 12.8.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih sukoba na način kako je to bliže utvrđeno u četiri tačke činjeničnog dijela ove presude.

U inkriminiranim radnjama Ilijašević Dominika sadržani su svi elementi bića krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH, te njegove inkriminirane radnje direktno krše navedena pravila Međunarodnog prava za vrijeme rata.

Umišljaj, odnosno uračunljivost optuženog, ničim nije doveden u pitanje.

Dakle, nakon analize cjelokupne dokazne građe, analize svakog dokaza, te stavljanja dokaza u međusobnu vezu, sud je van svake razumne sumnje utvrdio da je optuženi krivično-pravno odgovoran za četiri radnje zločina, pa ga je u tom pravcu i oglasio krivim zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH, a kako je to bliže navedeno u izreci ove presude.

Izmjenjenom optužnicom tužilaštvo je optuženom stavilo na teret još jednu radnju opisanu u oslobađajućem dijelu ove presude. U tom činjeničnom dijelu stoji da je optuženi neutvrđenog dana u mjesecu julu 1993. godine u kasarnoj u Kiseljaku, u kojoj su protuzakonito bili zatvoreni i mučeni civili Bošnjaci iz Kreševa i Kiseljaka, nanio velike patnje i povrijedio tjelesni integritet jednog od zatočenih civila, na način da je došao do ulaznih vrata jedne ćelije, držeći u ruci nekoliko kostiju, te kroz rešetke dozvao jednog od zatvorenika čiji identitet nije utvrđen, naredio mu da mu priđe i da otvori usta, pa kada je isti na koljenima do njega došao i zinuo, stavio mu kroz rešetke ulaznih vrata jednu kost u usta, a zatim mu nogom zadao jedan udarac u predjelu usta, od kojeg je isti pao na pod, nakon čega se ispred te prostorije nastavio smijati i vrištati. Tužilaštvo je ovu radnju temeljilo na iskazivanju svjedoka M.K., koji je svjedočio o boravku u logoru u kasarnoj u Kiseljaku u 7. mjesecu 1993. godine. M.K., predmetni događaj je vezivao za P.A., jer je P.A. prvobitno bio inkorporiran u činjenični supstrat, te je kazao da je P.A. ona osoba kojoj je optuženi naredio da mu priđe, te da otvori usta, pa kada je isti došao do ulaznih vrata ćelije, optuženi mu je kroz rešetke stavio jednu kost u usta. Prema iskazu M.K., P.A. je došao na koljenima, te je zinuo, a nakon što mu je optuženi stavio kost u usta, istom je zadao jedan udarac nogom u predjelu usta, od kojeg je A. pao na pod, nakon čega se optuženi ispred te prostorije nastavio smijati i vrištati. Dakle, M.K. je ovaj događaj vezao za P.A.

Sud je na glavnom pretresu dana 9.3.2007. godine saslušao svjedoka P.A., koji je negirao bilo kakav boravak u logoru, rekao je da je bio pripadnik Armije BiH od 4.5.1992. do 31.3.1995. godine. Rekao je da nije nikada bio zarobljen. Rekao je da nema sina S., već dvije kćerke, a što je takođe bilo inkorporirano u prvobitnoj optužnici, te je negirao bilo kakve radnje od strane optuženog prema sebi. P.A. je rekao da ne postoji drugi P.A., odnosno druga osoba pod tim imenom i prezimenom. Sud se u identitet ovog svjedoka uvjerio na osnovu njegove lične karte, a o čemu je sud dao obrazloženje u ovoj presudi. Slijedom iskazivanja svjedoka P.A., te njegovog negiranja bilo kakvog logora, odnosno djela optuženog prema njemu, ovaj sud je izvršio suočenje M.K. i P.A. na glavnom pretresu 19.3.2007. godine, nakon čega je M.K. rekao da svjedok P.A. nije ona osoba o kojoj je govorio.

Shodno suočenju M.K. i P.A., te negiranju bilo kakvog zarobljavanja od strane P.A., odnosno nedjela u odnosu na njega, optužba je činjenični supstrat usmjerila prema nepoznatoj osobi.

Znači, tužilaštvo sada u radnju ubacuje nepoznatu osobu, kao oštećenu stranu.

S obzirom da nema niti jednog dokaza u ovom predmetu koji bi mogao potvrditi svjedočenje M.K., a P.A. nije osoba prema kojoj je optuženi vršio nedjela, to je sud u ovom dijelu optuženog oslobodio od ove radnje. Isto tako, iskaz M.K. je izgubio svoj kvalitet, jer isti nije želio odgovarati na pitanja odbrane, na pretresu dana 8.11.2004. godine. Tom prilikom M.K. je rekao da ne želi odgovarati na pitanja branioca optuženog, (misleći na advokata Karkin Fahriju), tvrdeći da on brani ratne zločince, tako da branilac nije mogao u ovom dijelu pružiti adekvatnu odbranu. Tom prilikom, ovaj svjedok je rekao da mu je dosta svega i da ne može više svjedočiti, navodeći tu i svoje loše zdravstveno stanje.

Dakle, kako za naprijed navedenu radnju nema drugih dokaza koji bi istu potvrdili, osim nekvalitetnog svjedočenja M.K., te nakon što je došlo do devalviranja inkriminacije u pogledu oštećenog, ovaj sud nalazi da u odnosu na ovu radnju nema kvalitetnih dokaza, koji bi utvrdili odgovornost optuženog, radi čega je optuženi primjenom člana 345 točka 3 ZKP FBiH, oslobođen od optužbe da je izvršio naprijed navedenu radnju.

Sud je optuženog, u odnosu na radnje po kojima ga je oglasio krivim, osudio na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. U ovu kaznu zatvora, primjenom člana 48 stav 1 KZ FBiH, uračunava se vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru u periodu od 28.8.2000. do 27.3.2003. godine, odnosno od 11.5.2007. pa nadalje.

Sud je optuženom nakon izricanja presude odredio pritvor posebnim rješenjem broj: K-26/01 od 11.5.2007. godine, a na osnovu člana 348 stav 1 ZKP FBiH.

Prilikom donošenja odluke o kazni, sud je uzeo u obzir stepen krivične odgovornosti optuženog, način izvršenja krivičnog djela, odnosno nastalu posljedicu. Radi se o veoma teškom krivičnom djelu iz oblasti Međunarodnog prava, po kojem se na najgrublji način krši Međunarodno pravo za vrijeme rata, a koje pravo je regulisano Ženevskim konvencijama, odnosno Protokolima. Optuženi je oglašen krivim za veoma težak zločin, a naročito za zločin u Stupnom Dolu i u selu Grahovci. Ubijen je veliki broj civila i zapaljen veliki broj kuća i pomoćnih objekata. Tijela ubijenih su ubacivana u kuće i zajedno sa kućama paljena, a u cilju uništavanja tragova zločina, odnosno sakrivanja tragova zločina. Premlaćivanje, zastrašivanje ljudi, hapšenje, kolektivno zatvaranje i sve ono što je utvrđeno u ovoj presudi, predstavlja jedan strašan zločin na području općina Vareš i Kiseljak. Preživjele osobe će svakako trajno pamtiti izvršeni zločin, a koji zločin će ostaviti trajne, kako fizičke, tako i spihičke posljedice kod preživjelih lica, odnosno lica koja su prošla navedena stradanja. Zločin koji je utvrđen u ovoj presudi je grubo povrijedio Međunarodno ratno pravo, a obaveza pravosudnih organa je da se izvršiocu ovako strašnog zločina privedu pred lice pravde i osude. Ovaj sud je utvrdio da je optuženi Ilijašević Dominik izvršio ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH na području općine Vareš i Kiseljak, a na način kako je to utvrđeno u ovoj presudi i neophodno je istog sankcionisati za izvršeni zločin.

Sud je kod donošenja odluke o kazni, pored naprijed navedenih okolnosti, cijenio i odnos optuženog prema svim radnjama zločina, a kako je to utvrđeno u ovoj presudi. Kada se vrši ocjena otežavajućih i olakšavajućih okolnosti, sud naglašava da na strani optuženog nije našao neku posebnu otežavajuću okolnost, s tim da je prilikom odmjeravanja kazne sud cijenio način izvršenja krivičnog djela, te nastalu posljedicu. Ove okolnosti pošto su već jednom uzete u obzir kod odluke o kazni, ne mogu se ponovo cijeniti kao otežavajuće okolnosti. Sud prilikom donošenja odluke o kazni nije cijenio kao otežavajuću okolnost, činjenicu da se pred mostarskim sudom vodi krivični postupak protiv optuženog Ilijašević Dominika, zato što se ne zna ishod tog krivičnog postupka. Sud na strani optuženog nije našao nijednu olakšavajuću okolnost. To što je optuženi redovno pristupao na glavni pretres, ne predstavlja njegovu korektnost u krivičnom postupku, već obavezu, tako da korektnost ne može nastati iz nečega što je obavezno postupanje pred sudom.

Dakle, cijeneći težinu izvršenog zločina, način izvršenja krivičnog djela, kao i nastalu posljedicu i sve naprijed navedene okolnosti, sud je dubokog ubjeđenja da je kazna zatvora od 15 godina, adekvatna kazna, te da se sa istom postiže opća svrha kažnjavanja, kao i specijalna prevencija, a shodno članu 33 KZ FBiH. Za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 154 stav 1 KZ FBiH, po zakonu se može izreći kazna zatvora najmanje pet godina ili dugotrajni zatvor. Kod ovog krivičnog djela ne postoji mogućnost izricanja neke druge krivične sankcije, osim kazne zatvora, odnosno dugotrajnog zatvora, tako da se sud nije bavio odabirom krivično-pravne sankcije, već isključivo odmjeravanjem kazne zatvora u okviru kaznenog raspona.

Znači, za izvršeni zločin utvrđen ovom presudom prema optuženom slijedi isključivo zatvorsko kažnjavanje, a cijeneći da se radi o strašnom zločinu, odnosno zločinima na području općina Vareš i Kiseljak, ovaj sud smatra da je kazna zatvora od 15 godina primjerna sankcija, te da će ista imati svoj efekat prema optuženom u smislu vaspitno popravnog dejstva, kao i da će imati

efekat i prema svim drugim licima da se više nikad ne ponovi ovakvo strašno stradanje civila i objekata na ovim prostorima.

Optuženi je u smislu člana 91 stav 1 ZKP FBiH obavezan na plaćanje troškova krivičnog postupka u iznosu od 1.755,00 KM, te na ime paušala iznos od 20,00 KM, a kako je to bliže navedeno u izreci ove presude. Troškovi od 1.755,00 KM, predstavljaju troškove dolaska svjedoka u ovaj sud i to od istrage, pa sve do okončanja ovog postupka. Sud je visinu troškova utvrdio na osnovu izvještaja iz računovodstva i to od 12.9.2000.-46,00 KM 26.10.2000. – 26,00 KM, 7.12.2000. -78,00 KM, 4.1.2001.-98,00 KM, 22.1.2003. – 134,00 KM, 23.1.2003.-78,00 KM ,30.1.2003. -26,00 KM, 10.2.2003.-248,00 KM, 11.3.2003.-185,00 KM, 12.1.2005. -150,00 KM, 16.2.2005.-32,00 KM, 21.3.2005.-62,00 KM, 24.3.2005.- 172,00 KM i 28.11.2005. godine - 40,00 KM. U isti iznos ulaze i troškovi ranije odbrane optuženog po službenoj dužnosti od strane advokata Hasagić Mensura, u iznosu od 330,00 KM, a po rješenju Ki-40/00 opd 30.1.2001. godine, kao i troškovi prevoda tumaču engleskog jezika Imamović Zijadu u iznosu od 50,00 KM od 31.10.2005. godine. Visinu paušala, odnosno odluku o paušalnom plaćanju troškova krivičnog postupka od 20,00 KM, sud je utvrdio na osnovu složenosti predmeta, a u smislu člana 88 stav 2 točka 6 ZKP FBiH.

Sud je optuženog obavezao na plaćanje troškova krivičnog postupka i paušalnog iznosa, jer nema dokaza za primjenu člana 91 stav 4 ZKP FBiH, kao i zbog činjenice da je optuženi u ovom predmetu imao dva branioca po izboru, dakle, braniocice koje je angažovao o vlastitom trošku.

Zapisničar

Predsjednik vijeća

Telalović Jela

Malićbegović Enes

PRAVNA POUKA:

Protiv ove presude dozvoljena je žalba Vrhovnom sudu FBiH-Sarajevo, u roku od 15 dana od dana prijema iste, a putem ovog suda.